

Casa
Gab.
Est.
Tab.
N.º

R
10
8

9
10
8

(Pellegrin - 796
Hain, 1131)

Amore,
videndi Gaudius s. ad Aleiati Emb. 105. § 105. § 106. § 107. § 108. § 109. § 100. — § 111. § 112. § 113.
§ 114. § 115. —

DE
AMORIS
GENERIBVS.

A. Petri Flaco.

- On incōmodū fuerit si uel cōpendio dicemus
n quæ res quæstiones ue unoquoq; Anteroricorū
libro cōtineantur. Hoc enī pacto materiæ pars
quælibet poterit facilius & p̄cipi & inueniri. Sūt autē li-
bri tres: quos auctor ip̄e de amoris etiā generib; īscripti
Primi libri proœmiū īdicat q̄ suauia: q̄q; utilia sint stu-
dia litterarū: ea p̄serrū quib; ueritas quæritur. Præterea ex-
hortatur eos: qui liberalib; cupiūt dare operā discipli-
nis: ut duo maxie uicia deuident. supbiā & luxuriam.
- i. Primo at libro træbat de cupidis natura. Fol. iii.
 - ii. Quid de cupidinis simulacro poetæ pictoresq;
senserint. *ZIRCONIA* Folio. vi.
 - iii. Cupido an ip̄e sit amor. nec ne sit. Folio. vi.
 - iv. Q̄ tres cupidines fuerūt: ex quib; duo Venereus
& Anieros inter se semper dissident: continuūq;
bellum gerunt. Folio. vi.
 - v. Venereus cupido qualis a poetis fatus sit. Fol. ix.
 - vi. Q̄ ueroq; cupido telis utitur duobus. Folio. x.
 - vii. Qualem pictores cupidinem illum Venereum es-
se uoluerunt. Folio. x.
 - viii. De significatu eorum: quæ de cupidinis forma ge-
stu ue finguntur. Folio. xi.
 - ix. Cupido quid & unde sit. Folio. xi.
 - x. Cur cupido esse puer fingitur. Folio. xii.
 - xi. Quare etiam formosus & elegans. Folio. xii.
 - xii. Quare præterea cæcus uelans ut. Folio. xii.

- xiii. Quare nūdus quoq;. Folio.xiii.
xiiii. Qz cupido bōa oīa & īgenii uī ī primis aut au
ferat aut corrūpat:et mala inferat plurīa. fo.xiii.
xv. Qz cupido libertate priuet hominem. fo.xiii.
xvi. Qz deinde nomine & gloria. folio.xiii.
xvii. Qz bōa quoq; corporis tollat minuat ue. fo.xv.
xviii. Qz absūmat deniq; fortunæ bona. fo.xv.
xix. Cur alæ cupidini tribuāt:& q̄tæ q̄lesq;. fo.xvi.
xx. Cur e cupido nunc blandus: nunc etiam crude
lis appelletur. folio.xvii.
xxi. Qualis sit quid ue significet cupidis sagitta. xvii.
xxii. Quid sibi uelit arcus cupidinis:quid huius cor
dula:quid pharetra:quid deniq; sagittatio per
cussio ue. folio.xvii.
xxiii. Quid cupidinis rubor significet colorisq; sua
uitas. fo.xviii.
xxiv. Cur e parnasi arce cupido iaculari singit. xviii.
xxv. Quid significet cupidis ignitus currus:quid de
de iī qui illum trahunt equi quatuor. fo.xviii.
xxvi. De amantum seruitute atq; miseria. fo.xix.
xxvii. De amantum dolore & cruciatu. fo.xx.
xxviii. Qui iis hominib; significantur:qui currui cu
pidinis circumiecti iacent. fo.xx.
xxix. Quid cupidinis capillus sibi uelit. fo.xx.
xxx. Quid cupidis diadēa corōa ue significet. fo.xxii.
xxxi. An coitus cum secundum naturam esse uideat?

- spēni autē debēat autē possit. fo. xxiiii.
xxxii: Qui hostes humano generi maxime insidientur. fo. xxv.
xxxiii: Anterotis simulacry q̄le dicat̄ esse. fo. xxvi.
xxxviii: Secūdi libri proœmiū in primis mēorat q̄ sue
rint cōmodiora q̄q̄ expeditiora gymnasia literarum ea quæ apud priscos philosophos ex/
titerunt. Deinde eum maximi sceleris insimul.
lat: qui ex innocentia libera solidudine scho/
lā ī urbes primus trāstulit. Postremo ea recēset
mala: quæ illinc assidue sequan̄. fo. xxviii.
xxxv: Secundo libro dicitur de Anterotis natura &
qualitate. fo. xxxi.
xxxvi: De Anterotis genealogia fo. xxxi.
xxxvii: Quid significet capillus ac corona mitraq̄ Hippo/
polyti: in quo Anterotis natura & uis om̄is fa/
cile intelligitur. fo. xxxii.
xxxviii: Quid sibi uelit q̄ feroceſ equos hippolytus co/
gere soleret: ut ei obsequerentur. fo. xxxii.
xxxix: Qz affectus humani p̄ mētis qualitate & bo/
ni esse & mali possunt. fo. xxxiii.
xl: Cur pudicicia difficile retineatur cōserueturq̄
in urbibus. fo. xxxiii.
xli: Qz ocium semp̄ fugiendum sit. fo. xxxiii.
xlii: Quid significet illa Hippoliti exercitia: ratiā

- laqueosq; tendere: in prædam extitare canes: in
sedari feras: easq; sternere. Et quo pacto concu-
piscentia uel fugeret uel comprimatur. Fo. xxxviiii.
- xlvi: **Qui** sunt gradus amoris in eundi concipi-
di ue. fo. xxxv.
- xlvii: **An** & quibus mors metuenda sit: quæ duplex
est. Fo. xxxvii.
- xlviii: **Quale** sit cælestis illud ac summum bonum. xxxvii.
- xlvi: **O** nullum uicium magis hominem a deo auerterit q
uolum peccatis libidinis. Fo. xxxviiii.
- xlvi: **Qualis** poena sit cruciatusq; inferorum. xxxviiii.
- xlvi: **V**trum ne animæ reorum nunc quoq; excru-
cientur: an tanum post resumpta corpora. xxxix.
- xlix: **Quomodo** corpora summis doloribus summis
q; cruciatiibus apud inferos affecta: diu possint
uiuere: esse ne sempiterna. Fo. xxxix.
- li: **An** uera sit opinio eorum: qui suis patientibus
animis existimant non nisi post resumpta cor-
pora sese quicquam passuros esse suppicio-
rum. Fo. xl.
- li: **Quando** qualeq; futuræ sit diuinum illud gene-
raleq; iudicium. Fo. xl.
- lii: **O**culi a foeminarum aspectu deroruendi
sunt. Fo. xlii.
- liii: **O** foeminae sunt quoq; fugienda. Fo. xlii.
- liii: **Qui** sunt meretriciū mores. fo. xlvi.

- lv: **Quid** quem soleat in amica: q̄ id frustra & in
aniter. **fo. xlvi.**
- lvii: **An** ratione comprimi libido possit. **fo. xlviij.**
- lviii: **An** coniugij sit malum Et an cōiugio cōiuges
urentes peccent. **fo. xlviij.**
- lxiii: **Qz** libido & malū est: & blandum malum ap
pellatur. **fo. xlviij.**
- lxix: **Qz** deo nihil ē odibilius: q̄ scelere gloriari gau
dere ue. **fo. xlviij.**
- lx: **Quibus** ex causis pollutio p̄ficiat: & an pec
catum sit. **fo. xlviij.**
- lxii: **Qz** fœminæ inconstantesq; leues sunt. & cupi
diores q̄ uiri. **fo. l.**
- lxii: **Qz** uicio uicium nequeat curari. **fo. l.**
- lxiii: **De** multiplici ornatu muliebri. **fo. li.**
- lxiv: **Quæ** sint fœminæ fooditates. **fo. lii.**
- lxv: **Qz** non solum mulierorum consortia sunt
uitanda: sed etiam mollium poetarum li
bri. **fo. lii.**
- lxvi: **An** pari sit miser: & quando. **fo. liii.**
- lxvii: **Qz** nō tutum sit trāsactæ fidere cāstitati. **fo. liii.**
- lxviii: **An** peccet qui coactus coierit. **fo. liii.**
- lxix: **Libri** tertii p̄cēmūm declarat quam ob cau
sam capessenda sunt studia litterarum: & quē
admodum queratur sapientia: & qui uere sa

- pienes appellentur. Fo. lvi.
lx: Cur cupido geminus dictus sit. Fo. lviij.
lxii: An auctor causa ue mali appetitus esse pos-
sit: & cur homini sit tributus. fo. lix.
lxiii: An appetitus præcedat uoluntatem: an po-
tius sequatur. fo. ix.
lxiv: Qz appetitus tria sunt genera. fo. ix.
lxv: An appetitus sit amoris causa. fo. lxi.
lxvi: Qz amor passio est: non etiā actio: sed actus
potius. fo. lxi.
lxvii: An amoris causa sit uoluntas. fo. lxi.
lxviii: An uoluptas potius sit amoris causa. fo. lxii.
lxix: Quæ amoris deniq; causa sit: et q; nihil ma-
gis est homini pprium q; amor. fo. lxii.
lx: An amore causent sensus corporis: sed uisus
psertim: Et quibus a rebus cohibedi sint. lxiiij.
lxii: Que sit amoris definitio. fo. lxv.
lxiii: Qz duo sunt rebus genera: & quomodo cog-
noscantur. fo. lxv.
lxiv: Quid sit uel appelleat bonum. fo. lxvi.
lxv: Qz amor & turpis & honestus esse potest:
q; q; uiri usq; mores natura: eademq; pene uis
esse uidetur. fo. lxvi.
lxvi: Quotuplex amor sit. Fo. lxvij.
lxvii: Qz charitas est diuinus amor. fo. lxvij.
lxviii: An in deo sicut est amor: ita quoq; passio

- Fol. lxvii.
- lxxxvii:** An charitas cum a deo sit: recte animi motus dici possit. fol. lxviii.
- lxxxviii:** Quae sit charitatis definitio. fol. lxviii.
- lxxxix:** An charitas quia affectio est possit esse uitium. fol. lxix.
- xc:** An charitas sit uitius. fol. lxix.
- xci:** An quod bonum est: malum esse possit. fol. lxix.
- xcii:** Quod timoris siue metus tria sunt genera. fol. lxx.
- xciii:** Quid metus iudicii damnationis ue ex fide maxime proficietur. fol. lxx.
- xciv:** Quid triplex est credendi genus. fol. lxx.
- xcv:** An servilis metus a spiritu sancto proficietur: Et an in charitate perfecta metus ullus esse possit. fol. lxxii.
- xcvi:** Quid charitas est amicicia quædâ. Et quæ uera sit amicicia. fol. lxxiii.
- xcvii:** Quid sine fide placere deo nemo potest. Atque ideo nulla bona ab infideli facta: uera bona iudicantur. Et quod fides est spiritualis ædificiū fundamentum. fol. lxxviii.
- xcviii:** Quid omnis uera uitius est a deo. fol. lxxv.
- xcix:** An charitas uitium omnium maxima sit. fol. lxxv.

- c: An charitas augeri possit. Fo. lxxxi.
ci: De culparz peccatorz ue gradibus. fo. lxxxi.
cii: Qz sunt animi partes duæ. fo. lxxxi.
ciii: An ueniale peccatum quemadmodum mortiferz
charitatem tollat. Fo. lxxxi.
ciiii: An charitas minui queat Fo. lxxxi.
cvi: Qz tria sunt genera moi ue peccandi. lxxxi.
cvii: In quo cōsistat charitatis pfectio Fo. lxxxi.
cvii: An sint in charitate gradus Fo. lxxix.
cviii: An homo benefacere sine deo possit. Et an spon
te damnationi se subiiciat fo. lxxx.
cix: De diuina gratia: & quid appellatione gracie in
telligendum sit fo. lxxx.
cx: Quæ charitate diligenda sint: & q inimici quoq
sunt diligendi. fo. lxxx.
cxii: An angeli recte nostri pximi dicant lxxxii.
cxiii: An demones qsi pximi diligendi sint. lxxxii.
cxiii: An proprium corpus charitate diligere debeat
mus. lxxxiii.
cxiv: Qz qui recte se ip̄e amat: deū quoq amat. lxxxiii.
cxv: Quod in charitate est ordo quidam obseruan
dus. fo. lxxxiii.
cxvi: An ppinqui sint magis diligendi q exianei eti
am meliores. fo. lxxxiii.
cxvii: An parentes magis diligere q liberos debeat
mus. fo. lxxxv.

- cxxviii. An uxor magis diligēda sit q̄ paretes. lxxxvi.
cix. Vter parentum plus a liberis amari coli ue
debeat. fo. lxxxvi.
cxx. An inimici diligendi sint. fo. lxxxvii.
cxxi. Qualis in omnes dilectio esse debet: sed erga
deum presertim. fo. lxxxviii.
cxxii. Quēadmodū p̄ximus sit diligēdus. lxxxix.
cxxiii. Qui finis sit amoris. fo. xc.
cxxiv. Quod & ubi sit summum bonum. fo. xc.
cxxv. Qz soli boni sunt beari. fo. xc.
cxxvi. Qz nō tā remūerat uirtutis actus q̄ affūs. xci.
cxxvii. Quid causæ sit q̄ cū bt̄i oēs esse uelit: bt̄itudīs
tamē capessēdæ nō eadē sint oīum studia. xci.
cxxviii. An bonus qui mala parit̄ bt̄is dici possit. xcii.
cxxix. Qualia q̄ tac̄ sūt & bōa corporis et fortūs. xciii.
cxxxi. Quēadmodū contēni ualeat fortuna. fo. xciii.
cxxxi. Qui sit rerum finis. fo. xciii.
cxxxi. Quemadmodū a peccato abstineamus. xciii.
cxxxi. Cur non potius faciliusq̄ corpori animus: q̄
animo corpus dominatur. fo. xciii.
cxxxi. Qz appetitus & ratio continuum inter se bel
lum gerunt. fo. xciv.
cxxxi. Cur deus hominē nō optimū effinxerit. i. talē
qui peccare nullo modo posset. fo. xciv.
cxxxi. Cur homo factus est. fo. xcvi.
cxxxi. Qz nemo saluat̄ nisi uolens. fo. xcvi.

QVINTII AEMYLIANI CIMBRI
ACI POETAE EPOS HEN
DECASYLLABICON IN
PETRI HAEDI AN
TEROTICA AD
CVPIDINEM.

Lasciviae Veneris puer cupido:
Seu te cypris erota nominauit:
Qum lux noua puerperam citabat:
Vt te nominibus tuis vocaret.
Herbam porgio iustus Anteroti.
Mandato & pharetræ leues sagittas
Extinctis faculis: malum uenenum.
Hocce Haedius fieri dei sacerdos
Horum auctor iubet Anterolicorum:
Qui sane monitore: nemo se unq
Scribet militiae aut sciens sequetur
Duri blandicias tui furoris:
Qui uiuum haurit amasius cruxorem:
Nec tactis edit ossibus medullas.
Hinc pallent iuuenum ora decolorum.
Hinc nec pocula nec cibos amascunt:
Nec somnos agit hoc dolor subinde
Intentans animo faces amantum:
Quem nec pharmaca semiequi leuarent
Chironis: neq; præpotens cythæis:

Aut circes magicis:comesse flamma
Pergit uiscera clanculum misellis.
Ergo ne pereant:senis legunto
Hos Hædi iuuenes graues libellos.
Sic certam in superos uiam uiabunt:
Statim lumine charitatis orto.
Quod si liuor edax:ut est ineptus.
Aduersum cynodontas explicabit.
Sensim phama tamen perinde maior
Cirraq; inuidiam rogos sequetur.

:: FINIS ::

I.

PETRI HAEDI SACERDOTIS POR,
TVSNAENSIS: AD ALEXANDRVM
EX FRATRE NEPOTEM: IN
ANTEROTICORVM LI
BRVM PRIMVM PROEMIVM::

Hilosofiam iusq; uel ciuile: uel pō
tificium mi Alexander rudit etiā
ingenii adolescentes breui aſſeque
rentur: ſi qua in disciplina uerſan
tur: eam ſummo ſtudio & diligen
tia cōpleteſteretur. Accendunt̄ oēſ
ſcientiæ cupiditate: in eaq; excellere pulch̄r̄ putant.
Sed iſcīrco rara ē uirtus: q; arduo ī loco ſita: aſſiduis
magnisq; laborib; quærat: diſſicilisq; iuuentū ſit. Non
igīt̄ abſ te contendo uoluntatem ſapiētiæ capeſſendæ.
Nā iſtam uideo tibi nō defuiſſe: neq; unquā defutu
ram: qui ſponte ad euganeor̄ urbem illā diuerteris:
in qua maxīe florent: hoc tēpore ſtudia litterar̄: q;
ex hiſ arbitrarere nō ſolum fortunæ bōa cōmoditatesq;
corporis: uer̄ etiā incredibilem quādam animi uo
luptatē ſeſilitatēq; pſifici. Et recte quidē eiusnodi
proficiſcūtur. Aſſert̄ enī ſaſia diuinitas: opes: potētiam:
honores: laudē: gloriam: iucūditarem: & (id quod ma
ximū eſt ſōnium) ueri cognitionē. Quo ſit: ut homīes
deo & p̄ximiores ſint & amiciores. Contendo inquā

abs te: nō ut sapiens esse uelis: id enī ut dixi nōmo est
qui nolit. Sed id ut uelis; quo sapiens esse possis. Quod
quidem sit assidua cura: studio: labore: tā & si quis nō
laborat? Nani enī ad labore sumus: & labore quærūe
ōnia. At iste labor ut fugiēdus est nemini: ita omībus
summopere expetēdus. primū q̄ liberalis: deinde q̄ dul
cis & iucundus: præterea q̄ breuis: deniq̄ q̄ & utilissi
mus sit & celeberr̄us. O labore libero uiro dignum:
cui quidem nī laboribus ceteris curisq̄ uacuus: rede
dare operā nōmo potest. Ocioſos enim & quietos esse
oportet: qui philosophātur. Quāq̄ autē labor āimi ſe
penūero nō mīor est q̄ corporis nihil tamē factū ē dif
ficile: quod ultiō ſpontēq̄ facias: tā & si labor iſte eo ti
bi uidebit̄ faciliōr: quo ſuauior extiterit ac iucundior.
Quid aut̄ ſuauius? quid iucundius: q̄ iis i ſtudiis uer
ſari: quib⁹ uestigat̄ ueritas: in qua quāto āplius pfe
ceris: tāto ſias eruditior. Quid uero de laboris breuita
te loquar: qui quāto magis affiduus obſtinatiorue fue
rit: tāto breuior ſit neceſſe ē! Sequeſt̄ deiq̄ hāc nō mo
laboris: uerūetā tēporis breuitatē utilitas quedā: non
ſolū gloria. ſūptus enī miōres ſiēnt: augebit̄ & res fa
miliaris & nomen tuum. Quod ſi pleriq̄ maximos la
bores uſcipiūt adipiſcēdarz diuitiarz cauſa: quas qui
dē ſcimus incertas eſſe & caſui ſubiectas: eaſq̄ ranta
cupiditare: studio: cura quærūt̄: ut ne mariſ quidē la

II.

ironū ne discrimīa formident. quid tu hēc p̄aeclarū aē
 pene diuinū negociandi genus aggredi metuas: cuius
 iucūdissima lucra fructusq̄ dulcissimos neq̄ tu amit̄
 tere: neq̄ auferre fortuna possit? Quis igit̄ nō cēseat
 p̄ciosum ināestimabileq̄ sapientiæ thesaūrū summo enī
 labore: dībusq̄ fortunæ bonis cōparādū. Repiūnur aut̄
 qui & si tantum in ea re studiū tamq̄ multā opam po-
 nēdam nō reprehendūt. reīssius tamē agūt. Huiusmodi
 aut̄ potissimū esse solent: qui non amore sapientiæ: sed
 noīe tantū splendoreq̄ deliniti. uix p̄aeter togā quicq̄
 habent quod p̄tineat ad phāndi rōnem. Qui aut̄ ina-
 ni nobilitate aut̄ opib⁹ freti: spectaculis sodalitatibus:
 cōenisq̄ deledātūr. Qui post crapulā plerūq̄ noctes i-
 somnes ducūt: non legendi sed ludendi causa. & utinā
 nō etiā furandi: debacchandi rixandi. A quo enī sce-
 lere abstieat hoc hoīum genus: qui a patria potestate
 fere liberi: uino ac crapula p̄serrū & sodaliū comita-
 tu siūt audaciores? Existimant licere sibi oīa. siūq̄ q̄q̄
 īmane facinus aut̄ nobilitatis confidentia: aut̄ suffragiis
 amicorū culpaue sodalium aut̄ dē iqb⁹ pecunia tegi spe-
 rat. Quis hōrū sit exiūs nō solū ex īicio actionū p̄ces-
 suq̄ studiorū: sed quonidaīs etiam exēplis intelligi sa-
 tis p̄t. Nam cū fere senuisse se aīaduerūt: nihilq̄ ha-
 bere p̄aeter tritam & scissam togam: quo se diu ī scho-
 la teliētūr uersatos esse: aut̄ despannes deserunt studia

literaz: aut ita doctores sūt: ut facile intelligas eos si-
 gnia tantæ dignitatis non meruisse quidē sed emisse.
Quo quid pōt eē turpius? quid ignomīosius? quid ad
 obscuritatem aptius? Eo enī sāpē sit: ut qui literis uel in
 signibus potius nobilitatē diuicias ue ornare uoluerūt
 appareant uiliores: apud eruditos presentim & claros
 uiros: a quibus illos maxime probari oportuit. **Q**uid
 q̄ his ipsis etiam q̄dōctissimis plerūq̄ iter patrīcian-
 dum ceteris de literis disputandū obiicit male an-
 te acta uita? Miseri quidē homines: sed illi miseriōres:
 quibus parentes assiduo sudore & magno sāpe cōflato-
 re alieno uidū quæsiere. Habēt nobiles & opulentī:
 quo suū dedecus aut contegant aut diminuāt: idq̄ pre-
 cipue apud uulgas. **H**umili autē loco nati qui patrī-
 monio effuso nihil sere præter ignauū corpus domum
 rennulere: aut ita quidem uixere: ut faūliae nō iam paup-
 rati q̄ dedecori & pbro essent: nō uideo cur non poti-
 us secedāt ī barbaras ignotiasq̄ regiones: q̄ ī patria uer-
 seniūr: ubi & derisioni & ludibrio expositi sint: pate-
 anicq̄ oībus. **N**e q̄ uero id dixerū: quo quicq̄ tale de te
 aut credā aut metuam: quē sicut cupidū sapīæ: sic quo
 q̄ puto studiū existere ac fore: sed quo currenuem
 (ut aiūt concitarem: redderēq̄ piculo dete &to cauicre.
Quāq̄ haud satis ē cognoscere: quā in ruinā incidere
 quisq̄ possit: ni etiā intelligat quē admcdū sī i eundū

III.

sit ne labat Lubricū iter ē. Gymnasiū aut̄ insidianū
 ferat plenū: i p̄isq; ueteranis p̄imescēdū. Tironib; us
 ro q̄ sit p̄iculōsum sine cōsilio certare: declarat̄ eorū cre
 bra uulnera & frequēs repētinuſq; īteritus. Itaq; si me
 audies: ad quē laudis quoq; tue gloria p̄uinet: certe pau
 cis post ānis: nō mō tutus ac (ut liberius dicā) īcolumus
 uerūterā q̄ doctissim̄us domum reuertere: quā cōfido tan
 dem aliquādo uimū tuar; splēdorib; fieri ornatiōrē
 Fiet autē si duo max̄e uitia uitabis: supbiā ac uenereā
 illam uoluptatē: quam uulgaris luxuriam appellant.
 Quorū altero qui fuerit affectus: ita p̄inaci quadam ar
 rogantia: & rapit & tenet: ut eum s̄epe pudeat quae
 nescierit quē piam uel p̄ quā eruditum interrogare: ma
 litq; a pertis oculis cecus & esse & uideri: q̄ his colly
 rio inunctis depulisse tenebras. Neq; solū negligis edo
 ceri: sed etiā docere. Quibus in rebus consequende reti
 nendeq; discipline ius: & ratio maxime uersat̄. Alteri
 uero uicio qui se se dederit: is p̄fecto uires omnes cor
 poris animiq; p̄diderit. Quod quidem nō fugit poetas
 eos: qui Cupidinē illū uenereū finxere: eundēq; libidīs
 auctorē esse uoluerunt. Huius autem effigies quid sibi
 uelit: utinā omnes iā facile optarēt & scire & obserua
 re: q̄ plane norunt qualis sit. Est enī etiā uulgo cogni
 ta imago: ne dicā q̄ si deus aliquis exulta & cōsecreta
 Sed eo ī errore uel sanē: quonia (ut dixi) quid sibi uelit

III
eiusmodi figura: aut non oīo didicerunt: aut rem iam
pridem inuestigauā: q̄ nōndū emne in illa periculū fe-
cissent: dissimilādā esse negligēdāq; putauere. Haud ei-
lōge absunt a furib;: que pleriq; ne in iō quidē so-
cioꝝ ultimo supplicio abstinent a fūtis: q; illos seco-
des: inerter ac minime cautos astutosq; fuisse opinantur.
Nec ante intelligunt sese haud fuisse ceteris callidiores:
q; in scelere dephensi & que pœnas pendunt. Quoniam
igit̄ eiusmodi formæ interpretatio & cognitu pulcherri-
ma est: & ad moderandā uitam necessaria: existimauit
nō cōmittēdum: quin ea mandarem litteris: quæ hac ip-
sa de re Antonius Phlermus accurate sane ac diligen-
ter dispwauit. Nam calendis Maiis cū in. **Q** *F* *m* *y* *lia*
ni *Cimbriaci* demum una cum illo uenisse: non tam
cœnandi (Nos enī is pridem inuitauerat q; familiarita-
tis confirmande: & recreandorꝝ animorꝝ gratia: hūc in
bibliotheca cōmorant̄: spēdant̄: q; Cupidinis imagi-
nē tabula eleganter pictā: comiter aggressi sumus: At il-
le ubi nos respexit: cōtinuo surridēs ut asselet: ita cœpir.

**ANTEROTICORVM LIBER FRI-
MVS DE CUPIDINIS NATURA.**

**PERSONE COLLOQVENTESEMY-
LIANVS CIMBRIACVS FOETA: PE-
TRVS HEDVS SACERDOS ANTONI-
VS PHILERMV.** I

III.
FM YLIANVS.

Eo iā adestis! Nondū enī cocus omnes assauit hædos. HEDVS. Istuc certo scio: atq; hoc ipm & stās & loquēs testor. Sed quid agis? Quid cā templaris? O he cupidinē obseruas?

Metuis credo: ne si hūc nō crebro cernas: aīo tandem excedat EMY. Haud sane uaricinatus es. Quin potius admiror: pboq; īgeniū eorū qui hunc a prissime finxerat poētarū. ANT. Si igit̄ ītelligis quā obre isto mō amo rē pīgi uoluerūt. Neq; eī p̄ceptore decet poetā p̄lēmī: hū iūscemōi disciplīae ignorare causas) cur cōtra ac sentis & prudēs & sciēs facis? EMY. Nō facile(ut fortasse putas) neq; breuē hac de re sermonē īter nos uideo fore: si disceptare cōtēdereq; cōpimus Quare post cōēnā ī hortulōs tuos Hæde si placet cōcedēus: ubi te iudice si nō obstat antonius: quid hic egoq; ualeamus expiēmūr. AN. Nō repugno: imo uero hēbo grās. Frustra eī differemus nisi cēt qui uerissimā rādē ferret eiusmōi de disputatiōe suām. HEDVS. Placet ut ad hortulos ī primis: deīde cū aduēspascet ad ædes uel tuas antoni: uel meas diuer tamus. Iudicādi at munus suscipiāt eruditiores. Ego eī quid ip̄a quoq; de q̄ne sentiā: malū dicere: q̄ de uobis iudicare. Illud īā: nō efficiā ut quo adiūcēt nostre littore: ne p̄ uelire nec mei ītercas opinio. Eoq; fiat ut iudi-

ces nūc aequi nūc iniqui nūq; neq; uobis neq; mihi de-
 futuri sint. Nā ista de qōne fuere semp uariæ hoīum p
 cuiusq; affectu discrepantesq; sūnæ. Sed de hoc postea.
 Nūc ad cœnā discedamus EMY. Fiat quandoquidē
 & tps est: & para oīa HEDVS. Solēt īter epula uelū
 ii potissimū tacere: qui nimia esurie curā ne pīmune: q
 rum alterā & si uarius uobis cibis potuit abstulisse re
 or tamē ita incidiſſe uos in alterā: ut qui nōnunq; estis
 loq;iores: mutare quidē hactenus neuter uestrum quiue
 rit: maiori quodā desiderio studio ue affectus. Nā quā
 diu cœnatū est: pspexi utrūq; deiectis in mēsam oculis
 excogitare magis (ut opinor) quid alter alteri aut obie
 ctus esset: aut respōsus: q; qui cibis ex oībo lautissi
 mis uidere. Ex quo pspieue intellige illud nō falsum
 esse: nō minus eū laborare oportere: qui animi q; qui cor
 poris uiribus ē certatus: magnāq; uim esse non tā in
 dicti belli q; suscepī: ex quo nō uictoriā solum: sed etiā
 laudē & gloriā ps utraq; sese domū relaturā arbitrae.
 Quare si satis pati estis: hīc iā in pugnā abeundū cen
 seo. ANTO. Ego (ut p me respōdeā) nunq; nisi arma
 tus iam pridē certamē suscepissim. EMY. At ne ego
 quidē id obtuli īermis? Propandū igit̄. Sed si non ma
 gnifico apparatu minusq; opipare uos accepi: uelī id eo
 cōsilio factū existimetis: ut agiliores oēs ad pugnandū
 expiditionesq; ess̄: mus HEDVS. Imo istud ego au-

VI.

V

ricie: nō etiā frugalitati dandū puto. Itaq; tibi non mō
 nō ē referēda grā: sed ne habēda quidē. ANTO. Ita
 sane. Nā qui in amicos ē aūtor: is p̄tinus erga se il-
 los eff̄ cit: nō tā illiberales q̄ igratos. Sed hæc alias: quā
 doquidē iā aduespascit. Igiē tādem aliquando auferri
 istec hīc iubeto. EMY. Vt inā quæ hic mō cōsumpsisti
 possent his cū reliquii aūferri oīa. Eff̄icerē p̄fecto: ne
 frustra de me questi esse uideremini. Ver̄ abeamus: &
 ne quid amittamus t̄pis: mihi quidē nō incōueniens ui-
 dot̄: si iter eandū ad hortulos: cœpiā iā dudū de Cupi-
 dine q̄nē p̄seqm̄ur. Sic. n̄ imitabimur Aristotelē: qui
 deambulās disputare s̄a penī ero solebat. HEDVS. Be-
 ne mones. Sed q̄ iter capis? Nō. n̄ istac recte ad nostros
 iur̄. EMY. Quī ad istos īp̄os hæc uia & si paulo lon-
 gior: tamē & amœnior & p̄ anior ē. Nā istac cūib̄ est
 tū tarditati: tū molestie ī primis tenax cœuū: deīde pa-
 lus illa anguib̄ redūdās: ut omittā ranar̄ coaxatiōes
 quæ nos obtūdāt: disputationēq; ī pediāt. Hac uero (ut
 nō nescitis) tū florib̄ distincta prata: tū lœtæ segetes: præ-
 terea suburbana p̄dia p̄ multa arborib̄ consita diuersi
 generis: sed ea p̄sertim in quib̄ nostra solet helia uer-
 sari: īcredibilē nobis sunt allatura: & refocillationē &
 uoluptatē. ANTO. Haud falsum ē (ut cerno) æmylia-
 ne tritū illud uulgi sermōe puerbium: linguā assidue
 īpelli: ibiq; p̄sto esse ubi deus doleat Quid tu helia me

moris: ueluti si hanc fortassis offendemus: teq; respexo
 rit: nō continuo pculsus uictusq;: nō pposito quæstionis
 solū: uerum etiā ipe tui obliturus sis. Quod si id ignorat
 nondū sane didicisti: quamobrem cupidinē coecū finxe
 rit. EM Y. Si sic existimas Antoni: explica quæsio eui
 dentius omnē quā ea de re pbas tenesq; sūtiā: ut mi
 hi deinde aut negare liceat aut cedere. Nā ista quidē
 uerba indicant: nullam mihi tecum hac in cōtrouersia
 familiaritatē esse posse. Quid enī tā falso est: ne dicā
 insanum: q; cēdere eum qui uir sit ad unius puelle aspe
 ctum posse a pposito deterreri plāeq; deficere. ANT.
 Vter nostrum insaniat nō ante iudicato: q; in heliā in
 ciderimus. Quod si euenerit: nō magno p mihi elabo
 randum esse in respōdendo arbitror: q; tum expro ipa
 tibi respondebit cōscientia. Siquidem uereor in primis
 ne tibi accidat quod Terētiano illi phedriæ qui apud
 pmenonem seruum queritur: seq; miserū atq; incōstātē
 confitetur. Totus inquit tremo horreocq;: postq; aspexi
 hāc. Deinde ne id tibi quoq; possim recte dicere: quod
 ille ipe seruus cum dominum ut animo bono esset hor
 raret inquit. Accede ad hunc ignē. Iū calesces plus sa
 tis. Sed opinione fere omnes ducimur. Fallimur igitur
 plerunq;. Quid enim quisq; ualeat nō ante plane inel
 ligit q; tentauerit. EM YLIA. Recte tu quidem &
 sapienter.

.VI.

II. **ANTO.** Interea uero de cupidinis simulachro quid poete pictoresq; senserint uestigabimus. Et mihi quidem hæc inquisitio nō omnino facilis uulgarisq; ut detur. Sunt enim quæ multifariam & dicantur & intelligi atq; explicari possint. Sed cauendum est ne sint ineptæ sibiq; inuicem repugnent multiplices numero & sæq; sententiae. Quare quod sentio ita dicam: ut si forte uerisimilius quicquā afferetis: non esse uelim pertinaci or. **EM YLIA.** Prudenter istud queq;. Id enim ad bonum uirum ita pertinet: ut nihil magis. **ANTO.** Ec si nescio eum esse me quem prædicas: opto tamen is fieri & contendō.

III. Sed ad ppositum. Primū de cupidine quæri solet: an idem ipē sit amor: nec ne sit. Que res ut facilius ualeat explanari: paulo altius repetienda est.

IV. Nam eum plures inueniantur Cupidines: qui sit is de quo dicimus: antea explorandum censō. Equidem disputans apud Ciceronem. C. Cotta in tertio de natura deorum libro: dicit ex ueteri græcia colligi tres cupidines fuisse. Vnum qui Mercurio & Diana natus sit. Alterum qui Mercurio & Venere secūda. Tercium qui idem Amoros Marte & Venere tenia. Vnum Tragicus ille (quisquis fuerit quem nonnulli tradunt Senecā fuisse iuniorē: ex tribus primum sustulit cum inquit. Dura non miti generaia ponit: quā uocat

IV.

maitem geminus Cupido. Cum igitur ille quāuis Mer-
curio pāre: nō tamen Venere: sed Diana matre natus
sū: apparet nō esse eum qui amoē facis. Ex duob⁹ au-
tē reliquis qui sit is de quo quārimus: magna quāstio
est. Nā si poetas imitabimur: qui uidēt uoluisse eūdē
iſm esse cupidinē: qui nūc afferat amoē: nūc auferat
(Nā hūc & Tragicus ille ut diximus geminum appel-
lat: & de huc iſo ī Metamorphoseos primo ita inquit
Naso. Dixit: & eliso p̄cussis aere p̄eunis. Impiger um-
brosa parnasi cōſtitit arce. Atq; sagittifera p̄mpſit duo
tela pharetra. Diuersisq; operum fugat hoc: facit illud
amorem. Quod facit auratum est. & cuspide fulget acu-
ta. Quod fugat obtusum est: & habet sub arundine plū-
bum. Si hos īquā sequemur cōtradicemus. C. cotæ ſue
Ciceroni potius. Sed huic nō aſſentiri ceme nequeo: qui
obſcuriora illa p̄culdubio p̄areſecerit. Neq; enim ueri-
ſimile uideſ: neq; patit̄ ipſa ratio: ut res eadem natura
paria: non tam diuersos q̄ contrarius effeſtus. Ignis ſa-
ne auferre calorem p̄oest: auferre nullo modo p̄oest.
Erit igitur alius qui faciat amorem: alius qui detrahat
Cupido. Vixiſ ergo geminus. hoc est. alterius ſimi-
lis dicetur: tum ſuo atq; māris nomine: quāndcquidē
uierq; & Cupido nūncupatur: & matre Venere quā-
q; non eadem ortus est: tum munere ſagittandi ſ. rien-
diq;: tum deniq; a' arum currus equorumq; appāratu.

VII.

Re auct̄. hoc est. esse dñu acq̄ natura nō dissimilis solē
 sed oīno cōtrarius hostisq̄ p̄petuus. tā& si illud aduer-
 sandi nomē posterior sibi potius uendicat: q̄ prior ille
 secundū naturā hic contra facere uideat. Quod enim
 i. anteros grāce dicit̄: id latine cōtrarius
 amori: q̄ huic ille semp̄ aduerſet̄. Neq̄ uero hoc loco
 amorē a cupidīe iniectū: sed ip̄m cupidinē iniiciētē in-
 telligo. Nā grāci uirūnq̄ uocant: Quos qui-
 dē Maro imitatus ī primo æneidos libro amorem deū
 dixit. Sed tamē eam rē (ut refert Seruius) discieuit epi-
 theto. Addidit enī aliq̄. Ita sane eff̄dū est: ut sit
 prima illa quæſtio soluta. aliud cupidis eē propriū: ali-
 ud amoris. Multū n. inter causām diff̄ent & eff̄dū.
 Cum igit̄ ex tribus eū teneāus Cupidinem: de quo dū
 dū sciscitati sumus. (Est. n. is quē Mercurio & Vene-
 re secūda. C. contra natū retulit.) primū uidet̄ mihi esse
 dicēdū: cur mercurio & uenere geītus dicā. post de-
 eius simulacro acq̄ forma: que quidē a poetis fere sin-
 gulis: qui h. ac de re aliquid scripsere: nō nihil sortita est
 accessionis. Deīde (ut cōſtituerāus) īterp̄ andum quid
 sibi unū quodq̄ uelit. Postrēo n̄iſi uobis erit molestum:
 n̄iſi temp̄us defuerit: explicandum quæ natura acq̄ uis
 eius quoq̄ sit cupidis. quē huic cōtrariū esse dixiūs.
 Id eī p̄ſpicio gētis huāni societati max̄e conducere.
 EM Y. Ita fuerit forrassē. Sed cū Anteros iſte (ut in-

quis adulterio natus sit: naturæq; contrarius: nō video
cur nō tanq; insigni singulariæ macula notatus & in
hūanus atq; ferus: sperti ab uniuersis abiiciq; debeat.

ANT. At nō hūc aut illegitimū esse diximus: aut cō
trariū naturæ: sed uideri. Qualis aut & unde sit: post
uidebimus. **EM Y.** **I**stud quidē Anionī & cupio & op
to: modo prius doceas si potes: quēadmodū queat fieri.
ut quā **Venerē** **T**ragicus & mari genitam & gemini
cupidis parentem facit: ea non nisi alterius maier sit.

ANT. Ego uero existinto **T**ragicū & si cupidinē ge
minū esse dixit. q; duobus idem nomē sit: uerba tamen
sensuq; nō nisi ad eū retulisse: qui matrē haberet deā
pōto generatā **Q**uod quidē perspicue ostendit ī sequē
tib;. Nā cū de amoris auctore cupiditē plurīa dixisset:
de altero huic aduersanti ne uerbū quidē fecit. **Q**uod
nisi cēsebīus ita esse: oportebit aut **S**enecā istū aut **Cice**
ronē: aut utrūq; forsitan mēdaciū uanūq; & esse et ha
beri. Sed mea sīra: ut ātedixi cedendum est Ciceroni:
quando quidē hūc & studiosissimū græcarū literary
& pīissimū haud dubiū est fuīsse: nisi forte poetis nō
etiā oratorib; ē tributū pmissum ue disputare de fabu
lis. **Q**uod si ita est: expeclto quid tu maxie cui primas
partis nō pauci poetarū huius iēporis dari cēsent: affe
ras uel uerisimilius uel clarius. **EM Y.** **I**lla ne nostra
ē **H**elia: an non est? **ANT.** **I**stud ubi est monstium?

VIII.

EMY. Monstrū? Imo dea: quæ nos uersus p̄xio hoc
 in p̄edio obābular. ANT. Nihil est hodie præterea
 disputādum: quādoquidē interrogato respōdendū est.
 Incedētes foeminas uideo cōplures. Tua uero ista quæ
 sit: nōdūm aīaduerto: q̄ nulla supare ceteras neq̄ cor
 p̄oris magnitudīe neq̄ formā uideat. EMY. An non
 eā cernis: quæ lauro nūc adhæret? ANT. Iam uero nō
 (ut tibi p̄suasisti) deam: sed foeminā a reliquis nihil om
 nino differētem cerno. Verzēim uero neq̄ laurz cerno
 neq̄ te. EMY. At tecū loquor. ANT. Mecum for
 tassis loquerere: si uiueres. Vrinā igic̄ tā facile excitari
 posses: q̄ peristi. Excitemus ab īferis mi hæde poetas il
 los ueteres: si possumus. Nā hic noster una forsitan re
 surget. EMY. Quasi uero sit ī possibile huiuscēodi re
 surgere mortuos. ANT. Non poteris p̄fecto: dū oculis
 istis p̄sequeris Heliā: deq̄ hac loqueris etiā absente:
 dū mem̄eris cogitabilisq̄: dum dēiq̄ nō nihil remāebit
 morbi. Sed de hoc alio loco aptius. Nūc ad rē de qua
 sermo fuit redeāuis. Te quidē rogaram: ut poeta prope
 græcis nobis patefaceres: si quid forte præter ea quæ di
 ximus de cupidīe: esset recōditum ī græcorz cōmenta
 riis: quod lateret oratores: eos p̄sertim: qui litteris græcis
 multū opere dedissent. Tu uero repētino mulierularz
 occursu īterceptus: nō quid dicerē: sed quid intuereris
 obseruabas. Dixi obseruabas: quasi uero id præterieris:

quod quanto ad has p̄p̄iquāus magis: tanto fit recētius
 EMY. Sentio id quidē: atq̄ (ut p̄dixerās) me ipe iam
 iā & coecum esse fateor & uictum. Cœptā igit̄ disputa-
 tionē uel tantisper intermitas uelim: dum ad destitutos
 cōcedamus hortulos. Haud enī dubito: ubi has nō ui-
 dero: cōtinuo in me ingenii uim ónem excitādam esse.
 Quod si mēs ne tum quidē exp̄giscer̄: certe uel cras re-
 spōdebo: uel ad summū perēdie. Nō. n. solet obscuris per-
 plexisq̄ de rebus breuis esse disputatio. Quare ne istā
 quidē quā plongā fore arbitror: hodie pficiemus: cum
 p̄serrim sero cōpimus importuneq̄ cōtendere. ANT.
 Ergo morigerz tibi esse me oportet usq̄ ad hortulos.
 Ita sit sane: quādoquidē nō rā cum Hædo q̄ recū comit-
 nis mihi est certatio. Alioquin uideo frustra me orōnē
 habiturz: nisi aliquid forte dixero: quod & te faciat at-
 tētum: & tamē haud lōge a p̄posito abhorreat. Dic igit̄
 tur (oro te) hāc ne ames Heliā. EMY. Dicā equidē.
 Vebz p̄petemus: ut aequē atq̄ tu illa me audiat respō-
 dentē: q̄q̄ id ne quicq̄ est futurz: nisi cū corā erimus: tū
 rursus me istuc ip̄m roges. AN. Te ne corā illa de ea
 ipsa rogē scilicet: ut me intelligat pro te sibi lenonē esse
 EMY. Minime uero isto modo: Sed ita tēperāter: ut
 ad me oīa: nihil ad illā retulisse uideare. Nunc ergo
 roga: quæso te. ANT. Faciā: modo me a risu cōrinerē
 possim. EMY. Quid rides? ANT. Nempe q̄ quasi

IX.

amas erubueris. EMY. O uinam amare satis esset: pe
 reo etiā. ANTO. Perspicio id iā quidē. Proinde us
 ior ut decedas intestatus. Nā sperauī sāpē numero pro
 tua in me benivolentia & charitate singulari: heredem
 præter me a te esse instituendū neminē: quādoquidem
 hoc ipm in te facerē: si forte continget me isto ipo in
 discrimine paurocū uersari Sed neq; qui scribat babeo
 neq; testes: q̄q; nisi manus labat: potes ipē scribere. O di
 em hunc mihi faustū fortunatumq; si has saltē formias
 quæ in testamēto legib; repudiātur: deus nūc mihi ali
 quis in uiros uerteret: satis enim testium haberemus. Sed
 quoniā id nō datur: quod quidē & mihi gratissimum
 & his certe (ut uulnū indicarūt) gratius fuisset: cupio uel
 istud Emyliane: ut emori differas quantū potes. Potes
 autē prorsus (ut existimo) si potes hinc discedere: & qui
 dem pcelerier. EMY. Sane ad a res ē: uno isto uerbo
 cōmouisti: fugasti mulieres. ANT. Ego ne? Fugarūt
 sese ipē potius: quippe quæ sibi ut æquū est prælatos esse
 uiros q̄ indignissime tulissent. Ex quo intelligitur q̄ in
 saniant qui effeminant: cū fœminas cernamus & inui
 dere uiiris: & suū quāq; sexum odio habere: optarecū in
 uirilē formā ueni. Sed ad me redeo. Quæsierā nū ama
 res Heliam. Nēpe ut si (id quod effecisti) facerere. inelli
 gerē mihi minus esse elaborandū: satisq; omnino saētū
 fore: si de cupidinis parentibus simulachroq; quod pos

te senserint: breui interpretarē. Nam ne dimidiatum qui
 dem uerbū me plauor arbitror: quin tibi cōscius totum
 mox agnoscas: eamq; ob rē mihi protinus assentiare ni
 hil repugnes. Sequeat etiam credulitas & cautio quædā
 eoz qui acceperint aliquādo hæc ita a nobis ēē disputa-
 tata. **EM Y.** Fortasse: si ne illud quidē ignorauerint
 & te qui disputes: & me qui istuc ipsum probē amore
 aut affectos ēē aut fuisse. **O pinorenim** hac de re nemī
 nem aut disceptare recte posse aut iudicare: qui non in
 ea uersatus: magnū diu fecerit periculum. **ANTO.**
Quasi uero nulla de re quisquā disputare possit quam
 nō sit expressus: quippe qui nūq; aut ī aliis cernere: aut au-
 dire ab aliis: aut deniq; legere ediscere id potuerit: de
 quo postea disputat. Sed si istud fortasse cōcedēdum ē:
 quod tamē negari plāe potest: ne illud quidē nō cōfūs-
 dū poetas in istiusmōi affectū p̄fruēdo excolēdoq; ma-
 xime prīcipes fuisse: qui & imaginē Cupidini admirā-
 dā insignēq; tribuissent: & illū nō mō deū: sed deū eti-
 am deoꝝ ēē uoluissent: quippe cui ne ipe quidē Luppi-
 ter deum aeq; hominum rex (ut aiūt) quiueris obſistere.
V. Verꝝ ut poetas græcos relinq; mus: quādoquidem
 nostri ab illis mutuare plurīa: sed ea p̄ſerū quæ ad hoc
 disputatiōis genus uideat p̄ttere. Cupidinē **M aro** pu-
 erū formosum ēē finxit: eūq; aligerꝝ & cæcū: qui oculū
 ignē hoc ē amore inspiraret. Ex quo intelligiē quæ

.X.

qui
um
ni
edā
ou
inc
ore
mi
in
D.
m
ut
He
ē:
ē
a
ā
ri
i
n
z
!
amoris sit diffinitio. Nihil enī ē amor aliud q̄ occulens
quidā ignis qui ī pectus admissus & cor urat: & uelu-
ti uenenū p̄ uenas currat: i p̄ isq̄ inhæret ossib: medul-
las uoret. Quā quidē animi passionem malūq̄ clādesti-
nū quēadmodū efficiat cupido: Naso iis quos supra re-
tuli uersib: explicauit. Hūc enī quē blandū ēē uoluit
adiecit arcū: pharetrā: sagittas easq̄ duplices: q̄s summa
ex parnasi uertice iācularet: q̄q̄ alterae ad eius aduersa-
riū (ut diximus) magis p̄inēt. EMY. Quī duplicib:
unus hic quoq̄ uti. Ita enī Naso i p̄e alio scripsit loco
Sic ubi p̄lusit rūdib: puer ille sagittis: Spicula de pha-
retra p̄mit acuta sua. ANTO. Ne id quidē ad rem
nō facit. Non igitur fuerit p̄termittendum.

VI. HEDVS. Neq̄ illud quoq̄ quod mihi nūne
occurrit: utrumq̄ Cupidinem duobus uti telis: quorum
altero, ut recte Naso inquit) faciat amorem: altero de-
trahat: non eum ipsum tamē: sed contrarium. EMY.
Quid dicit hic Antoni? ANTO. Prorsus non intel-
ligo ita solet res perstringere. HEDVS. Scitis me nō
uerbosum esse. EMY. Laudo istud quidem: sed non
ubi uerbis est opus. Explica igitur: atq̄ ita ut te nobis
scum loqui existimes: non solum tecum. HEDVS.
Quasi uero cum duo sint omnino amoris genera: unū
quidem honestum: alterum turpe: difficile per magnum
q̄ fuerit intelligere: eum qui ueroris amore ferueat:

X.

in altero frigere: q̄ uterque alterum pati nequeat: ideoq̄
pellat. **H**oc enī cupidinum quisquis menti dominae:
iūs utique tuus suum: contrarii de pellit: fugat: extinguit.
EMY. Iste quidem interpretatio & uerisimilior est: &
eam quae inter oratores & poetas de gemini cupidinis
differētia ēē uidebat: quæstionē plāe sustulit. **ANT.**
Ita quidem uideat. Sed quædam petrarcha noster addi-
dit: quæ cupidini nō in ep̄ta quidē significatione maxi-
me conueniat. **H**unc enī ipsum nō modo puerz: sed cō-
tra ac Naso uoluit puerz etiam crudelē: eiusq̄ ingen-
tes alas quas ille ḡematas esse rettulit: hic uariis esse di-
xit coloribus aspersas. Deinde singit igneo illum currui
quatuor ab equis hisq; albis (ut Naso quoq; scripsit) sed
indomitis effrenibusq; circuantes nudū insidere. Demū
q; innumerabilibus esse mortalibus circundatū: quorū
alii capti uincti: vulnerati alii: nonnulli etiam occisi
uiderēt. **H**æc fere tota descriptio ē cupidinis. Nam re-
liquos inuenio poetas dixisse nihil: quod abs tribus il-
lis eoz ue aliquo non comprehēsum prælibatumq; sit:
præter Apuleiū: qui alis etiam quiescentibus inesse ait
eximias plumulas: tenellas: delicatas: quæ tremule re-
sultantes inquiete lasciarent.

VII. Iam uero pictores hūc nō ab re quidem uelatū
potius q̄ cœcum esse uoluerūt: proq; suo quisq; iudicio
partim flammēū fecere: partim naturali quadā affecerūt

XI.

coloris suavitate. Deniqp pmulti(nescio quā ob rem) au
reo illum diadema donauere: alii lauera corona. Vos
uero si quid præterea aut uidistis unqu aut legistis: audi
stis etiā afferente. EMY. Videris tu quidē mihi per
unū collegisse oīa. Nā quæ tabulae sunt mihi domi de
clarat(ut itueri potuistis)huius cupidinis capillū perrā
tem & flauū ac crispū esse: perqu illius laetēa ceruicē la
te sparsum. Diadema uero myneis frōdibus gē misqu con
textū. ANTO. At iste quisquis fuerit: si nō fuit Po
lycletus: qui sine mirabilī quadā rōne nūl pingere sole
ret: certe is fuit cui nemo huius ætatis sculpiorum pictorum
ue nequ sublimitate ingenii: nequ inuentione rerum ex
positione nequ anteiret.

VIII. Sed de sigmētis satis ē dictū. Nūc quoniā ad
optatos dudū horūlos diuentimus: ē de secūdo partitio
nis loco i. de simulachribus significatiōe disputādū: mō
Emyliane aīo intēto ēē possis: ne quid effluat elabaēqu
EMY. Nibil effugiet profecto: & si tibi nō pollicē
or quicqu me hodie respēsus: qu qu optimā probere nox so
leat deliberationē cēsili capiūdi. ANTO. Probo id
quidē: mō nō alia sit dilatiōis causa: qu qu ne illa quidem
improbāda ē quā suspicor. Nō cī adhuc forsūtā neuoca
sti animū a sensibus: qu is proxime arreptus illecebris mu
liebris formae: hāc ipam ueluti proseniē cernat: coniēpleē
admiretur: optetqu. diu profectare uoluptatis causa.

EMY. Perdifficile semper fuit diuinare quid cogitent
alii: facturiq; sint. Nolí igit; tibi psuadeas nihil me cras
esse respōsurum: q; hodie me nō tā amare q; mēte capū
esse cēses. Respōdebo certe aīq; ita fortassis: ut intelligas
me in audiendo diligenterem: q; tu in diceudo fuisse.

HEDVS. Admiror utiq; cur exores dilationē: quasi
uero nunc primū in cōtrouersia incipias cōtētiōe q; uer
sari: nihilq; habeas consiliū: nihil ingenii: nullā deniq;
aut diuinarū rebus cognitionē aut hūanarū. EMY.
Grauiter sane & recte me rep̄hendis Hæde. Itaq; tibi
mōrē gerā: passimq; ubi uisum erit: aut cōtradicā Anto
nio: aut respōdebo. Sed quid tempus terimus: quasi uero
nunc primum sol oriae: nō etiam iamiam occasum sit.
Tu igitur Antoni rādem aliquādo exordire.

IX. ANT. Placet id quidē & gaudeo. principio cu
pidinē quē autūmo a cupiēdo dictū: interp̄tor cōiunctio
nis esse appetitū: qui ex iā illecto uoluptate sensu pcli
nitateq; in libidinē: q;si Mercurio Venereq; oriae: quo
rum alter obscenis excitasse naturam tradit: q; aspectu
proserpinae cōmotus sit: & nūc iūcūs ac iūrēs dictūs: al
teram ex procellosi maris spuma natam ferunt: q; quem
admodum crebro maris motu (quod quidē elemētū hu
midum calidumq; est) conficitur spuma & eiicitur: ita
humido ex aītu corporis titillatio proficiscat: ex qua
proclivitas ducitur dispositioq; ad coitum. Quæ ubi sen

XII.

sum iungitur contubernio. (Nā ad animum appetib⁹
lia sensus q̄si nuncii referunt: eumq; q̄ suauissime mo-
uent.) concipit paritq; appetitum illum uehementiorem
quem eundem cupidinem esse diximus.

X. Hunc autem in primis eā ob rē puer⁹ singi puto
q̄ qui eo fuerit imbuuus: in pueror⁹ morē ludis iocis uo-
luptatibusq; cæteris delectet: hisq; potissimum studeat.
Deinde q̄ ut pueris ea cogitatio est: ut quicquid egerit
id esse rectum opinent: ita libidinosi licere sibi omnia
existimant: nec se quicq; non decere. Videmus item pu-
eris abiectis noxiisq; rebus oblectari: quin etiam sæpe
turpibus: easq; tota ui animi appetere: atq; ita: ut si hæc
aut subtrahat sine aut negatæ: continuo irascantur: ex-
clament: lachryment. Econtra uero labores utiles eti-
am minimos uirtutemq; refugere. Præterea q̄ in pue-
ro sermo instabilis: ineptus: imperfectusq; sit. Ad hæc
q̄ teneratq; tractabilis mox contrahat amicitias. Sunt
enim pueri ad familiaritatem faciliores. Postremo q̄
puerilis attas facile corrigi & domari potest: quando
quidem mollis est & apta regi: quāq; amor si non ipso
fere in exordio repellitur: rectius effigiem tenet pue-
rorum: quos constat in dies adolescere: fieriq; robusti-

XI.

Prop̄ ea uero formosū hūc & egregiū fecere q̄ dignitas
& uenustas corporis magnā hēat uim in uitāq; p̄t. i. ut

Cum singulis donec.

quæ formosus

magis faciliusq; & capiat & capiat: si præsertim lauda
ta sit. Atq; eadē fere est de igituris p̄batisq; morib; ra
tio & sententia. Ut eī in turpi muliere nōnunq; amant
ingenui mores: sermo elegās: familiæ generositas: orna
tus apparatusq; uestis. Ita nimisq; i formosa respuit ples
tunq; humilitas: abiectio ruditas orōnis: nec tā uestis uī
litas q̄ situs quidā & pedor: ornamētorūq; negligētia
q̄q; fortuna minus mouet oculos q̄ mores. Nō enī tā cor
pus q̄ animis amant. Sed ne illud quidē abest a causa:
q̄ amātes sed potissimum fœmine aut deformes sese ait
eo alienis uē crinib; nōnunq; exornat: sēpe comune: de
niq; peregrinis tū unguētis tū colorib; inficiunt: aut for
mosæ nō nihil adiiciunt ad formā: quo elegātores pul
chrioresq; iudicant. Quid q̄ extēto incedunt collo: sicq;
agiles efferunt: ut iux terræ summa imprimat uestigia!
Speciosus ergo iure singit cupidō: q̄ eorum qui amant
quicq; speciosus p̄politusq; uideri & cupit & conatur.

XII Quod quidē stulticæ ac leuitatis genus facile
ostendit q̄ recte hūc poetæ etiā uoluerūt e&cū esse. Cū
eī cōsilio rōneq; careat: nō uider neq; quid utile sit: neq;
quid honestū. Nulla enī resq; distinctione sed passione
tantū mō amantē duci palā est. Proinde impudēs: lasci
uus: procax: petulans: quicquid cogitat: quicquid dicit:
quicquid facit id nimisq; decere: aut certe uenia dignū
putat: q̄q; idipm opinat a cæteris ne anūmadueri qui,

XIII.

dem aut suspicari ullo pacto posse. Cœcūs quoq; dicit;
q; nō muliebria uicia turpitudinesq; cōsiderat. Itaq; u
de facietatis pœnitētia taceā: pro nihilo habet luxurias
obſcenitatē pollutionē fetore. Quoq; quidē omniū &
ſi quædā diſtu atq; auditu moleſta ſunt: quædā etiā in
digna cogitari: ab illo tamē uel ſola deſideranē: omniq;
ſtudio querunt̄ ac diligētia q; eoz ad eptione opinat̄
ſe beatū fore. EM Y. Si nō ſum aequē cœcūs: non pla
ne uideo quē admodū captus oculis cupidio telū dirige
re certū ad locū poſſit. ANTO. Ne id miꝝ quidem
cū ea ſit teloz eiūſmodi natura: ut quouis hæc mō ille
torqueat: nusquā ualeat niſi i pectus ſigi. At p ut pido
ribus aliquid nō iniuria fortaſſe cōcedamus: qui cupidi
ni oculos quidē: ſed uelo obduſtos tribuerūt: q; malit re
ta nō uidere q; placita cōcupitaq; nō pſequi: uelū illud
interpretabor feruorē eſſe obſtinationēq; appetitus. Qui
procull dubio iā in frenis: nō tā nō paret rōni q; hæc con
temnit atq; abiicit. Tāta eſt huius furoris uis atq; īma
nitas. Itaq; Theotimus quidā cū graui oculoz incom
modo laboraret & amaret uxorem: interdicta ei a me
dico licētia coeundi: cupiditatis tam impatiēs impetuq;
libidinis correptus moderari non ponuit. Nam & pru
dens & ſciēs ſe oculos amissurū: priuſquā iniet uxore
iō in aſtu furentis cupiditatis & cōſuetudis apparauit
uale in quicū lunē. Hic ne Greci quoq; opes non

profudisset: qui ne suis quidē oculis parcēdū existīauit.

XIII. Cōstat igit̄ cur nudū finxerit cupidinē: p̄tēr eī id quod sequit̄ quoq; frui maxīe cōtēdit: reliq; sp̄nit oīa.

EMY. At ego i cīrco nudū singi reor q̄ nequeāt celari.

XIII. ANT. Sit ita sane sed ne illud quidē falsū est bonis oībō cupidinē nudū ēē. Cū eī ut nō nulli ho-
lūt̄ q̄tuor sint bonorū genera: unū aī: noīs alterū: terciū
corporis: q̄trū fortunarū. q̄ q̄ ad hoc redigi secūdū illud
plane potest. Est eī extēnū bonum) nullū ē eorū quod
nō a cupidinē corrū pat̄ aut debilitet̄ aut auferat̄ & i pri-
mis lumē īgenii atq; uis. EMY. Nō tibi assentior an-
toni q̄ plerosq; ignauos rudes & agrestes quidē amor
efficerit īgeniosos industrios solertes: qui nīsi hoc aucto-
re excitatore duce: nullā unq; cōsēcuti essēt neq; in litt-
ris: neq; in musicis: neq; in cāteris liberaliū artiū studiis
disciplinā.

ANT. Fatorū ī dies fieri acutius eorū qui
amāt ingeniū sed ad ea tātūmē excogitāda ac parāda:
quæ ad libidinē p̄tīnēt accōmodataq; sūt. Segnius uero
ad honesta atq; oītūs. Nihil eī mens quæ istiusmōi
sit illecebriis affecta: excogitare potest quod ad uirtutem
hōestatēq; p̄tineat. Nec id dubiū quidē: cū neq; uirtus
neq; honestas cū īimica uoluptate quicq; hēat cōe. Sed
quid ego decorū uirtutēq; cōmētē: cū aīus libidinē īflā-
matis sui ip̄e obliuiscat̄: nedū actionū rerūq; extēnū
fereq; nihil cogit̄: nihil excogit̄ nisi quē admodū pec-

XIII.

cet: agatq; quid turpiter? Est eī libido turpē quiddā & abiectū & malū: neq; malū tātūmō: sed malorū fere omniū radix causaq;. De quib; si dicēdū ē singulis plōga sane peneq; infinita fuerit orō. Quid eī sceleris nō exco gitauit pfecteq; luxuria: quæ ut licētia maiore expediti oreq; uti possit: nō cōiuges solū & p̄inquis cæteros: sed ip̄os etiā parētes s̄epe uenēo nōnūq; etiā ferro sustulit: ut taceā de abortiis ip̄oq; in puerprio extintis infantib;.

XV. Quod si nō mō uicium ē luxuria: sed iuētrix etiā nutritiæ uiciorū quib; qui ē deditus: necesse ē eorū quoq; seruū ēē: nō uideo quēadmodū is dare queat opera studiis liberalib; quæ utiq; nō seruum & alienū & uñtum: sed sui iuris hoīem liberūq; postulat: q̄q; liberales disciplinas constat nō uirtutēs quidē: sed media quædā esse: quib; bene maleue uti possumus. Nō igit̄ si quis quā luxu ip̄o suadēte impellēteq; aut musicus euaderet aut poeta: hunc continuo bonum uirum iudicabimus: sed profecto q̄lē illius studia exercitatiōesq; indicabunt EMY. At eiusmōi artium auctores existimandum est nō nisi op̄imo & animo & fine ductos ēē: cum in his inueniēdis perficiendisq; maxime elaborarent.

XVI. ANT. Erit ergo nō tā nō bonus q̄ pessimus qui ad turpia parāda uterū optūs disciplinis. Itaq; abutēdo iis rebus quib; gloria querit: utiq; p̄ter spē aicq; uotū fiet ignominiosus. Cum autem nūl tā op̄abile sit: tanq;

oībū expetibile q̄ celebritas nōis quæ nō nisi magnis la
 borib⁹ suscep̄tis piculīsq̄ aliquādo aditis paraēt: & hu
 ic diuīo mūeri nihil tā aduerteret q̄ luxuria: quæ ut Ci
 cero inquit cū oī aetati sit turpis: seneq̄ uti tamē fœdissi
 ma ē: quid quæsō extincto pudore atq̄ fama reflat ho
 mini quo gloriari recte possit: cū ob libidinū inēferan
 tiā idipm iā obscuratū delectūq̄ sit: quo maximis sonasse
 reb⁹ gestis celeberrimā fuerat laudem assecutus: q̄ si ea
 ignominiaæ nota fœmīs iusta sit: i his sane multo erit q̄
 in mari⁹ & diuīnior & fœdior: q̄ p̄ multa sint uiro
 rum clarissima studia & artes: i quib⁹ cū laude & glo
 ria uerisent: q̄rumq̄ illustratiōe ac splēdore conceptū de
 decus quodāmō regat: diluat̄q̄ i dies magis ac sensim
 euanescat: mō ne recidat. Fœmīæ uero cū nihil habeat
 quo excellētes uideant̄ p̄ier pudicitia: hac semel amissa
 nō uideo quid fiera amittere: aut quib⁹ iā rerum euā
 honestas & actionib⁹ illā reparare queat. Eis enī est hcc
 prebrū sempiternū recēsq̄ & uiuis & monuis apud eos
 præserū: quib⁹ ignorat̄ nō suere. Nā mihi quidē: credo
 item uobis nūq̄ huiuscemōi occurrit: quin tāq̄ stigmata
 frōtibus iſigniæ ferat: eatū etiā uetus macula cōfestī ue
 niat i mentē. At mariū libidīes si nō recēnſi me appare
 at: aut uix aut nō oīo mēoria tenet̄. Quod quidē eueīre
 iſcērco crederē: quia sexui nostro. i. uirili facile ignoscere
 mus: nīl & iſe quicq̄ fœmīæ eas fūmo studio uitat̄: q̄s

XV.

infamia notatas cognouissent: & inter se iuratae quales
insigne p̄ brū unaquæq; alteri obiectaret impudicitia.

XVII. Quid dicā de ualitudine ac robore: quid de
uelocitate: quid de pulchritudine: quid de sensibus ex
terisq; bonis corporis? Quæ p̄spicuū est uoluptatum af
fiduitate longe ante frangi: deficere: consumi: q̄ natura

ip̄a atq; aetas postulat. Ait enim Hippocratem existi
masse coitū Venereum: morbum esse comicialē leuiorē.

Quid autē ineptius? quid turpius esse mīato uiro: quē
nunc macie: nūc palore: nūc odore illo obscenissimo af
fectum esse cernimus? Nihil ne patiunt̄ renes? nihil ca
put? nihil quod reliquī est membrorū: si ab horū singu
lis coitus nō nihil trahit? Sed mittamus concubitū. An
corpori nihil deirahunt algores? nihil aestus? nihil im
bres? nubes? uenii? metus? s̄aepet etiā longum iter: præterea
labores aliaq; eiusmōi plurima: quæ miserrimi homines
experiunt̄ s̄aepenumero ac ferūt libidinis explēdæ cau
sa? Nihil his nocet crebre multaq; ad noctem uigilæ?
Nihil deinde insidiæ? Tū rixæ non mō cum riuilibus
& uagāte nocti iuuētute ciuitatisq; custodibus: uerum
etia eū amicarū uel maritis uel propinquis? Quid refe
ram eorū pericula at p̄ clades: qui in amicarū aedes per
fenestras stillicidia uē ̄gressi: indeq; deturbati ac coacti
sele dare præcipites: si nō animā amittūt: at mēbra fran
gunt aut̄ collidūt? At qui ut omittamus odia in quæ hi

3

VX.

sæpè incidunt & capitalia & sempiterna accipere certe solent grauia interdum uulnera: nonnunq; debilitati obtundari etiam. Ex quo sic ut frequenter inter eius ues dissidia nascantur. Sequuntur deinde seditiones euersionesq; urbium. Ocio autem atq; ignavia: præterea gulæ somniq; indulgentia diuina: quæ quidem ministræ sunt pagulaq; libidinis: marcescere corpus: intempestiueq; interire certum est. Plures enim Hieronymus censuit uini ciborumq; superabundantia & copia: q; ferro mori.

XVIII. Iam uero fortunæ bona: ut opes: ut honores: ut potētiam: cæteraque generis eiusdē: quid magis obscurat: minuit: exhaustit q; uoluptas? Est enim honorum uorago quædam minimeq; faciabilis. Quotus ēi quisq; est qui libidinē secutus nō tam largus fiat q; prodigus? Nā necq; suscipiendoq; sumptuum: necq; pecunia effundendæ: nec deniq; contra hēdi æris alieni ullam habet considerationē. Maxime autem ii quibus magnus est animus: appetunt queruntq; in primis ea quæ ad ornatū spectat cultūq; corporis: ut uestis elegantiæ & copiæ. Deinde quæ ad magnificētiā & liberalitatē ut uariā supellecūtū: ut equos: arma: signa: tabulas: cæterosq; rei uel familiaris uel militaris apparatus nō necessarios. Pecunia aut supra modum q; ea maxime sit necessaria ad largiēdi facultatē. Sine q; quidē benignitate uix id

XVI.

queūt adipisci quod cōcupiere. Quis aut̄ recens̄at quā
tum pecuniar̄ q̄tumq̄ reliquar̄ rez conserat̄ in eas
lārgitiones: quae nō modo amicā huiusq̄ necessariis fa
miliaribus ancillis beniuolentiā caprandā causa? Sed
quae musicis quoq̄ parasitis histrionibus lenoni lenaeq̄
tribuunt̄? Postremo summo studio parantur epulæ: in
struunturq̄ cōuiuia tū ad gloriā sociorūq̄ oblectationē:
tū ad p̄friēdas uoluptates. Quibus rebus multisq̄ præ
rea id genus efficit̄: ut infinitis uere facultatibus opus
sit: atq̄ ideo si etiā magnæ fuerit̄: hac tamē sumptuū af
fiduitate & immoderatiōe absuman̄. Deniq̄ cupidinē
nōnulli iccirco quoq̄ nudū singi putat̄: uel q̄ (quemad
modum tu etiam Em̄yliane sentis) nequeat tegi amor:
pateatq̄ omnibus: uel q̄ nihil habeat defensionis.

XIX. Quē itē uolare dicūt: tū q̄ agilis expeditus
celerq̄ sit oīb̄ i rebus: quæ (ut antediximus) ad capessēn
dā uoluptati ualēt: tū q̄ ea semp̄ soleat optare & psequi
quē singularia & summa iudican̄: siue p̄clara illa sunt i
genia egregiisq̄ mores: siue honores magistratiū: siue ge
nerositas nomēq̄ familiæ clare & diuīnū: siue formæ
pulchritudo robur ue corporis: seu deniq̄ fortunarum
abūdātia & copia: tū etiam q̄ uoti compos incredibilē
sæpe gaudio ueluti uolans exultet: & summa gestiat
inauditaq̄ lāticia. Sed suere præterea qui opinaren
tur iccirco aligerum amorem dici: quod & leuis &

instabilis cito euoleat. Quā profecto sententiā haud im
prolāndā puto: sicut ne eoz quidē qui existimauere eā
ob rem illi alas addi: q̄ quasi uolās q̄ celerrime discur
rat: q̄q̄ hoc ad inuisibiliū sagittar̄ uelocissimum repen
tinumq; uolatū: illud ad aetate cupidinis a prius refert.
EMY. Quin etiā aliger dici rede potest: q̄ uniuersū
uolit̄ p̄ orbē: neq; homines solum: sed bruta quicq; ce
cupet. **ANTO.** Sed ne hæc quidem semp: re c̄ mēs
homines. Nā hos inuadere quidē potest: uincere autem
& occupare nisi molles: nisi fragiles uoleretq; nō po
test. Mihī uero alas appellatione duplicem amanū
spem intelligi magis placet. Sperat enim amas primum
amari: deinde enī potiri. Idecq; nō frustra additū eas
alas & magnas esse & infinitis pene colorib; notatas.
Siquidē inest amanibus ingēs quædam aīq; incrediblē
lis spes consequēdā potiēdāq; uoluptria: si etiam quēm
admodū & utrum ne consequi aut potiri possint: non
dum uidēt. Immo uero impossibilia nō solum difficulta
plerūq; aggrediunt̄. Qua enī in re nō faciunt periculū
quippe qui confidētes exccgitē: explorent: ientent c̄m
nia quibus suspicant̄ reciprccum ad amoē allici ami
eam posse. Cum igit̄ cupidis aīq; ideo ingeniosis astu
tisq; assidua fere uariaq; adsit cogitatio eiusmodi rebus:
quæ profecto tot recēseri queunt: ut prope innumerabi
les uideant̄. Sūt enī hæ tenellæ illæ delicateq; plumu

XVII.

læ alis insitæ: quæ tremulæ resulnæt: inquietæ lasciuuæ: n
ecio augenæ) haud incredibile fuerit alas Cupidinis ie
circo mille coloribus distingui: q[uod] amates sperent sese id
multifariæ adepturos quod concupiscunt.

XX. At illud sane admirandum est cum qui blā
dus sit: item crudelem esse: nisi tempora distinxerimus.
Non enī eodem idem tempore & blandus & crudelis
esse potest. Initio igitur blādus: q[uod] rudi illa eius sagitta. i.
recenti uulnere iā sensibus leniter percussis placeat: sūq[ue]
maxime iucundus ac suavis. Crudelis deinde q[uod] effici
at hominē sollicitum: anxium: furibundum. **EM Y.**
Ego uero dixerim cupidinē non solum initio sed semp
blandiri suis: dum eius legibus parere: eū q[uod] sequi malūt
Siquidem epulæ immo deliciæ sunt amanū: quæ tu fu
torem anxietatē sollicitudinem appellas. Quod si non
ita esset: nunq[ue] illi neq[ue] tot labores tātasq[ue] molestias uL
tro sponteq[ue] susciperent: neq[ue] animo nō iniquo ferrent.
At ubi quis rebellis esse uolet: hunc protinus tanq[ue] fugi
tium insequièt cupidio: agitq[ue] crudelius. Quod quidē
solet iis accidere: qui siue iniuria & fastidio affecti siue
desperantes ab amore discedere conant. Nā haud mul
to post uicti uincti recordatione uel præteritæ uel spe
ratæ uoluptatis: ita postea uexāt ut ardeat furā: q[uod] afer
tius. **ANTO.** Et si forsitan conaris a me longe alie
nus aut esse aut uideri: tamē neq[ue] uerbis neq[ue] re dissen

mis: quando oquidē confiteris labores insanā crudelitātē
q[uod] cupidinis: nō iis qui aequo sed qui iniquo animo fe-
rūt graues esse: ecq[ue] torqueri aurocius qui deserere amo-
rē uoluerent. Quod de illis quidē licet raro dicere: quā
oīo iam deseruere Nec tamē ideo amātibus nō dolent
quae ppetiunt q[uod] dolorem dissimulāt: nec querunt. Op-
tarent nimis nō istiusmodi affici erumnis: quas tu de-
licias uocas: ego potius miserias Habet igit̄ amor mole-
stias furorē feritatem: tā & si p̄cipio blandus (ut dixi-
mus) dulcisq[ue] uideatur.

XXI. Talem quoq[ue] indicat sagitta telumue: quod
nō aureum Naso sed aurāū appellādo: plane significa
uit munus exercitiūq[ue] cupidinis non (ut amātes existi-
mant) fortūnatū delectabile gloriosum esse: sed tamē
uideri. Quale uero foret p[ro] acuta cuspide mox patefecit
q[uod] h[ab]et alitū ac graue uulnus peneq[ue] insanabile infligat
Nihil enī amore penetrabilius: qui quidē ad iniā usq[ue]
pectoris fugatis hinc curis ceteris illabit. Sed eos ferit
maxime qui uel ociosi sunt uel negligētes uel incauti.

XXII. Quā obrem amoris arcū interptor insidi-
as repte dici posse: quae in eo potissimum latent: quem
de uoluptate habemus cogitatu. Cuius oblationem
facile dixerim significari tortili illa atq[ue] forti qua inten-
ditur cordula. Pharetra uero mihi uideatur esse uolun-
tas liberum ue arbitriū: ex quo p[ro]ficiēt cōsensus: quod

XVIII.

quidē telum esse autūmo: quoniam ut id corpori sic ille
 aīo exitio esse solet. Tū igitē cupidō extēto iā arcu au
 ratū telū e pharetra educit iacula: q̄ cū cōmotus appeti
 tus e uolūtate cōsensūm in delectationē trahit uolupta
 tis: suiq̄ hoīs in pectus repēte celeris auratiq̄ teli pacu
 tā ac fulgentē cuspidē īpellit. Quā pfecto nibil est ali
 ud q̄ ip̄ius amoris delectatio atq̄ incēdium. EMY.
 Mihi uero nō uideā a cupidine quē appetitū esse uo
 luisti: amore pfectisci posse: cum is pcedat appetitū. Nō
 enī quisquā id appetit quod nō ante amet. Efficit igitē
 potius amor appetitū. ANTO. Aras me Em̄yliane
 sed nō iccirco cedo. E quidē nō nego cum quid appeti
 mus id nos etiā amare. Cū uero amamus: nō continuo
 sem p̄q̄ appetere ut quisquis suos amat liberos familia
 res amicos: nō tamē appetit. Inest igitē amor ī appetitu: ī
 amore nō sem p̄ appetitus. Quāobrē ut is de quo loqui
 mur cupido pfectiōdo uulnerat cū pfectit: ita qui appe
 tit amat appetiōdo. Cōstat uero ante existere pfectiōnē q̄
 uulnus: idq̄ mox ex illa tāq̄ ex causa pfectisci: sed tāta
 tāq̄ īexcogitabili celeritate: ut ne pūctū quidē tēporis ī
 teresse uideaē. Nō ab re igitē telū cupidis mirabile uola
 tri ēē dicit: q̄ ubi sit appetitus ibi cōtinuo amor adsit at
 q̄ ita: ut cū & ī illo & ex illo oriae: ab eo tamen diuidi
 nūq̄ possit: sicut ne ab igne quidē uel calor uel incēdū
 XXIII. Cui simillimum amorem recte dixerim:

qui ab ignito ductus appetitu & cor medullasq; purit:
& ueluti uenenum ita p uenias currit: ut exterius inter
dum flammā euomat: quā Naso cuspidem fulgentē ap
pellauit. Nam rubore & quidem maximo sāpe aman
tum ora p̄fundunt. Inde q̄ (ut arbitror) pictorū alii Cu
pidinem flammēū fecerūt: alii naturali quadam affe
runt coloris suavitate: q̄ hilari multū sēcē multo aman
tes suāq; aspectu prosequi soleant.

XXIII. Ex umbrosa uero parnasi arce & si iccir
co forsiā cupido ūculari fingeat: q̄ is in quem tum im
peum fecit Apollo illic uersaret: cui mons ipē sacer est
non ab re tamen potest interpretari umbrosam p arcem
hoc est p arcem & ūnfram cupidinem solere iis potis
simū insidiari: qui summo loco nari ac locupletes quicq;
ociosi sunt & deliciis ūnoq; dediti: cum præsentī etiam
Bacchō idem mons dicantis sit. Tam & si ne ille quidē
sensus fuerit alienus: eam ob rem in parnaso. i. in Apol
linis domicilio aedēne cupidinem constitisse: q̄ ei poete
quibus Apollo sicut etiam canētibus musis præesse di
citur: figuram diuinitatemq; tribuerunt.

XXV. Huius autem igniū currum quidam op
inanē eam esse in qua uoluntat iacetq; concupiscentiam
Quod ne ego quidē negauerim: sed ad ignēū id uapo
rem tantūmodo nō etiā ad currū referēt. Cui nimirum
animū corp̄ potius comparauerā. Quod cū cogitationū

XIX.

motuū q̄ initium sit: non dubiū est diuersas p̄cētērē
imagines: cognatiōe q̄ sensuū facile appetitai: & adhā
rē & cedere: mox q̄ huius facib⁹ incēsum atq̄ excā
descens trahi p̄ quā celeriter ab affectib⁹ illis quatuor
metu: libidīe: lēticia: dolore: quos grāci morbos: nostri p̄
turbationes uocār: q̄ uel rationis expertes sint: uel ratio
nem spernant: uel rationi nō obediāt. Rechte igit̄ equos
supidinis p̄cipites effrenes q̄ dicimus: q̄ consilio carē
ies: neq̄ rōne: neq̄ orōne: nec deniq̄ uerbere domentur:
nulloq̄ cohiberi posse freno uideant. Atq̄ itē candi
dos: q̄ hi affectus ueluti ad rem p̄tineāt: sintq̄ necessa
rii: sponte ultrōq̄ suscipiant. Vel q̄ ut candor obtutum
corporis: sic praua quādam ac inepta: quā tamen recta
uideat: quāq̄ horum causa est opinio: aciē mētis obnū
bilet & perstringat.

XXVI. Sed ex his omībus nullus magis assiduus
q̄ metus. Metuit in primis amās illudi decipi: falli. Me
tuit deīde ne quid agar: quod amicāe aut graue sit aus
molestū. Cōtraq̄ ne quid p̄mittat: quod illi gratū for
sitan acceptumq̄ fore ducat. Postremo ne quid accidat
impedimēti quo ab amica deserat: eā ue amītat: quāq̄
(ut taceā innumerabilia suspitionū genera quid nō me
cuit amās qui tuta etiā formidat? In quo seruitus maxi
me apparet: qua nihil est iurpius. In quem enim timor
cadit in eundem (ut inquit Cicero) cadit ut seruiat: &

uitum quandoq; sese esse facietur. O miseriam maximam. Illa ne parua est seruitus: amatorem singulis fere horis pectine capillum calamistroq; componere: faciem aquis diluere redolentibus: fidiq; colorib; afficere: domo nisi redimitum non exire: consulere saepe speculum: adire thermas: tonstrinam: scenam: cursitare per uicos per plateas: per templa: nullum deniq; non lustrare locum: ad quem pfectam esse amicam: uel cognoverit uel putauerit. Quid q; continere se non potest: quin quoni die ad uisendas uel eius aedes properet? Neq; uero id non saepe. Quid deinde non spectare solum: sed etiam tantisper expectare: dum abiens amica rursus redeat? Ex quo sit: ut frustra & accendatur concupiscentia & augatur. Quid q; ploriq; non amati amant? An non illud quoq; miserrimum genus seruitutis: uibicinibus: histrionibus: parasitis: ne dicam lehonibus subesse? Praeterea non solum non quiescere: non bibere: non esse: sed ne aliud quidem cogitare posse q; quod amat. Ad omnem deniq; strepium: ad omnem auram conueni. Atq; (ut omittam innumerabilia laborum & molestiarum genera: de quibus supra diximus.) quanea illa est in quietudo: saepe numero cogitare: deliberare. statuere: que admodum amicam aut tibi conciliare aut reconciliare plane possis? Nonne postremo cum illa fabulam: tibi pectus hæsitabit: & totus contremisces? & quamquā

disertus es: quamq; audax: quamq; impudens: tibi ia
 men oculi: uultus: uerba concident. Timebis ut fortas
 sis illam barbaro quouis uerbo & inculto laedas. Itaq;
 suppressa uoce ac hæsanti uix profetes dimidiata uer
 ba. Quid si amica seuerior sermone non aliquo fami
 liari orationem tuam labantemq; animum exexerit: non
 solum multo ante meditata conceptaq; nequibus expli
 care: sed ne recordari quidem. Quid si te animo etiam
 elato atq; magno eloquentem: rigido illa uultu: toruis
 oculis inimica fronte respexerit? Quid si discedens
 ueluti pecudem te neglexerit? Quid si clamore ma
 ledictis ue repulerit? An non magnopere commotus
 confususq; abscedes? Quid deniq; si quæ dixeris: ea di
 xerit cuiquā insultantí tibi aut iniuriandi causa? At
 regressus domum: recensebis: discuties: interpretaberis
 amice uerba singula signa & gestus. Excogitaris
 quid deinde tibi dicendum faciendumq; sit. Quam ue
 ro rapide currum meus trahat. Cicero declarauit in pa
 radoxis. An ille tibi liber uideatur inquit: cui mulier im
 perat? cui leges imponit? præscribit? uetat quod uide
 tur? qui nihil imperanti negare potest? nihil audet?
 Poscit: dandum est. Vocat: ueniendum est. Eiicit: ab
 eundum est. Minatur: extimescendum est. Ego uero istū
 non modo seruum: sed nequissimum seruum: etiam si in
 amplissima familia natus sit: appellandum puto. Tolera

bilius est autem mori quam servire ei praesertim: a quo prater uituperium calamitatem propiciem consequi nihil potes. Quid uero ipsa de libidine dicemus: quae ad id quod uidetur bonum illecta & inflamata ita & rapitur: & currem trahit: ut qui ea fuerit affectus: non modo iudicium honoris: artis: rei familiaris: sed sui etiam oblitus: neglectis humanis ac diuinis rebus: contemptisq; periculis: consistere non possit: nihilq; audiat molestius quam correcti nem: admonitionem: consilium. Quam quidem libidine quae recte etiam cupiditas diei potest: non dubium est induciis fieri effrenatiorem: qd dilatae res & expectentur & appetantur ardentius. Quod si tantus est in expectacione furor: quantus est futurus cum potestas affuerit potiundi? At latitia qui affectus est tertius: non uti qd minus turbulenter currum trahere uidetur. Nam animus non solum cum diu magnisq; angustiis quaesitam percepit uoluptatem: sed cum eius etiam adipiscenda argumento aliquo spe ducitur: quasi iam concupitum adeptus sit: eoq; portatur: inaniter effertur: gestit: exultat: qd effusus. Ita sit: ut constaria penitus reiecta coticatus feratur: uel ad ineundam consuetudinem: uel ad retinendam.

XXVII. Reliquis uero sine rone affectus est dolor: quo nullum existimo seueriore. Nam (ut ait Cicero) cum omnis perturbatio misera est: tum carnificina est

.XXI.

dolor: Qui ubi purpigerit animum: violentius eum
trahit. Evidem id plerūq; accidit: ut si quemvis alium
amicā uel respexerit uel aspexerit suauius: si quid cuiq;
familiarius locuta sit aut largita: Contraq; si hāc quis
quā nutib; nuncio beneficio ue tentauerit: immo si uel
aspexerit: confessim miser ille dolore immanissimo ue
xatus excruciatuſq; efficitur studiosior: solicitor: prompt
tior: & (uerius ut loquar) stulsior. Mox enim per amicā
uiciniam bacchatur: aedes circuit: conatur & uideri &
haberi non modo elegantior: uerum etiam præstantior
& dignior. Nihil deniq; prætermittendum arbitratur:
quod ad alendum amorem: corroborandumq; ualeat:
Si præsentim amica dissimulauerit amorem: aspectumq;
auerterit. An non tum uel maxime currum dolor tra
hit: cum riuales quis odio dolis insidiis obtricationi
bus rixisq; prosequitur? Demum non dolere is non
potest: quicum ei fortuna opportunum locum tempusq;
obtulisset: quicquam intermisit: quo potuerit aut ami
cam inducere: inflammareq; facilius: aut ea forsitan po
tiri. Qui quidem dolorcam ut creberrimus: ita sit acer
rimus. Adest enim quotiens conatur animus efficere:
quod aliquido prætermisit. Sepe non tam trahere currū
crediē q; distrahere. Sed de hoc satis.

XXVIII. Iam uero innumerabilium mortalium
qui currui addicti in quatuor genera partiunt: ea signi

ficatio uidetur: ut ii tantummodo capti iudicentur: qui aut eleganti forma: aut ingenuis moribus gestu ue libe rali repente deliniti: in primis ad amandum moti sunt. At eos etiam uinctos censeo: quos aspectus muliebris nū usq; illexerit: atq; ita: ut nullum respuendum putarent iugum seruitur. Porro uulneratos: qui diu in eiusmo di studiis uersari: usq; adeo debilitati sunt fracti: ut magnam pudoris partem uerecundiaeq; perdiderint. Qui uero mortui dicuntur: ii non uideo quid superius spiritus nedum uirium. Nihil enim habent quo plane uiuere probentur: si ipm etiam quo credebantur uiuere animum prodigerunt: ut qui libidinibus obruti: nihil aliud cogitant nisi delicias: nisi crapulā: nisi adulteria: stupraq; & scorta noua.

XXIX. De cupidinis capillo quē flauū ac crīs pū esse: perq; lacteā ceruicē sparsum ferunt: quid dicā uix inuenio: nisi forte significat illecebrosam misericordiamq; illam pceptionem uoluptatis: qua quimis amator irretitus q; se unice & amari ab amica: & hac potiri existimat: se quoq; ipē q; faelocissimum opinat. **Quod si** non ita est: non intelligo cur aedes priuararum potius pétantur q; lupanaria: cum præsentim scorta illa publica atq; omnibus exposita: plerunq; & formosiora sint & faciliora: omnesq; foeminae eodem ritu fricatione sapore subagi tentur: quamq; sine pudore ista non loquimur: ut intelli

.XXII.

gat an facere deceat: quod nō decet loqui. Quid q̄ uul-
gata illa corpora s̄a penū ero minore sumptu: sine labore
sine p̄culo: sine metu: quocūq̄ fere tempore possideri
possunt. Ut igit̄ capillus & si sup̄fluus est corpori: non
nihil tamen ornamenti & decoris afferit: itidē uoluptas
q̄q̄ non ē necessaria: iceirco tamē appetit̄ uehementius
q̄ h̄ec īp̄a & maximū bonū & efficiēs glorie plurimo
tū opinionis polliceri uideaē. Sed hi p̄fēcto quid sibi ue-
lit capilli color atq̄ facies: nondū p̄eperūt. Flavus enī
color qui ex uiridi & ruffo & albo cōcretus ē: uideē mi-
hi iuuentū significare. Quae quidē aetas quoniā quodā
mō uiret: & sanguine succoq̄ abūdat: ad coitū censem
aprior. Ex quo intelligit̄ senib⁹ plāe negarā esse luxu-
riam: ne exhausti iāiam extinguant̄: afficianē q̄ igno-
minia & foediore & sempiterna. Neq̄ uero ita Venus
indulget iuuentui: ut non hanc quoq̄ quatiat: exte-
nuet: uexet etiam morbis: uitamq̄ reddat breuiorē. De-
clarat etiam id capillus: qui crisparur in morem maris
nunc intumescentis: nunc deiecti: ut etiam discamus
nihil esse in uoluptate planum: stabile: quietum: sed to-
tum salebrosum: temerarium: turbulentum. Quae teste
Seneca tum cum maxime delectat extinguitur: nec
multum loci habet: q̄ cito implet & tedium est: & post
primum impetum marcat. Deniq̄ capillus cum la-
steain circūtegat: prematq̄ cervicem: quae non immerito.

et rationem roburq; significat humanæ libertatis: facile id quod est innuit omnem Venereo illo opere vim & animi & corporis sopiri atq; opprimi.

XXX. Reliquū est ut uideamus quid cupidinis diadema corōa ue significet: quā p̄multi aureā: alii laurē: nōnulli cū quibus ego sentio myrtleā potius esse uoluere. Non enim cupidinem corona triūphalis decet: quae apud priscos Romanos e lauro: post fieri ex auro coepit: imperatori qui de potentiissimis p̄nacissimisq; hostibus triumphasset mittebatur. **EMYLIA.** Eras hic Antoni. Si enim ut inquis aurea corona debet iis tanūmodo: qui de præstantissimis infestissimisq; regibus triumpharū: cur non hac ipa Cupido potius do net: qui non tam eos quos memoras uictores fortassis s̄æpe uicit: q̄ de omnibus fere quicunq; in orbe terrarū: & sunt & fuerunt non principib; solum atq; tyrannis sed populis etiam ac nationib; triumphauit: dūq; mundus erit triūphabit? **ANTONIVS.** Fateor ita quidem esse ac fuisse foreq; ut dicis. Sed tamen certum est a Cupidine ad huc superatū esse neminem: nisi qui non solum non repugnasset: uerū etiam uinci uoluisset. Ex quo sequit̄ illum esse omnium impotentiissimū planeq; fragilem: qui nisi uolentem uincere non possit. Est igit̄ myrtlea huic aptior: qua uebanē imperatores: qui ouās uebem introibant. Quandi autem ut Aulus Gellius

.XXIII.

referat ac non triumphadi causa est: cū aut bella non rit
te in dicta neque cum iusto hoste gesta sunt: aut hostium
nomen humile & non idoneum est: ut seruos pyratarum
q: aut deditio ne repete facta in pulchre (ut dici solet) in
cruentaq: uictoria obuenit. Cui facilitati apta esse Ven
neris fronde. crediderunt: q: no Martius sed quasi Ve
nereus quidam triumphus uidetur. Ex quo pspicuum est
effeminateos fractosq: homines recte myrtleis frondibus
& significari & notari. Qui nimisq: facile uincuntur:
eius gemae fulgore illeoti aq: tracti: quae diademati cu
pidinis coronae uenexa dicitur: quamq: interptor: iucun
da illa illecebransq: specie siue potius imaginé summi
boni: quod huius mollesq: animi esse in uoluptate opini
natur. EMY. Cupio id etiam Antoni ut explices: quo
nam modo cupidinis capillū gemma ista uariet. Sic enī
Naso scripsit. Tu pena pulchros gemma uariare capil
los Ibis in aureatis aureus ipse rotis. ANTO. Ne id
quidem præteribo: q: q: si tenes quae p xime disputata sunt:
quid istud quoq: sit facile posuisti discere. Nam si cōcul
bitus capillo: gemma uero significat imago ipsa opinioni
boni: profecto tū capillum gemma uariari putandum est
cum insaciabilis ac gestiens appetitus diuersos nouosq:
inquirit concubendi modos.

XXXI. EMY. Nō video Antoni quē admodū
quae secundū naturā sunt: ea aut deserit possint aut mut

cari:ne dicamus negligi sperti uē: cum ad hæc impellar
 iþa natura. Nā ita ē naturalis atq; insitus appetitus co
 eundi: ut & si iþi nesciūt infantes neq; coire neq; cōcu
 piscere: mouent̄ tamē. Pueri uero uix q̄dri muli q̄q; ne
 queūt p̄ficere quod nōdū aetas sinit: appetunt̄ nihilomi
 nus: conant̄ etiā. Qua ī re s̄a penū uero uidemus puellas
 max̄ie uersari. Delectant̄ enī sp̄salibus cōrectatione
 osculis. Preterea cū sine doctrina uix homo quicq; scias
 pr̄ter aëgritudinē: coitus tamē nullo alio magistro: n̄i
 natura duce dicit̄: quod in aīantib; cæteris aequi īme
 mur. Frustra igit̄ me iis malis quæ generat libido terri
 cas si nequeo nature reluctari. ANTO. At non tales
 natura sumus: ut peccemus īuit̄. Quod si ita ēēt ne pec
 catū quidē esset illū: quoniā nolēs peccat nemo. Quare
 & si nobis īest appetitus coeundi: eoq; mouent̄ nō pueri
 & infantes solū: sed multo etiā magis adolescentes &
 maiores nā: ut tac̄am de senibus: quorum est motus
 rāior: quoniam tamen ita datus est homini appetitus:
 ut non hunc nolent̄ cogere ad luxum possit: sed co
 gi iþe potius ut rāioni obtemperet. Cōstat profecto cor
 ruptionem proclivitatemq; naturæ posse rōne nō negli
 gi mō: uerū etiam cohiberi. Fateor ergo natura moueri
 corporis posse: ultra progredi non posse: n̄i id ipsum ue
 lit iam uisit̄ is animis atq; fractus. Cuius duplex ē uis.
 Vna superior: quæ eius de qua nunc diximus rationis

XXIII.

est propria. Inferior altera: quam sensualitatem appellant q̄ deducatur a sensibus: unde illicitus motus appetitus ue nascitur. Ad harum uramuis si se uoluntas applicet & adiungat: ea uincat: prematq; alteram: neceſſe est. Cum igitur arbitrium humanum cogi nequeat. (Aliter enim liberum non esset.) perspicuum est hominem non naturae molitidine quae uinci potest: si d uoluntate si rōni nō adhæserit: i quid uis scelus labi. EMY.
At deficiet humanum genus: si eiusmodi uoluptati deprehendum: si repugnandum: si omnino nihil tribuendum est. ANTO. Noli quæſo metuere: ne id agant omnes. Siquidem rari eunuchi. Rarissimi qui ex petat: optent ue continentiam. Longe uero rariores qui profiteantur. EMY. Cur igitur deus non tam dixit q̄ impe rauit hominibus ut crescerent: & gignendo multiplicarentur ac replete terram? ANTO. Sed rogo te: qui' bus ista dixit? EMY. Viro & mulieri. ANTO. Fatoꝝ: sed coniugibus: nunq̄ etiam solutis. EMY. Cur ergo creata sunt genitalia. ANTO. Nempe ob id: quod nomen ipsum docet. Debet enim quisq; sibi proponere coniunctionem sexuum a deo institutam esse gignendi causa: ut eo modo propagaretur humanum genus: fieri q̄ successio sempiterna. Non igitur nobis aliam ob causam pudenda illa pars corporis data est: nisi serendæ multiplicandæq; ſoboli: ſicut ne oculi

quidem ceteris sensus: nisi ut p̄ eos ageremus quae ho-
 nesta essent: quia q̄ p̄uinerent ad uiuendi necessitatem.
 EMY. Quid igit̄ oportuit ut deus tam ranc̄ ardē-
 tissimam corporibus immitteret cupiditatem: si id quod
 non dubiū est efficere potuit: ut liberi sicut absq̄ paren-
 tū dolore: sic quicq̄ sine uoluptate gignerent. ANT.
 Ea nēpe: ut opinor: necessitas fuit: quoniam mas & fœ-
 mina nisi uoluptate illeci se inuicem appelerent gaude-
 ren̄q̄ coitu: nulla in beluis rarissima in homībus esset
 precreationis cura. Cum enī nō tam generandi q̄ p̄ci-
 piēdæ uoluptatis causa uterq̄ sexus alteri cōmisceatur:
 uixq̄ accidat ut aliquando sœmina de hominibus lo-
 quor & si non sterilis senex ue sit: cōcipiat: profecto aut
 semp aut sa penumeio maritus: q̄ q̄ cupidus libitorum
 frustra uxori etiam nō refugnanti cōiungere. Quid
 q̄ muliæ possent esse cause: quae homīes inducerent: sed
 mulieres p̄fessim ne daret operam filiis suscipiēd̄s: ut
 fastidiu p̄ondusq̄ concepius: ut pariēdiū dolor iū peri-
 culū: ut labor educād̄: ut inopia rei familiaris: ut suscep-
 toru anteā libetorū prauitas agrotatio ue diuturna: ut
 bella suspitionesq̄ bellorū aut cladium ceterarū. Præte-
 rea innumerabilia alia quibus multiplicatio generis hu-
 mani nō impedire solum: sed fere etiam desineret. Ta-
 ceo q̄ uix coniugiu quidē esset ullū: q̄ huius scrututi.
 aicq̄ uiculō admecū pauci referirent qui subigi uellēt

etiam sobolis tollendae gratia. Quae quidem impedimenta oia
adimit & delet naturalis ille ardor blandimentuq; libi
dinis. Quaque autem eiusmodi cupiditas est homini cum beluis
comunis: habet tamen is rationem (ut diximus) quod illa coere
re possit ac uincere. Ex quo apparet ea homini data esse
se non tam gignendorum libertorum causa: quod ut abstinendo a uo
luptatibus hancq; reprimendo: in quo uirtutis ratione maxime
uersat: & laude assequeretur & gloria. Nulla enim laus null
la gloria: nulla uirtus est non facere quod nequeas. Dic
igitur uxori: si autem illa inhibitiuq; libidinē frenare ali
ieter non potes: ut & consequere quod appetis: & sine peccato
consequere: quandoquidem coniugium non modo ad propagandā
successione: ueruētiā ad coniugatorum remediū atq; adiu
mentū est institutū. EM Y. Atqui uxori ducere non
placet: sed uirā potius cælibem uiuere: si modo possem.
ANTO. At hoc loco posse nihil est aliud quod uelle.
EM Y. Quin cum uelim saepetq; uoluerim & conatus sim
nullo tamē pacto aut quiui unq; aut queo. ANTO.
Fateor id quidem difficile & uideri & esse: sed iis qui
nesciunt omnino aut quibus oppugnent hostibus: aut
quēadmodum his etiā agnitis reluctari queant.

XXXII. EM Y. Dic igitur obsecro atq; explica:
qui hostes isti sint: & quo reprimantur genere armorum. Cu
pio enim id audire. ANTO. Petis equidem quod uolebam
etiam non rogatus dicere. Plerosq; sane toleramus inimicos

& eo quidē pīculosiores quo occultiores. Oēs enī quasi
 larrones quidā ex insidiis fere ante serūt q̄ uideantur.
 Sed tres sunt ex his facile pīcipes ducesq̄ cāterorū. Su
 os aūt̄ habet quisq̄ milites: quib⁹ reludari maxīe opos
 ses. Obstat enī impugnātq̄ uehemētius. Dimicat aduer
 sum nos in primis ip̄m corpus suauissimis a sensib⁹ il
 ledūt: idq̄ maxīe ī adolescētia & uirili aetate: q̄z calo
 re atq̄ incēdio redundās: sese haud facile retrahit a coi
 tu. Obstat deīde aduersariis ille noster diabolus: qui cū
 nō nesciat q̄ta sit in hoīe appetētia uoluptatis atq̄ uis:
 eāq̄ ob rē existimet nullū se habere rāte: neq̄ cōmodi
 us neq̄ aptius ad illū capiēdū ac necandū: offert sāpe
 oculis alliciētes imágines atq̄ formas: suggestit illicitas
 euras: siccq̄ naturalē illū incitat atq̄ iflāmat ardorē. De
 nīq̄ uehemēter nos oppugnat infinitorū pene hominū
 intēperātia: maxime aūt̄ seniū & eorū qui amplissimis
 prediti honorib⁹ & dignitate plerūq̄ ita uiuūt: ut pni
 ciosissimis morib⁹ ac luxu cuiuscq̄ generis nō solum ur
 bes sed p̄uincias inficiat: sicutq̄ adolescētib⁹ p̄fertim &
 corruptioni & morbo. Nō enī id agere aut pudet h̄os
 aut piget: quod impune a multitudine nō rā faditari q̄
 quodāmō p̄bari uidēt. AEM Y. Quid q̄ illudit̄ pl
 risq̄ si forte in cōparādis uoluptatibus fuerit tardiores?
ANTO. Utinā ii essemus: quib⁹ semp̄ hoc pacto illit
 deret: facilius sane patremur a stultis q̄ a sapiētib⁹ illu

XXVI.

di. Cōstat aut̄ eos infanos & cœcos esse: qui uicia sequuntur. Qui uero negligunt detestant̄: fugiunt eos utiq; sapientes uiros & bonos esse. Solēt igit̄ qui cœci sunt: cœciq; imitan̄ eos illudere qui uidēt. Id aut̄ p̄pereat: quia cū uoluptatē ēē nō īsimū bonū opinēt̄: eos illusioē dignos iudicat̄: quos ad illud capessendum negligenteres esse animaduertunt. Viderent aut̄ fortassis: res ipsa ceterā ab amentia: si quando quid sibi uelit Cupidinis imago naturaqp; intelligerent. Optarent deinde: id quod expertis cognoscere quemadmodum huius armis atq; sc̄ibis obstari queat. Quod quidem iamiam statueram efficere: quoniam (ut proposueramus) de huic aduersario Cupidine: in quo medicina omnis salusq; ueratur: demum fuerat disputandum. Sed nunc quidem & tenebris & humiditate cogimur loci: ut ad ciuitatem properemus.

XXXIII. Illic enim si ad multā etiā noctē uigilaturi sumus: commodiore uiq; & loco & ocio uemur quamq; (ut existimo) non erimus longiores: q; Anterotis simulachrum quale sit: immo uerum ne usquā sit: fuerit ne incertum habeo: eamq; ob rem nihil omnino sim habituatus: quod de illius significatione uel explicare uel sentire possim: nisi forte mihi: neq; poeta neq; p̄storī ideo hunc ipsum licet talem finge: qualem aut̄ eius natura aut̄ prioris contrarieas

IVX

expostulat: q̄ siue poetae siue pictores qui populo place-
re conarentur: quoniā eiusmōi simulachra nō etiā uulgo
placuerunt arbitrati sunt: nō singendū puererūt. Sed ut
tric̄p̄ sonasse ideo etiā cōsilio p̄termisere: q̄ nō fore diffi-
cile existimaret uno posito cōtrarioꝝ: alterꝝ q̄le esset illi
eo cognosci posse. Fingamus igit̄ Anterotē non iā pue-
rū sed uirꝝ: q̄le Hippolytum fuisse legimus: quē uultu
pudico fortis: cādido amictu: rigido uero incōpositoꝝ
capillo: sed floribꝝ ac uitta redimito: nūc cōprimentem
equos: nūc urbana relinquente: amantē siluas: in mōtibꝝ
uersantē: canibꝝ demū inſequente feras: arcuꝝ & telis
cōfigente: p̄terea laqueis ac ratiibꝝ decipiente Ouidius
descripsit. Quid aut̄ hæc significet: ubi domi erimus ex-
plīcabo. **EMY.** Bene cōſul̄s Antoni: quādoquidem
hoc loco cōmorari diuinus non datur. Pergamus igit̄: ne
forsan excludamur. Solēt eī (ut scitis) ianitores ſæpe uino
lāguidi int̄ pestiue nō nunq̄ nō tā cōſeruādæ tutādæꝝ
ciuitatis q̄ quietis gratia: surrectis iā pōtibꝝ portas etiā
occludere. Et ueteror̄ ſane ne currētes quoꝝ fuerimus tar-
diores. Illos igit̄ uel clamore orādos ac morādos cēſeo
Quippe qui huiusmōi signis admoniti expectare ſæpe
ſoleāt. Exclama igit̄ Antoni: & uocatā contēde: quā
ta potes maxia. Multum enī habes & ſpiritus & ſoni.
ANTO. Facerē id quidē: niſi iſta me iuſſio ad riſum
cōpuliffet. Scis eī ridentē clamare nullo mō posse. Prae-

.XXVII.

serena illud ipsum clamare non esse sapientis. **AEM Y.** Sed ne ridere quidem. **ANTO.** At nescio quid post nos auditio strepitus: videoque nisi fallor non nullos equis insidentes: quodque prespicuum est eum qui procedit esse praetorem. Equus notus est: praeterea pileus phaleræ. **AEM Y.** Quin id iam tuba nunciat. Quare tenendum est nos propter spem hac nocte suo quemque in lecto quieturos. Non enim dubio praetorem tuus benignitatem sua tam prudenter effectus ne excludamur: si etiam nihil orauerimus. **HAEDVS.** Sed uel a pro capite et seo salutandum hominem. Id enim honoris genus nostra fuerit oratio: quodcumque idem latinarum in lingua non intelligit. Et propter adumbrum et nihilominus dum nos uidet: dumque fere præterit: at eum nostra haec acceleratio item doceat quid maxime uelimus. **AEM Y.** Bene mones Haede: Sed ego paululum de via secedendum puto: ne qui a tergo instat equi nos sit sunt feroce aut proterant: aut cœno in spargiunt. **HAEDVS.** Sed iam uocem gradumque coprimit: Praetorem saluemus. **AEM Y.** Exorauimus sane dilationem ut opinor. Potius enim inueniri quod uultus liberalitate quodque capitis humanitate adoratis nobis praetor gratiam retulerit: tam et si paulum ante nos sese in portu naonis et receperit. Portas iam uidemus. Sed quodque ad aedes divertendum est! **HAEDVS.** Evidem ad meas. Non enim decet senem noctu propter oppidum uagari. Vos autem ueniam ipsi trabitis facilius: quodque ut nemini suspitionem ueniamus:

censeo quod reliquā est disputationis in crastinum diē
 esse reiiciēdū: cū plenā noctes sint breviores: & disputa-
 tio fortasse futura sit lōgior q̄ putamus: ac deniq; quie-
 tis aliquid. sit cōcedēdū senectui: mihi uero maxīe quē
 mūere sacerdotii etiā ante lucē fungi quotidie oponeat
AEM Y. Idē ego sentio: quid tu Antoni? **ANTO.**
 Nēpe istuc ip̄m. Sed nūc inter nos statuēdū me: & q̄
 parte diei: & quē in locū cras conuēturi simus. **HAE**
DVS. Ad me uel mane uel post meridiē si uolētis: Sed
 mane potius: ut si lōgior fortassis fuerit disputation: eāq;
 tūi esuries iediū ue nō tulerit: quod erit reliquū sermo-
 nis: id ī post meridianū tēpū differamus: i. post diurnā
 solitāq; quietē: q̄ maxīe senes occupant: q̄ & noctu pa-
 rum dormiūt: & diluculo exurgūt: q̄ q̄ ne iuuenes qui-
 dē nō interdiu somnus opprimit: cum plerū post cibam
 mox aut legūt quicq; diutius aut audiūt. **AEM Y.** Ni-
 hil ista uerius sūia: q̄re nō appellādū ē antoni. **ANT.**
 Qui etiā parēdū ē oīo **HAEDVS.** Valere ambo: nūc
 eī ut ledū quisq; repeat & natura ip̄a & tēpū postu-
 lat. Valere rursus. **ANT.** Et tu itē. **AEM Y.** Vale.
PETRI HAEDI SACERDOTIS POR-
TVSNAENSIS AD ALEXANDRVM
EX FRATRE NEPOTEM IN SECVN-
DVM ANTEROTICORVM LIBRVM
PROOEMIVM. XXXIII.

.XXVIII.

Tunc Alexáder prisca illa tempora
 eorum rediret philosophorum: quorum
 studium omne non solum cogitatio in
 ueri investigatione uersabatur. Nulke
 illis diuitiae cordi erant: nulla magistra
 eis: nulla imperii cupiditas: nullus deniq; luxus: quip
 pe qui solo sapientiae desiderio flagrantes: externas res
 contemnerent. Nec iniuria. Non enim nesciebant ni
 hilo indigere posse sapientiae. Deinde hoīs dignitatē eo
 maxie cōstare: ut se ipē cognoscāt: q̄ tūq; differat a brutis
 Præterea motus animi regere ac subiūcere rōni: sibiq; ī
 perare summū imperiū putabāt. Tātū uero ab illis abe
 rat luxuria q̄ potissimū scirēt hebetari hominū īgenia
 frāgīq; aīos: ut quicquid ad Venerē aut fouēdā aut ex
 citandam p̄tinere posse arbitrarent̄: id omne negligere
 uitare p̄ cōtenderent: sequerent̄: aut ea quae tum ad fu
 gandas uoluptates: tum ad apprehendendam discipli
 nam accommodata uiderent̄. Itaq; eorum plurimi aut
 ciuium frequentias: aut etiam ciuitates reliquerunt: ut
 Pythagorei: ut Stoici: Quorum alteri ex urbibus eges
 si: in solitudines perfugere: alteri quamquam athenis: se
 creta tamen quadam in porticu: ubi Zeno quondam
 legere soleret: commorabantur: ut semoti a uulgo: ope
 ram expeditius darent philosophie. Plato quoq; ipse
 cum non pauper esset: ut refert Hieronymus: elegit

Academiā nullā ab urbe pcul: non solū desertā sed etiā
 pestilente: ut cura assiduitateq; morborū libidīs impetus
 frāgerent: eīusq; discipuli nullā alia sentiret uolu p̄tate
 q̄ earū rez q̄s disceret. Qui aut̄ sic essent instituti: poter-
 tant ne int̄ēperanter uiuere? Nulla igit̄ illis (ut opinor)
 diligētia erat uictus cultusq; corporis: qui p̄ter quercus
 & fagos: quare consuetudine umbra iucunditateq; uiebā-
 tur: nullū uitae suae testē cēsorē ue sortirent. Nā fastidiū
 si quod fortasse nimio intētoq; studio nōnunq; cōtraxis-
 sent: id aut̄ cāpōq; siluarūq; pagratiōe: aut̄ speculatiōe
 fontiū: aut̄ deniq; riūoq; fluminūq; murmure leuabant.
 Poterāt quoq; uarias uel ex auium cātu: uel ex uenatu-
 nōnunq;: præterea ex auicipiis p̄ficationib; ue ea pe ob-
 lectatiōes: q̄q; nō ita illis existimō neq; a præceptorib;
 neq; a seip̄is scire pcupiētib; indulta p̄missam ue suis
 se ītermiſſiōne studiorū: ut nō paulo post ad ea esset re-
 deundū. Fuerat eī fastidiū nō etiā aīus dissoluēdus. Nō
 igit̄ mirz: si etudii: si sapiētes: si fortunari demū euade-
 bāt. Nā his postea siue ī ocio siue ī negocio esse mallēt
 uix deerat potestas aliez adipiscēdi. Itaq; aut̄ doctrīæ
 aut̄ foro sese alii dediderunt. quidā uero ad rēpublicā
 admīstrandā gerēdū ue magistratū suscepti sunt. Qui
 aut̄ aīo essent angustiore: hi se ad priuata quēdā mū-
 ra & ad cōdēdas historias: uel ad dāda p̄cepta quēdā
 uiuēdi cōtulerūt: ne nihil aut̄ didicisse aut̄ fuisse putarē

.XXIX.

cur. Quare s^e penumero considerati mihi quae instituta
 qui mores: qui status sit huius aetatis discipulorum: uide
 illi quidē de quibus diximus philosophi p̄bardi futis
 se: qui tā & si nulla dei ueri cognitionē: sed scīae rātū
 mō euipiditate ac gloria iūitati erā: tā cōtinēter nihilo
 minus tē perāterq; uixere: ut nō aliter existimarent se sa
 pientia cōsecuturos: nisi ab illecebris se corporis uīdicas
 sent. Nequeo igit̄ nō admirari ne dicam nō dolere: cum
 christiani cū simus: ī eā tamē miseri deciderimus: uel coe
 citatē uel spūdentiā: ut nō illud nobis & turpitudini es
 se uideamus & sceleri: q; a gentib; cāterisq; a deo alienis
 nationib; in discēdis artib; uiteq; moderatione suā
 peramur. Itaq; qui primus ex īnocēti ac libera solitudi
 ne: e q; sylwaz opacitate atq; silētio scholā ī urbes trā
 stulit. nescio an is haec tenus debitas p̄enas necne dede
 rit. Admisit eī scelus īexpiable: quod quidem multorum
 extitit malorum causa. Nec extitit solum: sed & existit &
 extiterit. Vedit eī ille quid tū sibi uile foret: tum ciuib;
 quid etiā piucundum: quid deniq; gloriosum: nō etiam
 quid sibi mēroris: quid erūnayz: quid ignominiae plerū
 q; afferre posset alliciens illa p̄egrinæ iūcētis cōsuetu
 do. Sciebat igit̄ ille quidē studiosorū iūuenū frequētia
 atq; sumptu: publice priuateq; augeri opes ciuitatis. Cul
 tu aut & disciplinis ip̄oq; gymna sūi noīe nō mō exor
 nari urbem: uerūmetiam celebrari esseq; memorabilem.

& laude digna. Non etiā illud uidebat fœminas urbanae
 plerūq; incolis q̄ ciuīb; magis delectari: sed iis pra-
 sentim quos cū uestis tum morum elegātia preditos esse
 cerneret & facie liberali. Quas quidē ad res quantum
 corruptelaz atq; s̄famiae s̄penūero accedat: quis nesci-
 re potest: cum nihil aliud fere præter uiciatas uirgines
 & adulteria non anguli urbis mō: uerum etiā theatra so-
 nent. Non est igit̄ p̄obscurum q̄ uia incōmodi: q̄ tūm q̄
 dispēndii sapientiae studiosis inferat incolatus urbium.
 Qui cum sint hoīes: facile iis rebus capiunt: quibus affi-
 citur natura: commoueturq; appetitus: Quem mox se-
 qui solet cupiditas placendi quædam: cui nempe cura
 inest earum rerum: quæ fecis etiam animis blandiāt.
 Quare plurimum & operæ & tēporis in seip̄is polien-
 dis comandisq; conterunt: multum præterea pecuniarū
 in omni supellestilis geneie consumunt. Quis uero pla-
 ne recenset eos sumptus: quos exquisiti immoderatiq;
 uestitus ac uictus nitor atq; pōpa exhaustus? Quæ nimi-
 rum omnia siluarum montiumq; solitudines nō modo
 non postulant: sed ne cogitant quidem. Satis esse pu-
 tant ea sibi non deesse: quibus tum famem: tum nudita-
 rem aeris ue intemperiem depellent. Sed quid ego fru-
 stra deploro miserias huius temporis: cum uincat arro-
 gātia radixq; malorum omnium auaritia: & suā quisq;
 sequaz uilitatē. si etiā nōnūq; sit cū turpitudine cōiuncta

In urbibus igit̄ cōmorari discipulū versariq; cogant̄:
 quādoquidē nō rā p̄ceptores q̄ horū cōductores p̄cī
 pes tyrāni ue id & cupiūt & uolūt. In urbib; inq̄ stu-
 diosi sapīæ cōmoren̄: audiār: ediscār: mō doctores adhi-
 beāt in his instituēdis & curā & diligēnīa: necp̄ tam
 frequēs sit tāq; diuturna ītermissio docēdi: q̄q; ip̄is quo
 q̄ auditorib; plerūq; succēsendū esse iudico: qui & no-
 uas quoē annis ferias instituūt: & ueteres efficiūt lōgio
 res ut raceam quanto illis sit impedimēto annua illa fa-
 tiosaq; sui: uel rectoris: uel seductoris potius electio:
 quam s̄epe sumptuī immoderatores: semper contentio-
 nes atq; odia: nonnūnq; etiam uulnera sequuntur.
 Quib; dē causis illud iam effectum usurpatumq; est:
 ut septennium quod olim omnibus iuri uel pontificio:
 uel civili studentib; datum esset ad cathedram suscipi-
 endam: id ne duplicatum quidem satis esse uideaē: tam
 & si idipsum profecto perstringere debuit tum copia li-
 brorum: qui p̄ hoc sane īēpus uilissimo emun̄: imp̄s-
 forisq; diligēnīa non minus emendati reperiunt̄ q̄ ele-
 gantes: tum titulorum traditum ue nonnullorū p̄ter-
 missio ac negligentia: sed eorum p̄sētū qui aut contra
 cōsuetudine desuetudine ue abrogati uideren̄: aut
 non difficiles intellectu essent: aut deniq; ad diuitias
 parandas non multum habere uirium iudicarentur.
 Quod quidē nullo modo probō. Nā p̄spicuum ē illis

XXX.

ex titulis sicut ex cæteris colligi permulta posse: quæ nō
alibi offendas: & sciu digna sint: & ad eas fortasse quæ
sunt in usu materias apte ac commode applicari que-
ant: uel exempli gratia uel similiudinis: quæ in quo-
uis disputandi genere ualerit plurimum. Sed cum isti
gymnosophistæ meo neq; iudicio ducantur neq; sensu
& te atq; cæteros mediocres iis maxime morem ger-
e: cedereq; oponeat qui maxime facultatibus & poten-
tia excellunt: illud tanummodo esse tibi obseruandum
cupio: ut quoniam nihil ingenio magis est inimicum
q; uoluptas: eaq; q; uirpis q; q; misera sit: satis (ut opinor)
est explicatum superiore libro: nullo cū hoste magis ac
diuinius tibi certandum esse putas: q; cū ipa uoluptate quæ
ne uicta quidē cedit. Sed obstinior quod ui nō potest
instaurare bellum: id blanditiis & indicit & molitur.
Quibus in contemnendis si fueris remissior: se illa sen-
sim explicabit: eriget: aggrediet te tandem: subiicit: com-
primet: coget etiam seruire. Sed insidiosa ista pñciosa
q; blandimenta quemadmodum uitare queas: superare
q; surrepentia: ea te docebit disputatio: quæ postera die
in quam genus hoc distulimus quæstionis: ab Antonio
mecum & cum Aemyliano est habita. Nam simul ac
ad me illi mane uenerunt: nostramq; in porticum omes
una cõcessimus: q; is locus & a tumultu & ab æstu alie-
nus esset: sic ab Aemyliano cœpta res est.

.XXXI.

PETRI HEDI SACERDOTIS ANTE,
ROTICORVM LIBER SEGUNDVS:
DE ANTEROTIS NATVRA ET MV
NERE.

.XXXV.

EMYLIANVS.

hAud iniquum fuerit Antoni: si quam
heri uesper pposuisti de Anterote que-
stionem: ista nunc (ut es pollicitus) expli-
cabis. Sed illud no omnino pbo quod
dixisti de Hippolyto: quem eundem esse Anterotem
uoluisti. **ANTO.** Ego ne id Hede dixi? **HEDVS**
Dixisti alterz (nisi memoria me fallit) no dissimilem al-
teri uideri: non etiā eundem esse. **ANTO.** Plane u
deo Emyliane mihi no licere sine testibus tecum quicq
agere: ita saepenumero quae cum ab aliis tum a me maxi-
me sunt dicit: hec simulas te aliter accipere: deq h̄is
multo aliter sentire q̄ nel dicant uel intelligant a no-
bis: ne tibi unq̄ desit arguendi causa. **EMY.** Velim
hoc isto modo factum existimes: si semp intēto esse ani-
mo quisquā potest: q̄q̄ no plane uideo quae Anterotis
esse possit ad Hippolytum collatio: cum priorem illum
nullus adhuc ut inquis effinxerit poetarum: eamq̄ ob-
rem cui similis existat: cum nihil sit omnino: ne cogita-
ri q̄ uidē potest: q̄ nulla sit entis ad non ens cōparatio.
ANTO. Reste tu quidem: si Anterotem poetæ nec

²
Anteros
quid

esse diceret: nec singularē ppetuūq; alterius Cupidinis
aduersariū. Est igit̄ Anteros. est sane. Et ea forsitan de
causa nullam huic imaginem poetæ excogitarūt: q; iam
Hippolytum finxissent: Cui tantum temperatiæ cōstan-
tiæq; tribuerunt: ut in eo posset Anteroris natura facile
intelligi & uis omnis. Non igit̄ mirandum: si hunc il-
li q; simillimum esse diximus: quē hac potissimum rōne
eundem etiam fortasse dicere nō iniuria potuissemus ni
si aliud Hippolytus: atq; aliud is qui in illo uigens elu-
cescensq; regnabat Anteros fuisset. Non itaq; hic ua-
luit effingi commodius q; ut talis esset: qualem Hippo-
lytus & habitu expressisset & moribus. Quæ quidem
res quid significant: heri explicauissemus: nisi nocte
(ut scitis) impediti: hunc in diem distulissemus omnia.
AEM Y. Incipe igit̄ iamiam uel psequere potius
quod cœpisti. ANTO. Perseqr̄: absoluā etiā si prius
omnes sederimus: q; q; Hædum suis in ædibus id præci-
pere decebat. HAEDVS. Facio tibi Antoni hoc lo-
co potestatem præcipiendi etiam maiora: cum munere
præceptoris maxime nunc fungi uideare. Sedeo igit̄.
Non enim hoc facio inuitus. Tu uero Aemyiane hic
asside mihi. E cōspectu sedeat Antonius. Siquidē hoc
modo quicquid dixerit: audiemus facilius.
XXXVI. ANTO. Rechte tu quidē. Videā aūt
in primis de nostri huīus cupidis genealogia differēdū

XXXII.

quē Venere tercia natū ferūt. Hāc ego Ioue genitā & Dione interptor hūani generis naturā. Qui quidē homo ex aīa cōstat & corpore: ex quibz altera Ioue. i. a. the re orīē: alterz Dione: hoc ē: parētibz quos duos esse li quer. Iccirco aut̄ Vulcano. i. spiritui nupsisse Venus dīcīt: ex eaq & Marte Anterotē gigni: q̄ is imago sit eo rum: qui ueluti ex mēte rōni nō etiā sensibz cōiūda p̄ creari: cōtinuū cū uoluptatibz bellū gerūt. Quos eosdē euāgelista Ioānes: nō ex sanguinibz nec ex uoluntate hoīs: sed ex deo natos esse scribit: atq̄ hunc deū Martē esse: sed quē Psalmista: & fortē dominū & potentē in prælio appellat. Sit igit̄ hic cupido motus animi ab in tellectu p̄ficiētēs: rōniq̄ obēperans: ac nō aliud explēs q̄ frugalitatē. Quæ tamē cæteras uirtutes q̄ oēs inter se nexe sint cōpletītē. Frugalitatis aut̄ ut ait Cicero uideat esse p̄ priū semp aduersari libidini: moderatāq̄ in oī re seruare cōstātiā: quā quiddē i. hippolyto scriptū ē fuisse

XXXVII. Huic primū rigidus capillus atq̄ ab iectilis extitisse dicitur: q̄ sperneret ex horreretq̄ non necessariam uoluptatem: Quæ uicq̄ negligentia atq̄ contemptus quia rarius inuenit̄: cernit̄ q̄ in paucis: homīes in primis admirantes facit: deīde excitat ad laudē emulatōnēq̄ uirtutis. Non ab re igit̄ Hippolyti hirsutū caput floribus honestandum cēsuerunt: q̄ & uarietas florū pulcherrima spectatissimāq̄ sit: & odor suauissimus.

Nam florum honorem populus Romanus P. Scipio
ni Africano tantum adhibuit: q̄ is patriæ inimicissi
mam ac infestissimam carthaginem delevisset. Siquidē
alii imperatores qui hostes cecidissent: laurea donaban
tur. Neq; uero capillus solum sert ornatus floribus fuit
se: sed uitta etiam obstrictus: q̄ sicut imperatoris (ut dixi
mus) insigne laurea est: sed eius qui magnifice gesserit
imperiu: ita uitta sacerdotis: sed eius qui sanctissime ac q̄
optime sacerdotio functus sit: quod pculdubio castus ce
libatus maxime illustrat. Quem nimis uitta significa
ri reor: quandoquidem Hippolyti capillus hac ipa pres
sus dicit. Comprimit enim luxuriam continētia.

XXXVIII. Iam uero q̄ ferocium equorum colla
freno fletteret: sibi q̄ cogeret parere quid significet: pla
num esse puto consideranti quod de Cupidinis superi
oris equis in frenibus ac præcipitibus est dictū. Ut enī
ille qui nihil est aliud q̄ stulticia: affectibus non solum
non repugnat: sed etiam obedit eosq; sequi furentes:
uel ab his trahi: potius q̄ carens habenis rationis ne
queat cohibere: ita noster hic cupido cum intelligat &
quales s̄æpe fiant: & quo ruere festinent: nisi comprimā
tur nō sine labore uicq; maxima uagantem eorum lasci
uiam acq; imperium ratione frenat frangitq;: tum autem
mukē magis cum cogitat nō solum quæ uiter incōmo
da acq; uicia si eos suā redegerit in potestatem: sed etiā

XXXIII.

quæ bona adipiscat. Quæ uero ille sint uel incommoditates uel defectiones: ex iis colligi satis potest: quæ he-
ri diximus iþis ab affectibus oriri. Parit enim seruitutem
metus: ardorem libido: lœticia levitatem: dolor autem ma-
iora quædam ac molestiora: tabescere: cruciatum: afflictionem:
fœditatem. Ad hæc omnia cum miseria ac uituperio co-
iuncta est quis nesciat? E regione uero quæ sunt his con-
traria: ut animi libertas: modestia: grauitas: indolentia:
atq; idem semper uultus: nemo rede dixerit: nemo iudica-
uerit non esse sapientis & magni uiri: ac continuo p-
digna laudis & glorie. HAEDVS. Praeclare ista
quidem dices Antoni: si quos equos frenare Hippo-
lytus & comprimere studebat: eos potius sensum tritulationes
interpretarere: q; morbos perturbationes ueru animi:
hoc est affectus illos q; tuor: qui coniuncti uoluptati uicia
planius appellare a nostris.

XXXIX. Nam pmentis qualitate naturam no-
menq; commutant. Non enim bonæ mentis affectus es-
se malus potest: sicut ne male quidem bonus. Ut igitur
si menti appetitus dominetur: sunt affectus illi quidem pas-
siones irritantiaq; uiciorum: ita si ratio & uirtutes sunt
q; sine pæmio non erunt: & charitatis tum insignia
quædam: tum munera. Itaq; pudica mens non sua soli:
sed etiam aliena gaudet lœtaturq; pudicicia: cupit hanc
conseruari: tamen ne amittatur. Dolet deniq; si fortassis

eam aut periclitari cognoverit aut ruere. Quis ergo ne-
gauerit has hoc loco affectiones esse nimittes. Non igit̄
Hippolytus equorum colla q̄si vim quandam affectuū se-
rocitatemq; comprimebat: sed horū potius ratione mut-
nere q̄d dudus: blandientium titillationes sensum (ut
dixi) cohiberi nitebat ac frangere. **ANTO.** Fatoe
errorēm meū. Non enim putabam affectus quos graci
morbos: quidam autem perturbationes appellare malue-
runt: in virtutibus poni posse. Nunc uero ita sum isto
exemplō p̄suasus confirmatusq; ut nulla me argumen-
ta: nullaq; uis orōnis hac de sentētia unq; deiectiona sit.

XL. Sed quoniam pudicicia difficile retinet con-
seruaturq; in urbibus: ubi lenociniorum plena sunt om-
nia recte **Hippolitus** ut tuō uiueret: relinquēda quoq;
mōenia putauit. **Quis** enim tam constantis est animi:
quem nunq; tetigerit: nunquā mouerit tibiarum sonus:
& uocum ac neruorum cantus? **Quis** sine animi aegri-
tudine accedat ad circum: ad choreas: ad theatri ludes
scenam ue:cæteraq; spectacula: quibus in locis nō tam
cerniur q̄ disceiur libido? Sed ne ibi quidem desunt
fœminarum insidie: affectus procax: formæ uenustiores
luxuriosa ornamenta: odores q̄ suauissimi: gloria elo-
gia: nuncii: comites: multaq; id genus: quibus facile peri-
clitae pudicicia. **Quæ** si fortassis ea tempestate: nec pe-
rit: nec mouet: plerūq; tamen haud multo post concuise

XXXIII.

atq; ita: ut naufragium aut uix evit: aut faciat. Nam cum fieri nō possit quin proxime audit: & uisa diuinus animo inhærent: ac prope in oculis uersent: si s; penumero: ut qui in acie fortiter certauerit: in ocio frangatur: n̄isi hoc ipsum quo uis studio liberali exercitioq; sustulerit.

XL I. Panz igit Hippolyto syluarz solitudines atq; ardua montium iuga cōculissent: nisi feris multifariam insectandis occidendi sc̄p uacauisset. Quamq; possumus eos dicere ad syluas montesq; pfugisse: qui studiis uel philosophiæ uel theologia: sese dediderūt. Quibus ī disciplinis omnis tranquille recteq; uiuendi ratio uersat. Sed quoniam nō om̄s his studiis delectant: nec semp dare operam queūt qui delectant. (Nā uel recreādoꝝ aīorꝝ uel reꝝ agēdarꝝ causa nōnunq; eiusmōi ītermittunt: studia cāuēdum est oīo: ne quid nō agat.

XL II. Nihila aut̄ est tā aduersum uoluptati q; nego ciū: mō id sit ingenuū & liberale. Ita q; curabat Hippolytus modo ratiā laqueosq; tendere: modo in prædam excitare canes: clamoreq; & gestibus horari: tum feras insequi: cumq; his pugnare: ac denum arcu teloq; perfodere: sternere: occupare. Evidem cum arbitrator ratiā: laqueosq; tetendisse feræ omnium immanissimæ: qui insidiānt uoluptati insidias struxerit. Quod quidem tamen fieri existim: cum necq; gulae nimium

indulgemus: neq; somno: uel tum potius cum horum su-
 gimus sacerdotem: eaq; corpori negamus alimenta: quæ
 id inflammant incitantq; ad coitum: ut lautiora salic-
 ue esculentia: ut crebra immoderataq; uini potio: ut legu-
 mina: ut carnes sed porcorum præsertim: & si qua sunt
 eiusmodi alia. Horum enim omnium abstinentia &
 parcitare quasi rætibus quibusdam atq; laqueis uinciū-
 tur: comprimunturq; uoluptates: si nullo animi motu
 sed solo corporis oriantur: quamq; utrouis eueniāt erūt
 canes. (Dicturus sum profecto quod abhorreat quidē
 ab opinione populari: non etiam ab eorum qui sacras
 litteras nouerunt: quæ sanctissimos homines qui diui-
 nam legem: tum uerbis: tum moribus uitaq; docuere: ca-
 nes nonnunq; appellauit: q; a dei grege lupum ac feras
 cæteras. i. diabolum huiusq; satellites abegerit. erunt in
 quam canes. hoc est. omnes cælites. i. p; potissimum Ie-
 sus optimus maximus: qui noster est & patronus & ad
 iutor: non modo clamore. i. supplicatione: uerum etiam
 gestibus. i. ieuniis benignitateq; in pauperes: ac demū
 lachrymis inuocandi excitandiq; in prædam: hoc est:
 in concupiscentiam uel fugandam uel comprimendam.
 Nam hæc omnino extingui dum uimimus non potest:
 q; ea ut domesticus quidam hostis in corpore ueretur:
 huicq; inhæret: atq; ideo magis cohiberi possit q; euel-
 li. Tum autem cohibetur maxime: cum multiformes se-

.XXXV.

mas. i. cogitationes diuersi quidem generis: sed feritate. i.
turpitudine ac prauitate pares nō solū obseruamus īfecta
mūrū: sed etiā oppugnamus: ac deniq; arcu teloq; per
fodimus: sternimus: occupamus. Quæ om̄ia quemadmo
dum siant: quid ue significēt explicandū est. Cum igit̄
concupiscēs ille appetitus (ut dudum dixi) corporis ori
atur ex sensib;: si præsertim cogitatio accedat: eacp in
honesta & turpis. Siquidem raro euenit: ut ea in re co
gitatio uestetur: quam nō antea sensuum perceperis ex
aliquo: quamq; ex se nonnunq; corpus etiam mouetur:
ut cum ea ulro appetit quæ illi a natura cōciliata sunt
atq; insita: quietem: epulas: aegestionem: coitum: & quæ
dam alia. in primis summa diligentia obseruandū est:
ut non ractum modo: uerum etiam oculos auresq; auer
tamus ab iis rebus: quib; uel molles effici possumus: uel
detineri. Sed maxime uisui est repugnandum: qui est
sensus acerrimus: quiq; ponit pene in conspectu animi
ea quæ iam uisa tum cernere & uidere non possumus.
Et q̄q; aures nō parū nocēt: facilius tamē ad ea quæ ui
sa q̄ ad illa quæ audita sunt: mēris oculi ferunt.

XLIII. AEMY. Quis id negaret: si colloquīum
quod uniq; auribus percipitur: non in secundo effet amo
ris ineundi & concipiendi gradu? Nam in primo po
niū aspectus: cuius in crebra suauiq; motione: & si que
dam amoris significatio appareat: ubi tamen familiaris

illa fabulatio accessit de aspectu sere astū est. Sola dein
ceps quæ dicta quæq; auditæ sunt: aīo uoluntur: pri-
ma ueniunt in mentē hærent: abire non possunt: q; spē
uideantur asserre certiore. ANTO. Afferant sāne:
sed tū demū cū ea aut præuenit aspectus: aut subsequi-
tur: idq; sāpius: in quo iudiciū mētis maxīe uersatur.
Cur enī Heliā heri offendere p̄cupiebas. AEMY.
Nēpe ut spectarē. ANTO. Sed quā ob rē. AEMY.
Ut me recordaretur: teneretq; mētia. Ut se deinde in-
telligeret a me diligi: amari: appeti. Ut aliquā demū ca-
perem illius ex aspectu uoluptatē. ANTO. Quid
tū? AEMY. Ut me quoq; amaret: inflāmaretur: ar-
deret. ANTO. Fateris ergo te haud ab ea diligi:
quæ tui absentis nō modo non recordetur: sed ne adhuc
quidem intelligat amorem erga se tuum. Quo sit: ut
non facile uideam: quid eam prospectando percipias
uoluptatis: cū amor præsentim nisi reciprocus non ob-
lectet: nisi forte (ut inquis) amas: ut redamere: quasi uero
perspicuū sit uiros a sc̄eminiis antea dilectis amari ope-
rere. Quæ quidē & si gaudent: letantur etiam aman-
tum: tum multitudine: tum elegantia. (Factitiant enim
hoc ip̄m mares: quibus natura dedit ut essent constan-
tiōres.) eamq; ob rē suauissimo prospectu eorum quē-
q; consolantur: maximamq; in spēm inducunt. quē ta-
men ex omnibus habeant peculiariē: haud facile discre-

.XXXVI.

ueris: q̄q̄ eoz tanta est amentia: ut se non peramari nō
 mo p̄met. Est igit̄ aspectus p̄cipua uel suscipiēdi amo-
 ris uel confirmādi causa. Ergo primū (ut dixi) ab eo de-
 clinandū. Deinde annitendū est: ut nascētes undecū ab
 cogitationes illicitas atq̄ turpes continuo infestemur:
 iugulemusq; Quod quidē haud difficile fuerit: si eas
 tanq̄ noxias oderimus: statīq; animū ad honestas actio-
 nes conuertemus. Sin uero in illis amputandis aut re-
 missiores erimus aut tardiores: quorū alterum negligē-
 nia effecerit: alterum delectatio. non committendum est:
 quin ubi primum id speculabimur: continuo aduersus
 eiusmodi feras bellū suscipiamus: cumq; his omni con-
 tentione summisq; viribus certemus: atq; ita: ut arcu te-
 loq; p̄fossas ac p̄stratas occupemus: ne si forte adole-
 rent ac senuerint: & tanq; in uenis medullisq; insede-
 rent: nū existat morbus ægritudoq; robustior. Quæ qui-
 dē cōcitario animi inueterata uix curat̄. Itaq; initiiis ob-
 sistēdū est: & arcus expedita promptaq; manu assidue
 tendendus. i. ut parati usq; quiaq; ad repugnandum si-
 mus: sed eo telo p̄serti quod sub arundine plūbū ha-
 bere Naso dixit. Cuius metalli (ut inquit Plinius) in
 medicina usus est: cicatrices reprimere. Et cū sit frigi-
 dū natura: inhibere uenereos impetus. si eius laminæ
 lumborū parti renūm̄q; alligatae sint. Nam uenerea in
 quiete: sponte naturæ erumpentia usq; in morbi genus

his laminis Caluus orator cohibuisse tradit: uiresq; cor
poris studiorz labore custodisse. Sed hac medicina cor
pori medemur: Quæ ad animum ut transferri possit: hu
ic similem dicemus esse metum illum cōcūcientem: qui
terror dicitur: quemq; tremor & palor sāpe consequun
tur: tam & si hi recte ad corpus: nō etiam ad animum
referri solent.

XLIII. Quamq; autem timor omnis atq; paucor
homini frigiditatem assert: id tamen ea formido magis
efficit: quæ uel ex imminentis instanti q; a tergo mor
tis: uel diuini ultimi q; iudicii: uel deniq; suppliciorum
cum acerbissimorum: tum æternorum mēoria recorda
tioneq; proficiscitur. Nam cætere conuurbationes quæ
ad corpus tanummodo uidentur pertinere: nec sāpe ad
sunt: nec forsitan adesse cum oporteret: etiam si opia
rentur. Sunt enim incerte: & possunt non accidere. At
mortis tempus duorumq; reliquorum & si nos latet: ni
hil tamen est certius q; id quandoq; fore: & cito for
tasse q; suspicamur: sed mortis præsertim quæ propter in
certos casus nobis quotidie minatur: & propter breui
tatem uita nunquā longius abesse potest. Cū igit; nesci
amus nec quo pacto nec quo loco: nec quando nobis sit
ex hac uita migrādum: siq; in nostra potestate horum
quæ diximus maximorum periculorum meminisse: faci
le negligemus: cōtemnemusq; uoluptatem: si ubi nos ad

XXXVII.

orientur: cōtinuo reminisci uoluerimus illo ipso punto tē
poris posse nos etiam interire. Non enim dubium ē ex
mortis memoria frequēti & terrorem & salubrem pauo
rem quēdam in animo oriri: quorum alter frigiditatem fe
ram illam beluam confodiat & sternat. i. debilitet per
stringatq; libidinem: alter etiam occupet. i. superet & a
nimō expellat. Id autem non tam ea de morte quam cō
munem habemus cum animāribus cæteris: q; de illa sen
tiendum est: quam cum diabolo habere omnino nemo
uelit. Nam mortē corporis minime propter se p̄imescē
dam puto. Stultum enim est timere: (ut Seneca inquit.)
quod uitare nō possis: cum præsertim nequeat diu esse
mors. At propter secundas poenas & eas quidem semp
ternas quis non paueat: nisi qui aut nihil arbitrat esse
post mortem: quippe qui putet una animam & corpus
occidere: animamq; in corpore extīgi. aut ita uixit: ut
cum e corpore exierit: speret se beatum fore: atq; in cæ
lum quasi in domicilium suum peruenire. Erit igit̄ hu
ic non fugienda aut menienda mors: sed optanda poti
us: quādoquidem ea iter est ad bonum. Ex quo efficiat
ut ne ipa quidē malum sit: quæ uis etiam bonum esse po
test: qui p̄essimē aut uiuit aut uixerunt. Illam enim te
nētes memoria desinēt (ut reor) formidabuntq; peccare
q; quales e corporib; migrabunt: continuo tales anē
iudicem deum afferendi sunt: proq; meritis aeterno uel

gaudio uel suppicio afficiendi. Hoc utrumque & si qua
le quantumque sit: quod ne cogitatione quidem comprehende
re quisquam potest: puto scire neminem praeter eos qui iam
experiuntur: ipsa tamen perpetuitas declarat: quod infinitum & sempiternum sit: id summum esse siue bonum siue ma
lum. Quis enim fruens uoluptatibus: si sine fastidio sem
piternae forent: non se felicem existimaret summum bea
tum. Quis econtra non dico in phalaridis taurorum aut in
uincula coniectus: sed uel apis aculeo uel muscae assi
due uexatus: non mallet emori: quod hoc perpetuo crucia
tu quamvis minimo torqueri. Quidque ne cum fatiga
ri quidem sumus: sedere diu multumque possumus: nec
somno capti assidue quiescere: nec esurientes nec sitiens
tes usque quaque bibere aut esse: nec denique quicquid uis
tam & si uoluptuosum appetibile ue semper agere ua
lemus:

XLV. Ex quo facile intelligiur quod excellat cæ
lestis illud ac supremum bonum: quod de deo bene in
ritis debetur: quodque in circuito summum singulare &
appellatur & est: quod & sufficiens per se sit: & deesse nū
quam possit. Habet igitur in se quicquid cupere homi
nes & optare queunt. Et ut semel dicam: eo habito de
siderari nihil unquam potest. Est ergo nobis magnope
re formidandum: ne id omnino amittamus: dum sequi
mur uoluptates huius temporis: quas paucissimi magna

XXXVIII.

cū anxietate adipiscuntur. Et tamen his etiā partis potiri nō solū semp: sed ne sēpe quidē possunt: prohibētis nōnunqu sacietate: aut negāte natura.

XL VI. Nullū enim uicium a deo magis hominem auertit qu uoluptas: qu huius cupiditas & pertinacior sit & crebrior: atque ideo malorum fere omnium origo. Nam ut omittam scortationes: adulteria: incestus: sacrilegia: raptus: illudqu etiam fœdissimum & immane scelus: quod ne nominare quidem ausim: quæ omnia propria sunt libidinis: hinc oriuntur sæpenumero discordiae: (ut ante dixi: sed dicendū est sæpius.) hinc inuidiae: iurgia: rixæ: homicidia: proditiones: bella: cæteraque generis eiusdem. Nullum denique flagicium (ut Cicero inquit.) nullum magnum facinus est: ad quod suscipiendum non libido uoluptatis impellat. Quid enim perfidiam hominibus periuriaque suadet: quid idolatriam: quid reliqua maleficiarum genera: nisi ea quæ humana omnia & diuina uiolat: peruerteritque libido? Legimus regem longe omnium sapientissimum Salomonem: non tā inductum qu coactum: ut idolis non modo sacrificaret: uerumeriam templum conderet: qu a mulieribus esset deprauatus. Quo scelere effectum est: ut & diuina ipse gratia: & filius maxima regni parte spoliaretur. Admonemur itaque ut uel supplicia cū huius temporis: tū aeterna metuamus: qui perpetui plenique

gāudii contemp'atione atq; spe abiecta: q; breuissimae uo
luptatis miseria furoreq; deleqtamur: q;q; huius uitæ ca
lamitates hac ipa uita nequeunt esse diuturniores: quam
certe cōstat interitu corporis euangelescere.

XLVII. Sed quem non moueat uel terreat potius
non triplex apud inferos Cerbarus: non Cocytii fremi
tus: non transuectio Acherontis: ut poetæ ferunt. Sed
mors illa sempiterna: cuius est perpetuus minister: inex
tinguibilis & ater ignis: in quo nunc quidem animæ
reorum: post autem etiam corpora cum diabolo eiusq;
angelis aeternum cruciabuntur! Istum autem ignem
quidam acerbissimum esse auumant: longeq; hcc no
stro acerbiorem: q; cmnem cogitationis aciem: omnem
q; ingenii humani uim: ut superna illa beatorum gau
dia excedunt: ita dolores cruciatusq; inferorum. At
sit sane uel huic uulgari par: uel omnino idem: num
in eo toti semper uersantes: nihil sentient doloris: si ne
minimam quidem partem corporis in igne quisquam
diu ferre potest! Sed quid diu dixerim: cum repente
uixq; taedium hominem sæpe uel similla laserit: ut ta
ceam q; nedum igneos: sed solis etiam calores nimios
plerumq; omnes fugimus. Est igitur apud inferos
illud etiam aduersi: quod nequeunt nec aestum quo
circumsepti obruiq; sunt effugere: nec ab igne sic ab
sumi ut proisus exinguatur: quandoquidem nullo

XXXIX.

cruciatus immortales finiuntur. Cupiunt illi quidem mori sed nequeunt. Qui ob id maxime seruantur in uita: ut semper morientes nunquam desinant. Auger præterea poenitentia & sera & inanis cruciatum: cum presentim uidentur quod quidem semper uidentur. ea mala peccaueri potuisse. seq̄ ob minima quædam ac breuissima oblectamenta in atrocissimas tandem penas incidisse atq̄ in miseriā semperitnam. Deniq̄ adauger molestiam desperatio ipsa euadendi: & ut multa breui concludamus ea omnium est eritq̄ ppetua conditio reorum: ut in auditis incredibilibusq̄ suppliciorum generibus addicti: plangere: uociferari: gemere: lachrymare: suspirare possint: nunquam respirare: nunquam recreari: nunquam requiescere. Sed quid refrigerii capiant: qui semper ardeant: nullum habeant uel consolatorem: nihil uideant: nihil audiant: præter tumultum luctusq̄ sociorum? Que si audiendo exhorremus omnia totis uiribus entendum est: ne illa etiam uidendo sentiamus. AEMY. Sunt ista quidem horribilia: quæ ut facile uidentur s̄æpe cogitanda sunt: nec rarius q̄ primescenda.

XLVIII. Sed nō minima iam uenit mihi in mente quæstio. Vtrum ne anima reorum nunc quoq̄ crucientur: an tantum post resumpta corpora. Sunt enim qui eas negent corporibus exutas quicq̄ poenarum pati posse. ANTO. Ista Aemyliane nō te capiet: quæ tenet

plurimos uel confidentia uel stoliditas: ut arbitreris animas. q̄ sint incorporeæ: nequire ullo modo pati: quasi uero id quod maxime ad illas pertinet. anguæ nequeat dolore: quo saepe afficiuntur etiam cum in corpore non laeso sed incolumi uersantur. Quod quidem anima uacuitate cum nihil doleat omnino: perspicuum est huius dolorem nisi ab anima esse non posse: dolere q̄ cum corpore: animam eo in loco corporis ubi aliquid contingit ut doleat. AEM Y. At negant corporeis ignibus aut cōstringi animas aut torqueri: quos spiritus esse constat. ANTO. Vnicq̄ pinde negat: quasi exploratum habeant ignem illum sempiternum: non nisi corporeum esse posse: aut si etiam talis sit non posse diuinam omnipotentiam ei uim tribuere & continendi animas & uexandi: cum aīæ p̄senti dōmīcilio corporum: quæ cōstat ignib⁹ esse crassiora cōtineantur: siq̄ ip̄e spiritus diabolus nullo assumpto corpore aſſurus non alio quidē igne q̄ quo homines ardebunt.

XLIX. AEM Y. Præterea negat corpora summis cruciatibus summisq̄ doloribus affecta diu posse uiuere. ANTO. Quasi uero diuina uero ea sint resurrectura: quæ & sufficere semper queat: & nullis doloribus extingui: cū ip̄e aīus præsenti dolere & quidē uel hemeter possit: interire aut nullo modo. Quid q̄ Salamadra ut refert Augustinus: ignibus uiuit. Quid q̄ uermiū quoddā genus

XL.

in calidare aquare scaturigine repit: qui in eiusmodi
feruore cōtrectatiōi hoīum ūimico: nō solū sine ulla ūi
lēsiōe uersant: sed extra esse nequeūt. AEM Y. At
nō mirādū uidet ea aīalia nō hoc elemēto cruciari: q
eo uegetenē. ANTO. Sed ūcredibilius ē pfecto ue
getari talib⁹ rebo q̄ nō cruciari. Est eī mirabile ū igni
bus dolere: & uiuere nihilominus. Sed certe mirabilius
uiuere ū ignib⁹ nec dolere.

L. Si aut̄ hoc credit̄: cur nō illud etiā? Sed nequissi
mi hoīes cū hæc & audiūt & ita ēē uel credūt uel sus
picant̄: prius ūeptis quibusdā ūese p̄suasiōib⁹ nō tam
cōsolari ūolēt q̄ fallere. Nam existimāt nō nisi post mi
lia annorum futurum esse iudicium: ad quod oēs resur
gemus. Atq̄ ūterea si etiā cruciabunt̄ aīæ: ūua tamē cor
pora quæ nihil p̄cēnare ūent̄ possint requietura: q̄ si
uero dolētib⁹ animis ūine quibus corpora nō dolēt: nō
ipsi doleāt. Aut si etiā multa milia annorū resurrectio
corporum iudiciumq̄ differet: postea ūesurgētes multū
sibi ūideant̄ ūieuisse. Quod quidem omne tempus
cum præterierit: nec quicq̄ ūerit omnino: nec ūidebi
tur ūuisse. Nam si nemo tam diu ūixit: ut non ūe pa
rum admodum existimet ūuisse: ūeq̄ a puero in ūenem
tanquam a manē in ūesperam: inopinat̄ quodammo
do repenteq̄ ūicurrisse: si deinde nihil est mortitam
simillimum q̄ ūomnis: ex quo mortui dormire ūeſe

IX.

numero dicuntur: atque ideo septem illi viri quos sacrae litterae ferunt circuerunt tercentum anno nos dormiisse: una tamen nocte sese quietuisse arbitrabantur: quid insanis illis profuerit quies ista diuturna: quam non senserint: quaque finem habeat supplicium sempiternum?

L.I. Sed nec video quemadmodum ista dilationis uel spes uel recreatio sine metu sit: cum diuinum illud ultimum iudicium: non tam quousque qualem sit futurum cogitat. Quamque id rei longius ab esse opinantur: sancti uero cupiunt adesse credo tamen ad eiusmodi spectaculum iam praestitum esse diem: sed notum ut puto esse nemini. Quid quidem etiam vulgari hac de morte licet dicere: Quam eandem existimo iudicium recte appellari posse: quia doquidem qualis cuiusque erit animus cum e corpore excesserit: talis hoc ipso iam resumpto in iudicio sisteatur. Ac nunc cogitanti mihi quale id sit futurum: ea mox occurrit imago fori & iudiciorum: quae in reos capillis fertur solent. Quo ratiudem animo illos esse arbitramini: cum in primis se in circo carcere educi sciunt ut puniantur: cum deinde accutentem undique populi multitudinem: priuatera iudicem maximo ac grauissimo assessorum coetu circumseptum insidentemque currunt: denique lictorem carnificem uel & supplicii ac mortis genus uidentur? Quidque iam conuicti scelerum conscientia: demisso uulku: deiectisque ad terram oculis: uix nisi

.XL.I.

rogat̄ quicq̄ audient dicere? Quid q̄ plenq̄ ne sup̄
 plicare quidē? At dū iudex ex tabella recitat sententiā
 dū q̄ tristis ille tubaꝝ clangor p̄strepit: & iāiam appro-
 pinquantē mortē denūciat: quo eos terrore? q̄ formidē?
 quo angore excruciar̄ opinamur? cū ne nos quidē sine
 perturbatione quadā ac horrore quicq̄ eiusmodi quea-
 mus aut cernere aut audire Quis deniq̄ nūm nō facile
 intelligat examinari eos tremere: cōturbari: maxīa mo-
 lestia afflictioꝝ uexari: cū ad necē rapiunt̄? Et tamē
 h̄c oīa q̄q̄ horređa p̄t̄imescēdaꝝ sunt: ut taceā de ipa
 necis angustia summoꝝ dolore: quo nihil ē nec terribi
 lius (ut dic̄t̄) nec immanius illis nihilominus suppliciis
 & p̄p̄ewis cruciaribꝝ nō mō nō sunt paria: sed ne com-
 parari quidē possunt. Quae enī collatio finiti ad infini-
 tum? Præterea iudices nostri tēporis nōnunq̄ ergā reos
 misericordia cōmouen̄: remittunt aliquid seueritatis: de-
 trahūtꝝ & legibꝝ & suppliciis. Nā plerumq̄ uidemus
 eos qui q̄tuor in partes uiuī scindi meterent̄: prius secu-
 ris ictu a iesoꝝ p̄cussos in corde uulnus pugionis acce-
 pisse. Atq̄ itē eos qui uiuētes ignibꝝ flagrare cōsumiq̄
 debuissent: ante cesos esse capite ne forsū atrocitye p̄c-
 narum diuturnitate ue cruciari oīo impatiētes efficeren-
 tur: a deoꝝ discederēt. At summus ille iudex & deus
 christus: quo nemo humilior: nemo benignior: nemo mi-
 sericordior unq̄ fuit. (Est enī ipa misericordia.) sicut in

primis homini præcepit ne peccaret: eiq; sæpe occasio-
 nē sustulit peccandi locum: tēpus: sæpe etiā uoluntatē.
 deinde lapsum ad pœnitētiā horratus: q; mori nollet
 eum: pro quo iōe cruci affixus necatusq; fuisset: nunquā
 misericordiam ad se conuersis negandam existimauit.
 sic in puerum contumacēq; hominē solam sum iustici-
 am exerceat: nulla proflus misericordia uite: Quo enim
 pacto misereatur eius iam mortui: qui dum uixit ne ad
 monitus quidein uoluīt iōe sui misericordiā? Nec tamen iu-
 dex suam illam maximam ineffabilemq; clementiā est
 proflus abieciuntur: qua eos certe donaturus est: qui hac
 in uita misericordes extiterunt benigniqt; in proximos.
 Accipiēt igitur hi quam dilexere misericordiam: sicut
 illi iudicium: quod male uiuentes: maleq; decedētes ne
 glexerunt. In quo ita omnium non modo facta uerbaq;
 expendentur: sed etiam cogitatus: ut ne minimum qui
 dem malum sine poena sit: sicut nec ullum sine pœmio
 bonum. Nulla illic cuiq; uel sua uel patronorum astutia
 malebit: qui tamen nulli erunt. Nulla illic ignorantia
 fragilitatis ue excusatio quicq; afferet ad iumenti: ubi re-
 serante diuina ui: quæ neq; uitari neq; falli ullo mo-
 do potest. omnes omnium libri: ut ppheta Daniel pre-
 dixit: a pte erunt: patetbuntq; omnibus. Frustra etiā quæ
 uis fuerit orō: frustra pstratiōes: lachryme: ploratus: plā-
 tis: q; qui nūc ueluti benignus impator parentisq; sua-

XLII.

uissimus p quā facile flectit: p̄sicit: amplexat: expectat:
& (ne id p̄s sit) fungēs etiā munere patroni p̄ nobis
apud patrē deum interpellat: is tūc inexorabilis erit iu-
dex summeq; severus. Siquidē aduenies ille inclitus (ut
et angelum testar̄ sedensq; p̄ tribunali maiestatis suae:
circumstāte militia cālesti: circū sedētibusq; apostolis: ac
tremente mundo: tandem in peccatores terribilē illam fe-
ret irreuocabilēq; sententiā. Itē maledicti in ignē ater-
num: qui paratus ē diabolo & angelis eius. Hęc igitur
qui meminerit. nescio ei ne libeat luxuriari. EM Y.
Libeat: nō prolsus existimo: sed dū ista cogitabit: dū au-
dierit: dū leget. Cū uero nihil horum fecerit: quae sem-
per facere potest nemo: cōperitq; ip̄e secum de amica co-
gitare in occurrentem ue fōminam figere oculos. me-
tus ille omnis euolabit. Quid q; non metum modo: ue-
rūmetiam ip̄am metus causam ex animo p̄sens mul-
er expellet. si erit formosior p̄sertim: aut quae fortassis
& amet & ametur. Cedunt enim facile & p̄sens
bus futura: & formidolosa uoluptatibus: si non illa si-
mul adsint: quod qui incolus sit ualeatq; viribus: q̄q;
repente mori potest. id tamen tum accidere nec credas
nec suspiceatur.

LII. ANTO. Tū primū oculi a mulierib; detor-
quēdi sunt: q̄z faciē Salomō uētē ignē ēē dixit. Vtq;
id fiat facilius. p̄suadere illud sibi quisq; potest: q̄ haud

falsum est: obiecta formina amari a p' erisq; si fuerit ue-
nustior: nec amare paucos. Nō ergo item esse suscipie-
dā: cuius sit dubius euētus. Sin uero sit turpis: nō dignā
esse quā amēt. AEM Y. Quid si iam qualiscūq; sit
amāt? ANTO. Multo minus aspiciēda. Si eī impos-
sibile sit quenq; nō mouerī: ubi senserit amicā siue adesse
siue aduentare: quid. cum aspexerit? AEM Y. Perdif-
ficile quidē ē Antoni: nō aspicere quā ames. ANTO.
Tibi istud credo. Sed eos horor qui libidīe liberi esse
uolunt: ut quoniā nihil est difficile uolēti. istiusmōi dif-
ficultatē incipiāt studeātq; uincere.

LIII. Cum uero sexus ipē muliebris etiā si nondum
amēt: moueat animum natura: mox eo de loco est disce-
dendū: q; eiusmodi mora cuiq; noceat. Nihil autē aequa-
ualet ad fugandā libidinem q; fugere. Nā cum ceteris
in bellis is iure uictor appelleāt: qui acriter in acie peri-
naciterq; pugnans: nunq; neq; fugit: neq; loco autē hosti
cedit: nemo tamē hoc in certamine nisi fugiens: aut uin-
cere aut tutus esse potest. Neq; uero ipa tātū modo ami-
ca fugienda est: sed huius etiā aedes: hortuli: uicinia: &
ea demum loca omia in quibus uersari solet: & ad quā
istam suspicere pfecturam. Fugiendum igit; nonnunq;
etiā e templis: ne interea suaue aliquid uideaē: dicatur:
audiatur: fiat: quod illiciat animum: teneatq; diutius.
AEM Y. Quid si ante discessum fugā ue accidat isto.

.XLIII.

rum quicq? **ANTO.** Ne respondendum est quidem.
Dissimulanda omnia: sed recedendum nihilominus.
AEMY. Nimis durus es: ne dicam ferus aut etiam
ferreus. **ANTO.** Ego uero me hoc modo siue ferum
siue ferreum esse malim: q(ut optas) facilem: mollem: fra
stū q(ue) potius: q(ue) mihi iam p̄suaserim istiusmodi durecē
feritatem ue & magni esse animi & excelsi. **AEMY.**
Haud erras profecto si id potes. **ANTO.** Scio igitur
expertus omnem hanc potentiam a uoluntate proficiisci
ac nihil horum fieri nō posse si uelimus: q(ue) q(ue) fateor esse
rem non facilem: nature reluctari: consuetudini uero q(ue)
difficilimam: si his inferre uim nolimus. Sed nullus tā
indomitus equus est natura tamq; ferox: quem si calca
ribus urgere fustibusq; cōperis: non paulo post subiicias
efficiasq; tractabile. Cuiuslibet enim rei potissima pars
principium est. Incipe igitur obstatre appetitum: q(ue) ut ra
tioni pareat enitere. Non enim difficilis fuerit p̄seuerā
tia: modo fugias quæ dixi. **AEMY.** At quem uir
dabis: qui elegantisimæ sōminæ nūcios litteras: munu
scula: salutationes: plausus: cetera q(ue) eiusmodi cōtemnit:
negligat: oderit? **ANTO.** Nempe eum de quo mul
ta iam diximus Hippolytum: quem litteris proditum
est: non modo uirum: sed uirum etiam graui multu ac
uerecundo extitisse. Quippe qui nec ullo nutricis leno
cinio: nulla Phedre procacitate: nullis deinde precibus

III. IX.

nullo præterea nec mutare: nec principatu: nec de niquo
 complexu ipso scemineo potuit induci: ut obstinatum
 desereret pudiciciam. Quinimo ncuercam reiecit am
 plexancem: obiurgauit: summoq; est odio prosecutus:
 atq; ita: ut districto iam ense: non quidem occidendi
 causa: sed inuisam illam ut terret cogereq; cedere:
 primum doceret humanæ naturæ non etiam uicio esse
 ignoscendum: deinde innocentiam puritatemq; tenen-
 dam: quam candidum tanti niri uestimentum significa-
 tet. **AEM YLIANVS.** Deliras nunc Antoni: qui
 in re maxime dubia testem duxeris ex fabulis. Ego sa-
 ne hunc etiam si non sicutus esset: non tam comedan-
 dum putarē q; a libidine abstinuisset: q; omnino mul-
 tumq; uituperandū: si ne ab illo quidem scelere absti-
 nendum esse iudicasset: a quo ipa abhorret etiam na-
 tura? **ANTONIVS.** Exhibebo igitur ex Genesi
 pudicum illum sandumq; adolescenē Ioseph: qui ab
 ægyptia regina petu' antissimis s̄epe uerbis prouoca-
 tus: tandemq; apprehensus: mox relicto pa'lio effugit.
AEM YLIANVS. Atqui istiusmodi exemplo satis
 sum confirmatus: q; q; ea rē uix puto in multos posse ca-
 dere. Sed restat aliud piculum (ut milii uideatur) longe
 omnium maximū. Quod si uitare modo aliquo posse-
 mus nihil esse existimare: tā difficile natura: quod &
 hoīs ingenio & arbitrio subiici nō posset. Illud autē est.

A
 Gen.
 39

XLIII.

ut fingamus quē pīā in primis ita loco clausum: ut ne
queat effugere. deinde renitē & inuitū a pulcherrī
ma fœmina: nō tā procacitate oculorū & uenustate ora
tionis: q̄ assiduis osculis: amplexu: impudicis deniq̄ ob
secnisq̄ obtestationibus diu fatigari. putas ne hunc tā
constantē fore: ut inter ista quāē non modo ad allicien-
dū & incitandū: uerū etiā ad impellendū ualent: nul-
lo prōsūs moueat̄ appetitu uoluptatis? Ego si is essem
(Fateor de me quod senio: uinceret profecto. Quis enī
tantā in angustiā coactus: naturē tandem reludari pos-
set? nisi qui aut frigidus omnino: aut eunuchus essem: au-
certe non hūanus. Quid tu igitur Antoni? Qui tibi es
set animus? ANTO. Scio ego quidē quid me facere
deceret: quid autē sadurus essem nescio. Existimo uero
tū uidorē euasus nemine: nisi quē deus ipē adiuuif-
set. Esset igitur auxiliū diuitū nō tā orōne diuturna: q̄
omni prōsūs uī animi intētioneq̄ implorandū. Quod
sanctissimus ille adolescēs Chrysanthus Alexandrinus
Pollemii illustrissimi potentiissimiq̄ uiri filius cū fadi-
asset: primū ancillas quinq̄ formosissimas ornataſq̄
ueste q̄ accurariſſima: deinde Dariam nobilissimam uir-
inem Romanam: iam deae ueste consecratam: quas
ad illū oēs pater miserat̄ ut suis illae eū iocis: lasciuisq̄
blandiendo flecterent ad uoluptatē in primis: deinde
ad simulachroꝝ cultū nō modo conūp̄s: uerū etiā illa

uicit: ut omnibus tandem pudore admirationeque deter-
 ritis: Dariæ persuaderet nihil esse nec felicius christia-
 no: nec martyre illustrius. Sed ut nulla remaneat dubi-
 tatio: sicutque tandem sermonis huius finis illud quoque af-
 ferat exemplum: quod a Hieronymo exaratum est in
 eo libro: quem de Pauli heremita principio sineque in-
 scripsit. Refert igitur sub Decio ac Valeriano perse-
 cutoribus nominis christiani: quendam iuvenili aetate
 florentem in amoenissimos hortulos adductum: ibique in
 ter candentia lilia & rubentes rosas cum leni iuxta
 murum serperet rarus: & molli sibilo arborum folia
 uentus stringeret. super stratum plumis lectulum suis
 se supinatum: & ne se inde posset excutere: blandis ser-
 torum nexibus irretitum. Quo cum recedentibus cun-
 ctis speciosa meretrix uenisset: coepit delicatis stringe-
 re colla complexibus: & (id dictu quoque scelus
 est.) manibus attrectare uirilia: ut corpore in libidinem
 concitato: se uictrix impudica superiaceret. Quid age-
 ret miles christi? Quo se conficeret? Quem tormenta non
 uicerant: superabat uolupias. Tandem cælius inspira-
 tuis: præcisam morsibus linguam in osculantis faciem
 expuit: ac si libidinis sensum succedens doloris magni-
 tudo calcauit. **AEMYLIANVS.** Hæc cum audio
 Antoni: non admiror solum sed etiā stupeo: & (ut reor)
 multi christiani dicimur: nec sumus. Quis enim hac tem-

XLV.

pestate reperiri possit: qui non dicam emori: non exula-
 re: non uel minimam membra partem sanguinis ue amitt-
 ere: sed spoliari malit q̄ peccare? ANTO. Si qui
 sunt iniquā huiuscmodi hoīes: hōs certe & paucos es-
 se puto & celo dignos: q̄q̄ nihil prohibet: quin nos
 quoq̄ tales possimus esse: modo ad sit uoluntas: cum p̄a-
 settim ne illi quidem quicq̄ aliud sint q̄ homines: & ui-
 deamus perditos q̄ pluriimos tam elato esse animo: ut ac-
 cipere plagar malint q̄ turpiter uitare. Quid igitur nos
 sacere debemus: quibus fortius decertantibus proposi-
 tum est p̄aemium semper uerum: si gladiatores illi ut si-
 bi populo ue fortassis satisfaciant. periculum corporis:
 animi eq̄ suscipere non timent? AEM Y. Vera ista
 quidem: & a martyribus nostris (ut legimus) factitata:
 qui quidem animo excelsō: non fortunas solum: sed sum-
 mos etiam crucianus corporis mortemq̄ spreuerunt. Sed
 nescio quonam modo ita hoc tempore molles sumus: de-
 licatiq; ut ne minimum dolorem quidem nos pati pos-
 se arbitremus. ANTO. Et arbitramus (ut existi-
 mo) & possemus: si deo fidentes ab hoc ipso fidelissimo
 potentissimoq; principe: patientie: arma constantie (ut
 martyres fecer) posceremus. Qui enim horat̄ homies
 ut petant. is plecto postulantem spernet neminem: q̄q̄
 non est hac aetate pertimescendum: ut de quo proxime
 diximus: discrimē incidamus. Quā est tā libidinosa

mulier tāq; sui prodigā: ut ul̄o uirū quēm̄ contredas/
 re ne dicā amplexari audeat: nisi eū fortasse qui cū fa/
 miliaritatē consuetudinēq; habuerit? AEM Y. Parū
 ne id uidetur? Quā igitur tandem huic morbo medicinā
 afferes? ANTO. Ita p̄inde rogās: quasi uero iam aīo
 exciderit: quid in nouercā fecerit Hippolytus: quid ue/
 l Joseph in egyptiā: aut quasi te amica domi uinctū sit ec/
 cupatūra. AEM Y. Non id mētuo profecto: quippe,
 qui nulla prorsus potiar. Sed ut mihi uidetur: difficultius
 carent hoīes experta consuetāq; libidine. Itaq; facile cū
 ea species fuerit obiecta: mouētur illi: deiiciunturq; re/
 cordatione præteritāq; uoluptatū: si præsertim eiusmodi
 amicæ aut domesticæ sunt: aut domesticorum familia/
 res. Tediūs enim tum insidianitur: seq̄ offerunt impu/
 dētiūs q; pudore semel abieco (ut dicitur) si quid euā
 egerint iniēperanter aut proterue: paulū ad medium cu/
 randū putant: modo appetitis non careat uoluptatibus.
 Tanta uero fertur eas: esse tāq; impariēs libido: ut ar/
 dentius uiros appetant q; appetantur. Quin etiā defati/
 gari hæ quidem possunt: exp̄eri nūnq;. Nam teste Sa/
 lomone. Neq; inferno quicq; neq; igni: neq; uuln̄a: sa/
 ris est. ANTO. Moueri s̄epe uiros oarum præsentia
 quibus olim potiti sunt nō negauerim: q; ad id. ipa. eos
 natura fere cogit. Frāgi uero ac deiici nisi uelint: nego.
 Nā & si his fortasse sp̄s ē cēniōr consequēdæ: uolupta

XLVI.

nis: q̄ sibi p̄suadeāt: modo locus & tē p̄tis ad̄sit: eas nō re-
pugnaturas: quas uel semel corrūpere: has tamen tanto
neq̄ furore p̄eçp̄ fēiore prosequuntur: quanto quae ad-
huc a se illibate int̄actaeq̄ sunt: q̄ & assiduis rara: & a
liena suis: & habitis sp̄irata: & ueteribus s̄e p̄enumero
noua p̄aferuntur: solentq̄ esse chariora. Quā ob̄tē ple-
roq̄ quotidie cernimus maritos uī issima ac turpissi-
ma scorta ingenuis formosissimisq̄ uxoribus ante tulis-
se: quasi uero sapor ille: odorq̄ uenereus non omnibus
in foeminiū idem sic: neq̄ eodem omnes ritu subagiten-
tur. Nequeo igit̄ uidere quid in non suis hi querant
amplius: nisi forte pudorem quendam ac uerecundiam
quae in ip̄o quoq̄ pudēdo fœdissimoq̄ negotio: si qua
fuerit: displicere nullo modo potest: cum præsertim &
uerita & honesta soleant apperi ardentius. Atqui hæc
plerumq̄ in uxore reperire quisquā potest in scorto cer-
te nemo.

LIII. Petulātius ei scorta efferuntur: sibiq̄ uidentur
minime suis fungi moribus: nisi insaniāt. Nihil igit̄ ne-
gat etiā turpe & obſcenū: quae uiros præterea nū uerbo-
rum protervia: nū gestuū lacescūt. Quibus lasciuis &
si de quib⁹ p̄xime ē diſtū: mariti fortasse delectātur eas
tamē suis inesse uxorib⁹ nō optat q̄ eiusmōi p̄cxitates.
atq̄ iēptias: ne i scortis quidē ip̄is p̄bare redit posſunt.

LV. AEM.Y. At quæ rit plerūq̄ maritus aut qui

quis alius in altera quod uoluptuosius opinat fore q̄ in
 primā: ut singularem sc̄emā elegantiam atq; formam:
 ut uirginei corporis integritates: & si qua sunt alia.
ANTO. Quid memoras formam? quid elegantiam
 corporis: si oculorum tantummodo ea est uoluptas? nec uo-
 rum solum: sed etiam omnium qui aequa atq; tu affecti
 sunt. Coniice igitur oculos in illam quantum uales: cō-
 templare diuinus: passare dum fastidias. **Quod** si quid
 optas amplius: necesse est fateare: non iam formam a te
 corporis desiderari q̄ corpus ipsum. **Quare** ad concubi-
 tum nihil aitinet: formosa ne sit mulier: an mediocris
 uenuustatis: an etiam deformis: cum præsentim de indu-
 stria latebras querant: qui eiusmodi in negocio uerfan-
 tur: possitq; accidere: ut turpis: q̄ pulcherrima & suau-
 or tactu sit & mollior: q̄q̄ non intelligo quid in amica
 quisquā querit: quam opinari debet aequa plerisq; ex-
 positam esse suisseq;: aut si etiam primus uiciauit expo-
 nendā: secp̄ ideo eā ipsam cū multis habere communē.
Quis eī dubitauerit quæ fronte semel p̄ficiuit: præterq;
 maritum quempiam admisit. eandem p̄ q̄ facile multos
 suscepitram: Sed fac eam uno exceptio qui cum peccat
 charum habere neminem. an propterea non erit sconū
Quod si erit quid inter hāc atq; illā quæ in lustris est:
 putas interesse præter habitaculum: **Quid** uero de ado-
 lesscularū integritate loquar: quas detracta uirginitate

XLVII.

nihil a veteranis differre a iunt qui uici a iunt! Quid q
Ouidius affirmat tum aptiores esse foeminas: cū ad septi
mūm lustrum i ad quinqꝫ & triginta annos puenere!
Sed singamus summam pulchritudine mulierem: summo
loco natā: & omnibꝫ appetibilem soli tibi sui facere po
testuē: quāti queso te) tum ista estimabis omnia: cum
expleta libidine: ne ipam quidē foeminā curabis? Atq
ut singulos percurramus huius uoluptatis gradus: in qui
bus puerē esse aliquid suave. Qui cum amica fuerit lo
cūtus: qui hāc tenigerit: qui osculatus: qui amplexus: qui
deniqꝫ potitus ea sit: is ne quicqꝫ aliud in illa ipa aut op
tare potest: aut cōsequi!

LVI. **AEMIY.** Nihil prorsus: quod uideam!
ANTO. Non mediocris igitē hāc quoqꝫ fuerit ratio
abstinendi: si luxuria commoti mox cogitabimus: nihil
nos præterea effedatos adepturos ue: q idipsum nihil:
quod olim effecimus & cōsecuti sumus. Ergo & si fu
ga discessu ue aut exercicio nō tā animi q corporis: sed
presentim laborioso & graui comprimie libido: tum ra
tione multo magis: cum est intellectū non modo nō bo
num esse uoluptatem: quippe quæ corpori: ut s̄epe dixi
mus: animæqꝫ noceat: sed p̄breuem etiam & nihil esse.
Quid enim est in lucro: cū præceps ille impetus libidi
nis repēte probroseqꝫ trāsierit: nisi langor quidā lassitu
doqꝫ membroꝫ: pollutio: fetor: stupor: hebetudo? Quem

deinde non confessim & piget & paenitet cum secum ipse
 cogitans querit quid egerit: cui res ipsa anxieta diu: ratioque
 cum piculo id appetierit consequensque sit: quod tam celeri
 ter desierit: euangeriique tam misere? AEMY. Primus
 quis non rideat Antoni: cum inquis posse ratione coprimili-
 bidinem: quae rationi oculo non obtemperat? Deinde patet ne ui-
 detur tibi in lucro esse: si quis gestat latenterque eo bono
 adepto: quod diu multumque appetuerit: tam & si mix-
 tae sint illae quas commemorasti: quaeque sequuntur de-
 fectiones: quas ideo nihil pendendas putat: quod ut ad eas
 aliquando perueniret: multo intolerabiliora processus sit.
 Potitus enim est ea re: qua nisi esset: nec laetaretur: nec
 seruus considereret potiusrum. ANTO. Non enim qui
 dem negauerim egero ratione: qui aut ipso in actu sit li-
 bidinis: aut proxime quavis de causa concitatus inflam-
 matusque sit: atque isticcirco ea unius nullo pacto posse. Sed de
 eo loquor: qui aut nondum: aut uix quidem amat: aut
 qui demum multos frustra labores pertulit & graues &
 diuiri nos: quod ne eos quidem excipiendo puto: qui iam
 iam expleta libidine debilitati: ueluti sordidae quaedam
 sues emergentes e cornu: seseque in latu alterum uerten-
 tes: concidunt sereque sibiuntur. Putas ne hos cum id eue-
 nit: nihil de usurpitudine obscenitateque concubitus: ni-
 hil denique de breuissimae uoluptatis interitu: ac detri-
 mento cogitare? Cogitant profecto: sciuntque & se fecili-

XLVIII.

se nihil & peccasse: q̄q̄ nisi se subtraxerint. (Ne quis
enim ignis proximam arentemq̄ stipulam non inua-
dere: cum præsentim diabolicus ueneus ille spirare nun-
quam desinat excitareq̄ incendia.) nisi inquam se sub-
traxerint declinauerintq̄ a feminis: rursus accendun-
tur: rursusq̄ id agunt: quod eis iterum doleat & mole-
stum sit: nihilq̄ suisse uideatur. Non igitur paruipen-
dunt in hos incidere defectus atq̄ miserias: in quas ni-
mirum nisi dolentes nequeunt incidere: Sed harum li-
mite metam extumq̄ libidinis (ut opinor) tua signi-
ficare uoluit oratio. AEM YL IANVS. Istuc ip-
sum. ANTONIVS. Concedo aero posse quem-
q̄iam letari perceptione uoluptatis: sed non nisi q̄ diu-
ita fuerit affectus: ut non tam opinetur q̄ uelit esse bo-
num uoluptatem Nemo enim nescit esse malum quod
fieri aut publico in loco: aut non remoto teste pudor
uetat.

LVII. AEM Y. Erit igitur etiam coniugium isto pa-
sto malum. cum coniunx ne blandiri quidē cōiugi fas
esse ducat: nisi e cubiculo emissis qui fuerint omnibus.
ANTO. Non condemnno coniugium: quod cū a deo
institutum sit: nullo mō esse malū potest: tā&lsi non bo-
ni sunt qui eo abutuntur: ut qui non procreandorum li-
berorū: non debit reddēdi: sed libidinis explēdæ causa
ferunt ad coitū. Hos eī Hieronymus adulteros appellat

q̄ ardenterēs s̄int uxorum amatores.

LVIII. Quod si iū quoq; qui redē cōiugio uturē: naturali quodā pudore dūcti: semotum ab arbitris cubile inuestigāt; facile intelligit libidinē nec bonum esse posse nec uideri: q̄q; q̄ habet speciē boni: aīq; ideo delectat: blādum malum appellaē. Sed ne iū quidem errāt: qui iūcīco libidinē ita noīari uolūt: q̄ corpori blādia cur: animaē autē detrimēnto sit: magisq; seuiat cum uideat esse blandior. Nemo enim proditorē patiē pestilentio rem q̄ uoluptatē: qua nihil est corpori nec familiariū nec coniūctiū. Necq; enim fur domesticus facile uitaē. Igiē si malum est uoluptas: nō uideo cur quis amica potius sit: nō potius debeat mārere q̄ lātari: cum p̄cepta iā uoluptas (ut ante diximus) nō trāsierit solutū: nihilq; sit oīo: sed eum etiā langore (ut de scelere raceam' ineptitudineq; affecerit). **AEM Y.** At ista quoq; nō multo post deficiūt. Sed lāticia nihilominus p̄cepta remanebit uoluptatis: atq; ira: ut gaudeas exultesq; quotiēs eius modi tibi in mentem uenerit uoluptas. **ANTO.** At qui ut taceā q̄ sa pēnūmero relinquit causas potius p̄mitēdi q̄ reminiscendi.) lātari gaudere ue illecebris iis quibus non fruare: quæq; nullo modo exiēt: q̄ sit temerariū tuipe uideris: tam& si quale gaudium est: quod nō amicis quidē p̄facere sine rubore: sine dedecore: sine peccato queas? **AEM Y.** Tacebo igit̄ gaudeboq; nō

XLIX.

q̄ trāsierit: sed q̄ affuerit uoluptas. **ANTO.** Arguit
dium ē leue: uel nō est potius ea de re gaudere: quā cū
bonis uiris partiri nō licet. O q̄ obscenū igit̄ gaudiū il-
lud est miseraq̄ iactatio: qua uterq̄ coeuntiū nihil secū
cogitare potest: nihil aliis enunciare: nisi q̄ se subiecerit
prostitueritq̄ alteri: ac se ip̄e alterūq̄ corruperit.

LIX. Quid q̄ nihil est deo odibilius: nihil execra-
bilius q̄ gaudere scelere. Sed si te gaudiū eiusmodi de-
lectat: certe dicerē n̄i deo nō placeret: docerēq̄ quo pa-
sto sine labore: sine molestia: sine piculo: quibus diffici-
tibus mulierosi sese crebrius exponūt: gaudere plane
posses. **AEMY.** Obscro ut dicas: ut explices: ut do-
ceas: quandoquidē plus boni istud allatūz est q̄ mali.

ANTO. Doceā aut explicem! Nō: si etiā quid uis bo-
ni eueniret. Nō enim mala faciēda sunt ut bona sequā-
tur: q̄q̄ ne hoc quidem bonum esse potest. **AEMY.**

Istud est ne aliquid insolitū inauditum ue: aut eiusmo-
di: ut qui id didicerit: cōtinuo huic ip̄i dare operam co-
gat: **ANTO.** Istiusmodi nihil est: sed tamē omnino

malum. **AEMY.** At om̄ibus cōducit nosse mala: sed
hēc uitādi nō etiā ppetrādi causa. q̄q̄ si suadeas nō pec-
cabo: ne uel tibi uidear paruisse. **ANTO.**

Suadeo
igit̄: horror etiā uti tibi ip̄e p̄suadeas: te aut nudius ter-
cius aut heri: aut (si magis placet) p̄xima nocte: aut de-
niq̄ iāiam cū Helia tua cubuisse: cū præserū gaudeat

sæpe hominēs non tā pcepta uoluptate q̄ ea quam non
desperat: & si fortasse nunq̄ sunt pcepturi. AEMY.
Non nego id quidē. Sed ut nō p̄ayz differat inter spem
& lucrum: atq̄ inter imaginē umbram ue & rem ipam
ita (ut existimo) inter speratām fictamq̄ uoluptatem: &
habitam atq̄ ueram: licet hæc ocios desierit. Gaudium
igit̄ longe maius ex certis q̄ ex simulatis p̄cipitur uo-
luptatib⁹: ut omittam q̄ simulata ficta q̄ non possunt es-
se diuina. ANTONIVS. At tam diu durabunt
q̄ uoles: cum præsertim nihil sit fictionē imaginatione
& facilius. Quotiens igit̄ libebit: poteris appetitam
formam effingere: qua frui tibi uideare: qua gaude-
as: lateris: gestias: q̄q̄ id consulendum est nemini.
Quod & si tolerabiliorem efficit cupiditatem: tamen
non euellit. Quin potius incitat: roboret: redditq̄ acri-
orem.

LX. Fuerunt enim (ut accepi) qui nō minore qui-
dem ardore in effigies amicarum q̄ in has ipas si afful-
issent concitarentur: atq̄ ita ut sibi uideretur: iam non
earum s̄e imagines: sed corpora ipa potius complecti.
Ex quo plerumq̄ accidit: ut non sine scelere fluor illa
uenienter sequeretur: qui nonnunq̄ sine culpa eiicitur
in quietæ: ut cum is ex delitate corporis illusione ue-
diaboli proficiat: non etiam ex crapula ebrietate q̄:
aut ex præcedentū & impudico cogitatu. Ut uero ad

.L.

omnia respondeam: nego illud tandem cum qui amici
potitus sit: hac semper propter arbitratum potitur. **AEMYL
LIANVS.** At maxima est uis consuetudinis. **ANTONIVS.** Fateor: Sed ipsa quocum fastidium patit consuetudo: quod omnis res assiduitate uilior sit: perdit quocum
tidie aliquid charitatis: atque in eam tandem incidit con-
diriorem: ut omnino negligatur.

LXI. Sed ut raceam quod multæ incidentur saepe cause
quæ consuetudinem non impediunt solum: sed etiam
dissoluunt. Nihil est fœmina leuius: nihil ſequens:
nihil fallacius. An non Sansonem quo fortior fuit no-
mo: Dalida tandem prodidit: in hostiumque manibus re-
liquit? Quod si uiri quibus plus ingenii datum est: plus
etiam roboris & constantiae: instabiles nonnunquam in-
constantesque sunt. quid meretrices: quæ niſi liberalem
hominem neque admittunt: neque amant? Neque ſatis est
ſuisse liberalem: quod Thaidis benevolentia uisu pecuniae
consumptioneque finitur. Nam ubi defecere largitiones:
deficiat amor neceſſe est: quod Thais munificentiam di-
ligat: non hominem: illamque affidue cupiat: curat: ex-
torqueat. Ex quo intelligimus non promissiones pro-
missoresque munierum: sed præmissiones tammodo me-
retricibus gratas esse: **AEMYL LANVS.** Non nego
istum morem esse meretricium: earum autem maxime qui
bus egestas domi est. **ANTO.** At placet oībo mūera

AEMY. Ne id quidem nego. Sed quædā dari utrīq
solēt amoris uel conciliādi uel retinēdi grāia. Eos enī
facile memoria tenemus: quorum res plerūq; nostris in
oculis uersant̄. ANTO. Fateris igit̄ imprudēs amā
tum animos nō nisi conciliante liberalitate diu stabiles
esse posse. Quæ si desierit: necesse est(ut diximus) amor
desinat. Neq; tamē si illa extabit: ideo extabit amor: quo
nīam cum sint diuersa: potest alterum pfecto esse sine
altero. Poterit itaq; abire amor manente liberalitate: si
quid se obtulerit elegātius: si quid ue nouū: quod ama
bile uideā. Quamq; ut concludamus) quis debitus libi
dini potest esse constantior? cum nūq; ea finem re p̄tura
sit: quippe quæ non recentes modo & nouas: sed etiam
ignatas ac uarias semp appetit quæriq; uoluptates: si
præsertim habitis satiata sit. Quāobrem inter remedia
quidā posuere & nouos amores & satietatē uoluptatis.

LXII. Siquidem putauerunt eum qui amicā dese
rere aliter nequiret: nouo amore ueterē quasi clauo cla
uum ciicere oportere: & tā diu defluere luxuria dum
fastidiret: Quorum utrumq; & falso est & turpe. Cū
enim amor iudicio & uolūtate suscipiat̄. nō dubium ē
hoc eodem modo deponi posse. Poterit igit̄ extenuari
successione commutari ue potius: intermiti autem satie
tate: extingui uero nullo modo: nisi accedat(ut diximus)
uoluntas & adiutrix uolūtatis diuina quædam uis &

L I.

ratio: quā uititatem appellamus. Nō enim uicio sed uir
tute uicium curat. Volunt autē illi quidem nō posse:
nō deserere: sed mutare uoluptatē: ideoq; scelere nō tam
uitare scelus q̄ augere. Sed ne tum quidem sunt audien
di cum præcipiūt ut ab iis quas relinqueret optamus: sie
ti petamus aliquid egregium & spectabile: quod au
nesciat efficere aut non queat: quasi uero nō corpus ip
sum appetat potius q̄ mores: aut q̄ si nō illas sine his cœ
perimus adamare: diuq; amauerimus.

LXIII. Illud quoq; nego illū esse: quod a plerisq;
recepitum est. ad amicas repete salutadas accedere opor
tere: mane præsertim q̄ tum soleat & uideri & esse non
tā inueniūt q̄ turpes. Quippe quæ nōndū lotæ tersæq;
nondum oblitæ unguētis: nōdum cerusā purpurisso ue
ac fucis aliis affectatæ. Nō tum pectine compta & distin
cta gēmis coma: nec calamistro crispari & inuoluti au
ro crines neq; ueri nonnunq; neq; sui. Non tum a collo
margaritæ pendet: nō compositi armillis humeri. Non
tum fasciis artatum pectus tumētes exprimit mamillas:
quas plerumq; subtilissimis sudarolis quasi aranearum
telis tegunt: ut quod appeti cupiūt: id occultare uelle ui
deant. Ceterum ut dixi nō est ista tutta medicina q̄ &
pleræq; q̄ pulcherrimæ natura nullo indiget ornatū: &
(id quod mirabile quoq;: sed uerū est.) nulla neq; re ne
q; arte apparēt uenustiores: ut taceā q̄ q̄ lecūq; sit amatū

nequit amator id odiſſe. Pertinent igitur eiusmodi præcepta non ad curationem quidem: sed ad quandam fortassis remissionem perturbatorum animorum: nonnumq[ue] etiam ad inflamationem idq[ue] magis. Quis enim nescit præsentia & colloquio amicarum concitari hoīes flagrareq[ue] uehementius? AEM Y. At illa forsitan de iis dicuntur: qui siue iam deserti decepti ue a fœminis: siue tandem pulsi: has ipas cupiunt odiſſe uel inuiti. Quibus item Naso præcipit: ut earū mendas notent: uoluāt animo: sæpe ante oculos constituāt: sæpe damnēt. ANTO. Vult nimirum eos Naso consolari: non etiam sanare. Et recte quidem. Optant enim in circō auferri morbum: hoc est: ardorem uoluptatis: q[ue] hac frui nequeant: non q[ue] nolit. Quare ne illi quidem non sunt miseri: qui cum se negligi opinent: ardent tamen: ideoq[ue] singunt nolle se neq[ue] cernere amicas: neq[ue] ab his cerni. Quod si facere perseverauerint: uoluntasq[ue] accesserit: non nego eos sanari plane posse. Ab his quoq[ue] nō longe absunt: qui cum spernēdas esse amicas indicarint: iā q[ue] animo(ut sibi uideretur) eiecerint. aspiciūt tamen non nunq[ue] tentandi gratia. Volunt scilicet facere periculum respiciant ne adhuc: non negligentur: ament. Quod quidem q[ue] stulte sias ipi uiderint: q[ue] q[ue] quid non stulte faciunt amates? quibus nihil est tam stabile q[ue] ipa instabilitas & uicissi uido rerum. Si amicas neglexissent: si as-

LII.

pernati essent: si deniq; omnino planeq; deseruissent.
non quid facerent illæ: aut ubi essent: cuperent ignorare: Quin potius dolerent: si forte accideret se in eam in
cidisse necessitatem: ut illas quoq; modo cernere audi
re uè cogerentur. Non autem multum differ in uicio
capi ne quis uelit: an periclitetur. Si quando igit; cō
templandæ fœminæ titillat animum cogitatio: quæ qui
dem facile & a diabolo propter molliciem inclinatione
q; sensuum immittitur: & recipitur ab incautis propter
iam aut speratas aut expertas uoluptates: cōtinuo illud
quoq; de amica secum disputandum si respexerit: capi
ar. si nō respexerit: dolebo pigebitq; aspexisse. Nō igit;
aspiciā. Hoc autē ita semel definiendū est ac cōstituē
dū: ut uel habitu semp maneat sentētia.

LXIII. Et item illud quod quidam non præter
mittēdum putauerunt: qui ut fœminis inuidiam faceret
sibi in primis proponendas censuere fœditates mulie
bres: menstrua: pedores: siccus: partus effusiones: & post
unum duos uer ad summum editos liberos: mammarum
fractionem distensionemq;: rugatum uentrem: laxam
cutem: & in dies deficiētē magis uenustatē. Deinde ui
litatē: hūilitatē: summisionē: molliitudinē: levitatē. Præ
terea astutias: dolos: fallacias: ac fletū ipm insidiarū: cri
delitarisq; plenissimū. Deniq; arrogātiā: illusioes: ac cæ
terā iuriarū genera. Atq; ideo idignas & astiari & ēē

III.

quæ uel præficerent a uiris uel amarent. Sunt ista quidem ueluti diu cœpta: meditatae apud animo retinēda: nō ut hæc primum occurrāt: primumque his utamur in despellēdis libidinibus: sed ita deum succurrant: si neque auerēdo & oculos & aures: neque fugiēdo: tum ocium: tum fœminas: nec deum ipsum denique orando: nos uictores fore cōfideremus. Omnis siquidem sermo sensus: ingenium: cogitatio si fieri potest nō ab amica solum: sed ab eo etiam sexu omnino auocāda est: ne unius rei occasione fortasse fiat ad similem regressio.

LXV. Nō minus autem quæ fœminæ fugiēda sunt mulierosorum omnium cōsortia. Qui cum lasciue uiuant ne aliter quidā loqui possunt. Nihil autem tam efficax est ad corrumpendiā negligēdamque pudiciciā: quæ proter uorum colloquia atque mores. Quod si ut eruditissimus ille sanctissimusque pōtīsex Prosper inquit sic circa fortassis a religiosissimis patribus olim decreū est: ne qui ad lessētium legeret Genesis librū: neque quādam Ezechielis prophetæ partē: nec Cātica canticorum: nec præterea multa id genus. In quibus generationes & quarundam mulierum actus ac nomina sunt scripta. Quas & si secundum historiā credimus fuisse: eārum tamē nominibus uirtutes figuratas accipimus: quoniā ut illæ nō solum mariis ob mosque grauiatam: sed uiris etiam extensis absque disfēdio pudoris sui ob eximiā pulchritudinē placuer-

*D. prosp. L. 3.
de vita coniug.
c. 6.*

.LIII.

re. ita uirtutes quoq; & suos reddūt omnibus mirabiles
& externos quadam sui admiratione pstringūt. Si fuit
inquā prohibitum: ne quādam sacraꝝ etiam litterarum
uolumina legeren̄. quid sentiendum est de Catulli:
Propercii: Tibulli: Galli: Naso nis: multorumq; præte-
rea mollium poetarum libris: quibus non modo faciles
ad amorem adolescētes: sed modesti quoq; uiri atq; con-
stantes & excitari ad libidinē & incitari ualēt? Sum-
mo igitur studio uitanda sunt lenocinia om̄ia: In quā
si forsūtā inciderimus: nō committēdum est: quī ea mox
aut abiiciam̄us aut deseramus: Sic enim imitabimur uel
Hippolytum uel Ioseph: de quibus dicere iam dudum
ubi de amatoribus sermo haberi cœpit: intermisimus.
AEM Y. Hos ne imitabor scilicet qui tam bene meri-
ti sunt de cælibatu: ut ob istum ipm colendum ac tuen-
dum: alter ab iis quos saepe domuisset: diuq; rexisset
equis tādem disceptus necaret̄. alter daret̄ in carcere:
& tēterrimum & diuturnum.

LXVI. **ANTO.** O nos fœlices si eiusmōi de cau-
sa patremur. **AEM Y.** At mihi multo aliter uideſ̄.
ANTO. Nempe q; supplicium tantūmodo ponderā-
dum: nō etiā causam putas. **AEM Y.** An nō est pa-
ti miserum? **ANTO.** Miserum pfecto: si merito pati-
are. Cōtraq; laudabile: gloriosum: si propter uitandā cō-
seruādāq; uirtutē. Quod si nō sunt hi beati sed miseri:

nihil a latronibus certe differunt. AEM Y. Sit ita sa
ne: quandoquidem ipsa me ratio cedere compellit. Sed
nescio utrum magis accusem inconstitiae: Hippolitum
ne quem iecirco iterisse aiunt: quod equos regere desierit: an
te potius qui huius simillimum esse uolueris Anterotem.

LXVII. Docemur hoc quidem loco Aemyiane:
neque tuum esse: iam transactae castitati fidere: neque no
posse illius diuturnum obstinatumque propositum: euentu
casu ne aliquo: maxime autem externa uirum mutari atque
extingui. Itaque Hippolytus quod liber noluit efficere:
ne fortassis occidere: id coactus post effecit: & necatus
est nihilominus. Nam & si is e fluctibus emergenti mon
stro sese ostendit impavidus: & animo elato atque magno
equos monstroso iam impetu concitatos paucoreque abe
rantes nunc sistere habenarum retractu conabatur: nunc
uerberet assiduo coereere: ubi tamen aliena uir eademque
maxima exanimati equi neglecto dirigentis gubernan
tisque imperio eo pergere cooperunt: quo furor meum inie
ctus impellebat trahebatque protinus auriga e curru eie
ctus est in eum laqueum: quem cum soluere ne quicquam
niteretur. (hoc enim ligabatur magis.) membrum deni
que diuissus occubuit. AEM Y. At scimus ista. AN
TO. Sed no etiam fortasse quid sibi uelint. AEM Y.
Confirmo id quidem & scire opto. ANTO. Dicā igit
Hippolytus (ut mihi uidebatur) & si figurā Anterotis tan

LIII.

si per recte geste: dum huc emulabat: tamen rectius re-
nuit eos: qui cu nunq neq bladiciis: neq terro re me-
su ue a proposito castitatis amoueri potuissent. tandem
uim passi: quauis suadetem illicientemq coitum respu-
ere conarente: praeualente tamen ea quae & assidua esset:
& ipo relutationis motu augeret: oblatione genita-
lii: uicti cesserunt: seq uoluptati dedidere: cuius mox ab
equis distracti interire: hoc est: peccauere: atq ideo esse
eti digni morte sempiterna.

LXVIII. AEMY. Dñari eum qui uim passus
coactusq coierit: iniquum est profecto. Nō enī sine cul-
pa quis recte patet. **ANTO.** Recte tu quidē: si oīo
nullus sceleri accessit i coitu cōsensu. **AEMY.** Sed
qui fieri potest: ut naturalē illā Veneris uoluptatē quis
etiā nolens iter coeundū nō sentiat? **ANTO.** Sentit
quidē: nec ideo peccat: si ea nō placet: nō grata ē: sed ex
osa uoluptati & molestia. Is enī ne uirginitatē quidē p-
dit: quā ne amittat: nō tā corporis q animi uirib (quod
quidē fortitudinis est p pīu) nunq desinit certare: nunq
cedit etiā si uiolet. Quo igitē diademate hic Anterotis
miles donandus sit: qui in hoc tā periculoso tāq inuesti-
no pālio uersatis: non euaserit solum: sed uictor etiam
euaserit: uidentis. **AEMYLIANVS.** Glorioso miq
& immortali: quippe qui superauerit humanam forti-
tudinem atq constantiam. Quare mihi p suadeo id nisi

diuina ut fieri nō posse. ANTO. Nō equidem men-
 tiris. Fuerit ergo semp̄ deus: modo nō negligat: summū
 quibus uis in malis remedium: adiumentum: salus: & (id
 quod est omnium maximū) ipe corona: ipe præmium: ip-
 se deniq; gloria: & uera & sempiterna. Hæc habui de
 utroq; Cupidie quæ dicerem. Tu uero si non aliter sen-
 sis Aemyliane: nostram hanc sententiam confirmato.
 AEMY. Ego uero aliter: qui simul ac p̄ aetatem po-
 tui discernere quid inter bonum malumq; interesset.
 istuc ipm semp̄ sensi: probauit: tenuit: dumq; uixero: tene-
 bo. Nō igitur cupidinis heri simulachrum intuebar: q̄
 eo delectarer: sed q̄ ea considerarē omnia: quæ sunt a-
 te nō inepie disputata. Quare ut eiusmodi nobis imagi-
 nem s̄a penumero impuneq; aspectandam esse: ita iis
 qui sigmēti rationem atq; causam neq; sciunt neq; suspi-
 can: prorsus abiiciēdam censeo: q̄ hi rudiores aut an-
 te capi magis inflammantur: aut decepti p̄suasiq; capiun-
 tur. Visus sum autē tibi s̄a pe contradicere. Quod qui-
 dem duabus maxime de causis facere uolui: ut tertiam
 omittā: q̄q; ne hāc quidem opinor tibi nō placere. Una
 igitur fuit: ut meis argumētis siue a te siue ab Hædo ra-
 tione debilitatis: dubia tollerētur omnia: fieretq; ueritas
 dilucidior. Nō est ergo cur desideres confirmationē meā
 cū ista sententia satis ipa p̄ se firma sit: suisq; rationib;
 quasi profundis quibusdā robustisq; radicib; ita īuita:

.L.V.

ut nullis euelli turbinibus possit. Porro altera causa extitit ut tentarem esse ne constantior: & an irritatus loco cederes. Tercia: ut explorarem: uirum ne quanti te faciunt: rati esse. Sed cum te uiderim eodem semper uult atque uoce non constater modo: uerum etiam erudite respondisse: non dubitauerim profecto te & uirum appellare: & eum quidem uirum qui poetica inuera obscuritatemque fabularum facile aperias interpretisque uerissime. ANTO. Utinam Aemyiane talis essem: qualem dicas: & ut opinor existimas. Sed mihi nihil arrogo: neque fido. AEMY. Facis sane quod omnes eruditum solent. Semper enim uerentur: ne aut omiserint aliquid negligenter aut non apte dixerint. Sed Hædum cōsulamus. Quid in tādem Hæde tota hac de disputatiōe sentis? HAE DVS. Mihi quidem uidentur nō improbanda: quae pro frugi Cupidine in libidinosum illum collegit Antonius: cum præsertim in explicādis poetarum figmentis multa sēpe sacris ex litteris mutuatus sit: quod de amoris generibus modo uelitis nobis aliis exquisitiusque disputandum est. ANTO. Immo id & uolo & cūpio. AEMY. Ego uero tibi nō assentior solum: sed etiam supplico. HAEDVS. Faciam id quidem: non tam mea frætus industria atque sensu: quod eorum qui probant theologorum. Sed quoniam satis multa hodie a nobis ultro citroque dicta sunt: & ad prandium iam uocati

sumus: id est temporis est: ualitudini aliquid tribuamus.
 Post meridiem uero cum quieuerimus ad aedem, si uo
 bis placet. Jeuangelista Marci diuenteremus. Quod sane
 templum & suaptæ natura opacum est ac frigidum: &
 sermoni quem habituri sumus: haud parum acommo
 datum. **AEMY.** Placet nimirum. **HAEDVS**
Tu uero quid tecum murmuras antoni? **T**ibi ne aliud
 uidetur! **ANTONIVS.** Venerat mihi iam in me
 tem suburbanum meum: in quo locus est secundum pu
 tissimum & scatenem assidue fontem: tum amoenissi
 mus: tum densissimis paullisq; arborum comis opaca
 tus. **S**ed ut tibi cedā: extrema ratio tua illa me & hor
 tatur & cogit. Nec minus quæ nunc occurrit alia quæ
 dam. Nam cum hoc ipm prædium non satis proximū
 sit. video nos plus laetitudinis fortasse cum ex itinere:
 tum ex ardore solis: q; inde refrigerii contracturos. **S**ed
 iā surgamus: & naturæ fragilitati necessitatip consula
 mus.

PETRI HAEDI SACERDOTIS POR
TVSNAENSIS AD ALEXANDRVM
EX FRATRE NEPOTEM IN TER
CIVM DE AMORE LIBRVM PRO
OEMIVM. **LXIX.**

LVI.

Si multo ante natū dominum Iesum Christū plurimi fuerunt excellenti & ingenio & doctrina viri: ut Socrates: ut Pythagoras: ut Plato: ut huius discipulus facile omniū (meo iudicio) philosophorū princeps Ari-

stoteles: ne de poetis deq; cæteris doctrinæ liberalis pfect
sorib; nō paucis facio mentionē: quorū omnis ars & ele
gātia ex philosophorū scriptis & iūstitutis profecta &
sumpta ē. aurea tamē illa ætas in q; ueritatis lumē illud
singulare ad diuinū erat oriturū: quo recta uiuēdi uia
parafieret. multo plures habuit in oī genere disciplinā
qui florēt: & ea quæ a græcis accepissent. nō mō litt
eris latinis illustrarēt: ut inquit Cicero 'ueretia efficerēt
meliora: ac nōnulla quoq; p se ipsi subilius inuenirent
tractarentq; commodius. Sed tamen eorum sapiens fuit
nemo: quandoquidē in ueritatis cognitione defecerunt
quæ nisi a deo nequit proficiisci. Non igitur mirandū
si a deo alieni homines: q̄q; ab eo ipso admirabilis incre
dibilisq; ingenii beneficio ac munere donati: in rerum
inuestigatione maxime elaborabāt: tamē quid uerū esset
ne in rebus quidem humanis omnino cognouere. Ita
q; hanc ad uitam referentes omnia: in qua maxime
cupiditas non solum pecuniarum: sed laudis etiam &
gloriæ uersatur: in his aſſequendis pleriq; omnem

operam industria^mq^z ponebant: nec tam ut essent q^z ut
 & haberentur sapientes & appellarentur. Ac non per-
 nitus eos sua illa ratio sefelliit. Magnos enim illos ad-
 huc & p^raeclaros viros dicimus fuisse: plurimumq^z hu-
 manis rebus fatemur contulisse. Quod si forrasse uolue-
 rint. ne id quidem a summa illa diuinaq^z iusticia sine
 quapiam gratiae relatione p^ratermissum esse reor: si ta-
 men ulla boni merces iis deberi potest: qui de deo n^uq^z
 bene meriti fuere. Nam & si ex his quidam leguntur si
 storum falsorumq^z deorum religionem n^o animo so-
 luum factoq^z neglexisse: uerum etiam rationib^s sustulis-
 se. tamen de uno ueroq^z deo quid esset sentiendum: aut
 non omnino aut non recte iudicauerunt. Quare illos
 esse saluos dicere non ausim: sicut ne immunes quidem
 ab iis cruciatibus: quae ueritatis ignarisi inferuntur. Op-
 tare uero illi sibi salutem: sed frustra possunt. Quos si
 excitari ab inferis liceret: ab eisq^z quæreremus: uerum ne
 se morum: legum: institutionumq^z suarum monumenta
 mandata literis delectet: quae nos s^epenumero & sus-
 picimus & miramur. mox uel ille larinæ linguae prin-
 ceps Cicero suspirans (ut opinor) responderet: neq^z se
 apud inferos ullam huiusc glorie noticiam unq^z ha-
 buisse: quam hic semel reliquisset: neq^z si habuisset: ea-
 se oblectari potuisse: cuius quoq^z causa sese & damna-
 tum intelligeret: & sine fine cruciandum. Nos enim si

LVII.

caput dolet: si dens: si stomachus: si alia demum qualiter
 excruciamur corporis molestia. id tantummodo co-
 gitamus quod angit: id curamus: id querulo quoq; mur-
 murs leuare consolari ue conamur: cetera q;q iucunda
 q;q lata negligimus omnia. Sed multo infelicior: mul-
 toq; miserior conditio est statusq; damnatorum: quibus
 nulla iam restat: neq; spes euadendi: neq; suppliciorum
 finis. Quis igitur si non insanit: non malit se hic ani-
 mæ cum salute: aut procul esse ignotum: aut neglectum
 ab omnibus: aut etiam abiectum: q; cum interitu sempi-
 terno: sempiternam quoq; huius mundi gloriam adi-
 pisci: quæ profecto ad illam quæ futura est uitam: nec
 aspirare potest: nec pertinere. Quare si Ciceroni cæte-
 risq; clarissimis: uel philosophis: uel oratoribus poetis
 ue daretur: ut nunc etiam possent aliquo suæ laudis &
 gloriae uento fumo ue gaudere. omnis tamen illa oble-
 tatio & pompa q;q diuturna: mundo tandem exusto
 terminatoq; euanesceret. Admonemur igitur Alexan-
 der: ut non huius mundi gloriae capande: sed perpe-
 tuæ illius salutis adipiscendæ causa: in studiis uerse-
 mur litterarum: eaq; maxime in arte elaboremus: quæ
 procreatrix quodammodo ac parens beatitudinis esse
 iudicatur: quam nos Theologiam dicimus. Cui nimi-
 rum tanq; diuinæ legi reliqua iura omnia adhærente: &
 obsequi peræquum est: tam& si nō ab hac procul abest

Theologin

ea cui studes decretorū disciplina. In qua si perfectus
esse cupis: illud in primis tibi obseruandum esse censeo:
quod sacrae litterae faciundū & siadent & hortantur.
Inquit enī apostolus Iacobus: eū qui indigeat sapientia:
(omnes autē indigemus:) hanc a deo petere oportere
Sed ira: ut fide perat: nihil hæsitet. Is autē mihi uide-
tur hæsitare: qui deum non recte amat. Non enim se id
existimat exoraturum quod ab eo quem non diligit ex-
postular. Igitur primū & amandus est deus: & ueren-
dus: q̄ diuino ex timore præsertim oriantur sapientia. Sa-
pientes autem eos non ab re appellauerim: qui penitus
iis se studiis doctrinisq̄ dedidere: quæ ad salutem non
modo suam: uerum etiam aliorū comparandā ualent:
Qui charitatē ducti: quod didicere: id omnibus prodes-
se: nocere uolunt nemini. Econtra uero insipientissimos
qui rectissimis quoq̄ honestissimisq̄ artibus non alia
sane ratione student: q̄ ut sciant: scientesq̄ inflent. Vn-
de apostolicum illud ductum existimo. Scientia inflat:
et dicitur charitas. Qua si afflueris modeste uiuas ope-
rebit: eōq̄ siet: ut sis eharus acceptusq̄ uiris oībus: qui
uiri sunt: nec difficile sit: cum id & res & tempus postu-
labit: re in clarissimum illud iurisconsultorum celeber-
rimumq̄ collegium assumī. Qui non tam eorum eru-
ditionem: qui sibi poscunt doctoratus gradum dignita-
temq̄ conferri: q̄ mores expendere ac uitā solēt. Quam

LVIII.

profeto scio non esse improbandam: si non a charitatis uirtute proprietateq; abhorueris. De qua est a me post meridiem disputatū eo ipso die: quo noster Antonius ante prandium de Anterotis sermonem habuisset
Quam ego disputationem referre: & huic tercio mandare libro: q; hoc non inutile futurū sit instinui. Igitur ubi post cibū oēs paulū requieuimus: & inclinato iam sole Aemylianus cum Antonio ad me uenit admonie-
runt ut ad p̄sticū locū concederemus. Quod cum placuisset: & in templum iam destinatum uenū esset:
ibiq; consedissemus. tū ego illis efflagitātibus magnēq;
audiēdi desiderio affectis: ita coepi.

INTERLOCVTORES.

HAEDVS. AEMYLI

ANVS. ANTONIVS.

HAEDVS.

Vm a me hodie māe discessissetis: ego q; lōge post prādiū: in quo multa eoz
quæ mihi hoc loco dicēda essent: acerri-
ma atq; antēuissimā cogitatiōe mecū dis-
pūauitādē ī cubiculū uenisse. mox ui-
sum ē quiescēti mihi uidere nō tā cupidis imaginē eā
quā ī bibliotheca tua heri aemyliāe p̄spexisse. & mutā-
& exanguē: q; illū ipm cupidinē ueluti uiuētē astitisse.

Credo propriea: q̄ quibus de rebus proxime aut locu-
ti sumus: aut cogitauimus: eadē nonnunq̄ soleāt nobis
sese offerre p̄ quietem. Itaq̄ ille quæstus est. (Nam &
quid esset amor: & quo ex fonte oriaretur: ac quod eius
essent genera: & quis finis: paulo ante inter cogitādum
sciscitatus eram.) queri inquam cœpit sese a plerisq; sed
potissimū ab Antonio haud recte iūcūsari: q̄ efficiēs es-
set libidinis malorūq; plurimorū.

LXX. Sum enim inquit ita insitus naturæ: ut tamē
per me ip̄e nihil efficiā: nihil moliar: nihil tētem. Quip-
pe qui subiaceam uoluntati: a qua omnis est uis & ani-
mi & corporis. Nō ab re igitur me poetæ geminum ap-
pellauerunt: q̄ mihi pro arbitrio uoluntatis: proq; mē-
tis qualitate atq; habitu: necesse sit nunc unam nunc al-
teram in partem fleti. Cum igitur me quidem esse mo-
rigerum obsequiūq; oponeat: cur mihi iure quisquā suc-
censurus sit fungenti hoc munere: si causa præsentim:
non etiam effectus laudem uituperationem uemeret?
Que Cupido cum dixisset: ego ueluti uehementi quo-
dam repentinopq; strepitiū percussus: mox somnium
cum somno perdidit. **AEM YLIANVS.** Doleo
quietem istam non fuisse longiorem. Declarasse ille
præterea fortasse multa scitu digna. **ANTONI-**
VS. Quasi uero aut omni somnio credendum affen-
tiendumq; sit: aut non plane iamiam audieris: quam

LIX.

ob rem noster hic præceptor somniauerit. **AEMY.**
 Sed siue illa Cupidinis siue sensis huius fuerit oratio;
 obiecta in te quæstio est: qui Cupidinē heri dixeris au-
 storem esse ministrum libidinis: nec in eū cadere fru-
 galitatē posse: q̄ nequeat res eadē natura ullo modo ef-
 fectus parere contrarios. Itaq; te aut cedere oportet: aut
 ita respōdere: ne quis pacto reus uideare. **ANTO.**
 Si memoria teneres Aemyliane quæ a me heri sunt
 hac de re disputata: neq; somniis proflus adhibēdā si-
 dem. (Inania enī esse solent.) neq; me tāto pere culpan-
 dum existimares. Ego enī aliud Cupidinem esse dixi:
 quē interpretatus sum appetitū: atq; aliud amorē eū qui
 a Cupidine appetitū ue ministraretur: q̄q; Cupido ip̄o
 nō unq; amor dicitur. Sed tamen is amor qui effectus
 est: Cupido recte appellari nullo modo potest: q̄ ab esse
 deu causa differat. Patet igit̄ falsum somniū fuisse: quā
 doquidē falso ista de Cupidine dicunt̄: quæ profecto
 ad illū nequaq; ad amorē uero ab eo genitū omnino
 uidenē p̄tinere. Nā ip̄a quoq; Cupidinis imago a p̄tinu-
 dinē p̄ se fere agendi: nō etiā patiēdi. Quæ cum ita
 sint: opinor me quātū sat est: & meā expurgasse men-
 tē & defendisse sentētiā. Tu uero Hæde si quid mi-
 nus dictum est suppleto: & propositum tuum sequitor.
AEMY. Recte nunc tu quidem bone uir. Audi-
 tri enī hūc conuenimus: nō rursus iter nos certaturi.

HAEDVS. Si non agre fers antoni:res ista uestiganda est acutius. **ANTO.** Egre: qui nihil cupio magis q̄ te audire nō uulgaribus de rebus disputantē? **HAEDVS.** Fuerat sane iuxta p̄positionē nostrā ante omia definiendum quid amor esset: deinde seriatim p̄sequenda cætera. Sed quoniā iam in eam quæ secundo tractāda erat loco quæstionem incidimus: & qua quæriē unde ducat̄ amor non illam intermitendam existimauī: ne fortassis ad eam ipam a pte post hac redire nequaeramus: aut p̄ posterus hic ordo definitioni non sit accōmodatior.

LXXI. Multa igit̄ differuisti hactenus Antoni: quasi appetitus auctor sit causaq̄ libidīs: ac circa uene-
reos tātummodo uersari actus possit. Sed appetitus p̄a-
terea: opes: honores: dignitates: potentia: ualeudinem: in-
finitaç̄ id genus: quæ aut bona sunt aut uideñē. Nec
tamē dubium est: quin hæc omnia possimus bene male
ue appetere: q̄ ita sit rationis capax appetitus: ut huic &
obsequi ualeamus & refragari: modo id uelimus. Ex
quo apparet non mali causam esse appetitum: quo bene
quoq̄ uti possumus: cum is p̄senterim non nisi ad desi-
deranda conquirendaq̄ uitæ necessaria: animo insitus
sit a deo: naturæq̄ tributus. Est igit̄ non ille in culpa:
sed eo male uitæs hominis uoluntas. Nam & si uideñē
appetitus inclinatio esse quædam ad effectus: ad ea ue-

LX.

omnia quæ cuiusq; rei postulat natura. ut re tamē quis afficeret aliqua: oportet nō abesse uolūtatem. sine qua nū hil oīo ualeat appetitus.

LXXII. ANTO. At non difficile fuēt docere uolūtatem ab appetitu præueniri posse: subiici etiā for-
tasse: si nō nullas considerabimus naturæ necessitates: fa-
mem: sicut: somnū: cetera q; id genus: ut genitalia omis-
tam: quæ sua spōte plerumq; appetēdo excitant. Quis
igit̄ in his rebus dixerit appetitum non antecedere so-
lere uolūtatem: quā tū quidē ille quodāmodo ad se tra-
here: & ut sibi morē gerat cogere uide.

LXXIII. HAEDVS. Non uideo antoni quē admodum tuo isti respondeam argumēto: n̄i fatear tria esse appetitus genera. Vnum quidē eius qui i cāsummo-
do ad esse p̄tinet naturamq; corporis: & ob eam rē ap-
pellatur naturalis. Alterū eius qui ad corporeos sensus atq; ideo sensitiuus animalis ue nūc uapet: sensualitas etiam a plerisq;. Tercium uero genus est eius appetitus qui ad intellectum rationemq; refertur: quam eandem esse uolūtatem dicunt. Itaq; hunc non ab re quidē tum intellectuum rationalē uocant. Sed primi generis ap-
petitus illud ē p̄prium: ut is app̄hensionē haud cōsequat appetentis: sed alterius i dei: qui singularim quibusq; rebus præcipuam naturam quandam dedit atq; indi-
dit. Est aut̄ eiusmodi appetitus nō modo uegetabilibus

sensibiliusq; in rebus: ex quo uégetabilis quoq; dicitur:
 ueruetaiá mouu suo sensuq; cætibus: ut in lapidib; qui
 centrum appetit natura. Ex quo illud plane declarat:
 nullá huius appetitus esse nec ratione nec uoluntatem.
 Qui uero est a sensibus appetitus: is quidem necessitate
 nō etiā libero iudicio apprehensionem cōsequitur appeti-
 tis: q; q; in hominibus particeps: ut rationis ita liberatis
 esse potest. Nam & si sensitua in parte ac irrationabili
 uerba: quia tamē aptus est obedire patereq; rationi. nō
 iniuria rationalis queq; appellatur: sed tum demum: cum
 illi præsideti quemadmodum patri filius: amico ue am-
 cus obtemperat. Qui autem appetitus est rationis: is ap-
 prehensionem appetitis pro libero iudicio elecioe q; cō-
 sequitur. Differit tamē a cæteris haud aliter q; a corrupti-
 bili ppetuum. Hæc uero appetitus genera in homine re-
 periri oīa certum est: quādoquidem cum omib; cre-
 atis rebus homini nō nihil est promiscuum atq; simile.
 Siquidem ut Gregorius inquit: esse habet homo cum
 lapidibus cōmune: uiuere uegetariq; cum arboribus: sen-
 tire autem etiā cum brutis: intelligere deniq; cum ange-
 lis. Quamobrē ut tādem ad quæstionem istam tuā rede-
 amus nō diffitēdum est in eo qui esuriat: qui sitiatur: qui
 somno sit oppressus: appetitum illum naturalē ac uege-
 tabilē q; q; præuenire potest: & tētare quodāmodo uolū-
 tatem. tamē hæc subiicere nō posse: q; ea sola in homine

LXI.

Si libera nec cogi queat. Quantu libet igitur quis esu-
riat sicut si sit: somno etiam grauet non comedet: non bibet:
non dormiet: nisi uelit modo uoluntas adesse possit: quā
utiq; nouimus ut a dormiētibus: ita ab iis quoq; quibus
somnus repētē surrepit abesse.

LXXXIII. Ver appetitus ille quoq; qui est a sen-
sibus: & si in hoīe antecedere uoluntatē ex eo maxi-
me uideat q; nonnunq; deliberationem præstolat rati-
onis: eiq; tandem uel paret uel repugnat. nihil tamē ho-
rum efficere sine uoluntatē potest: quam eū sequi ope-
ret. Itaq; & si amor ē in eiusmodi appetitu: nec tamē ap-
petitus: ut paulo ante sentiebas: est amoris causa: nec
amor utiq; effectus. Est igit̄ his appetitus cū amore ue-
luti affectus quidā: qui nō minus in bonā q; in malam
partē inclinari possit.

LXXXV. Ut autē mane diximus: ea est affectuū om-
nium natura: ut pro facie mētis tū uirtutes esse queant:
nū uicia. Sed ne illud quoq; nō falsum erit: amorem nō
esse passionē: cū constet cupiditatē affectū esse: omnem
uero affectū passionē. Quare Cupidinē istū non aliud
q; amore esse censeo: cū præsentim ipa Cupidinis ima-
go nihil aliud referre q; amantis affectū moresq; uidea-
tur. ANTO. At non istud profecto sibi uult ratio il-
la sagittandi feriendiq;. Non enī perobscurz est ut an-
te dixi.) & sagittare & ferire ad agentē: non etiam ad

patientem primit. **HAEDVS.** Non nego id quidem. Sed no[n] ea ob rem ita singitur Cupido: q[uod] uel iaculetur uel feriat: sed q[uod] ipso amoris actu i[n]tusq[ue] celerrime animus se ipse afficiat non inuitus: atq[ue] ita patiat id quod egit. Igitur Cupidinem amorem uerum agere: sed actu esse dixerim: & animi quidem actum: ut facile intelligas quod ab alio non etiam a seipso sit: id passionem dici esse oportere. Est autem in animo appetitus: eumque sequitur ut uolentem: ita ne uolentem quidem. Subest igitur uoluntati. Itaque no[n] alia de amore q[uod] de appetitu fuerit sententia: quodammodoquidem is appetitiu[m] inesse dicitur. Si enim uolentia uoluntas appetitu[m]: non etiam appetitus uoluntate: estq[ue] in appetitu amor: is proculdubio uideatur e uoluntate proficiisci. Non igit[ur] appetitus: ut heri disputabas: aut subiectio: aut in agendo praeuenire: quam ille sequitur uoluntatem: aut causa esse amori: ulla modo potest.

LXXVI. ANTONIVS. Si etiam iure tibi Haede ceteris in rebus cedendum esset: non illud tamen cedendum uideretur: amoris causam esse uoluntatem: quodammodoquidem nihil uolumus omnino: nihil cupimus sine qualibet: aut alliciente: aut suadente causa: quia non uoluimus esse alienam: non modo a uoluntate: uerum etiam a uolente constat: ut si amemus bonum uirum: si cognatum: si amorem. Nempe no[n] uoluntas nostra: sed illius uel uirtus:

LXII.

uel cognatio: affinitas ue fuerit amoris causa. HAE/
DV S. Istud pinde opponis: quasi uero dixerim amo-
ris esse causam uoluntatem. Quid si dicerem? Istiusmo-
di ne quos memorasti homines amare compellemur: si
noluerimus? Efficiet ne igit uirtus necessitudo ue: ut ue-
limus? Minime profecto. Quot enim uidemus quotidie
bonos & sanctos uiros a suis etiam propinquis no-
 odio haberi: q iniurias affici atrocioribus? ut taceam plu-
rimorum & uulnera & cedes. Cur ita quæso te? nisi q
non dubium est: amorem non nisi a uoluntate nasci. ex
qua est: & sine q esse nequit. Quis enim amare potest: ni-
si uelit? No igit amoris causa quicq esse potest: quod a
uoluntate menteq abhorreat.

LXXVII. ANTONIVS. Fateor id quidem:
Ideoq tibi cedere iam cogor Hæde: si non ipsa quæ
aliqua ex re capiunt uoluptas: causa est amoris: quando
quidem nihil menti magis consentaneum uidetur: ni-
hil ue experibilius uoluptate. HAEDVS. Quocū-
q te uenteris Antoni: in salebram incidas oportet. Nā
isto pacto præcederet effectus causam. Quo enim mo-
do fieri potest: ut quæ uoluptas sequit amor: ea ante-
sit q' amor? ANTO. At cupimus in primis quod iu-
cundum uoluptuosumq sit. Quod nisi cupuerimus: ne
amamus quidem. Cōstat igit amoris causam esse eā quā
speramus uoluptatē. HAEDVS. Quí potius dixerū

amore causam esse uoluptatis. Ea enī ob rem amamus ut uoluptate potiamur. Non igit̄ potiremūr: nisi prius amaremūs Ergo causa est potiundi amor: q̄q̄ neq̄ tibi hoc loco neq̄ mihi concedendum arbitror: q̄ utrumq̄ haud uer̄ esse uideat̄. Non enim (ut exempli gratia quicq̄ afferā.) ea quae p̄cipi ualet ex amicitia uoluptas: causa ut diximus amoris recte aut esse aut dici potest: si cut ne amor quidē uoluptatis: q̄ nisi uolenti nihil tam & si iucūdum est natura: cuiq̄ uoluptati esse potest. Nō enī quælibet grata est oībus uoluptas. Est aut̄ nō incertū nos neq̄ quicq̄ cupe: neq̄ amare illo modo: nisi id efficiat uoluntas.

LXXVIII. Hæc igit̄ sola uideat̄ esse & amoris & uoluptatis causa. Itaq̄ si quid aliud fortasse præter uoluntatē esse potest amoris aut occasio: aut causa: id ego quidē existimo tale esse oportere: ut & ante extiterit q̄ amor: & bonū sit: speciem ue boni habere uideat̄. Proinde considerati mihi hōis natūram: nihil præculdubio uisum est inesse huic tā p̄cipiuū & excellēs tanq̄ proprium q̄ amore. Nec homini solum: sed etiā animatībus ceteris. Quippe quae simul ac natæ sunt: nō aliā ob rem expetūt: quærūtq̄ profutura. uitāt autem sugiuntq̄ cōtraria. q̄ uitæ uicē & cōseruādæ gratia: quā utiq̄ in primis amāt. In hōie uero maximæ amore semper esse cōstat: quādoquidem semp̄ bonū: & appetit &

.LXIII.

amat. Nihil igitur antiquius amore: nihil etiam uolenti-
 tius. Vincit enim amor omnia. Quod si poeta ille cæle-
 berrimus recte dixit: nō minusq; q; uere: constat uictorē
 nī si qui amauerit esse neminē. Omnes autem tales su-
 mus natura: ut uincere uelimus. Nam ne ipm quidem
 liberum arbitrium: quod primum est hominis ac peculi-
 are: si non aut uolendo: aut nolēdo uinceret esset ullum
 Est igit̄ amor naturæ inditus: q; uincere nemo nolit.
 Et sane q; impossibile sit humanum animum non alii
 quid amare: (ut Hieronymus inquit.) nihil magis ē ho-
 minis q; amor. Qui nimis ab illo ipo incipiens: mana-
 re in plurimos p uoluntate potest. AEM Y. At sese
 ii non amant: qui manus ipi sibi iniiciunt: mortemq; cō-
 sciscunt. HAEDVS. Solent id quidem maxime ef-
 ficere: qui aut acerbioris longiorisq; cruciatus: aut sum-
 mi perpetuiq; dedecoris effugiendi causa: his erumnis
 ideo mortem anteponendam putant: q; quietem tran-
 quillitatemq; ament: & animi: & corporis: quam sane
 ueluti magnum bonum ipa expetit natura. Quamq; igit̄
 tur falsa illa existimatio est: ab erratq; longius: nō tamē
 ab sui amore non proficiscitur. Itaq; sit q; iustissime: ut
 impiissimi scelestissimiq; paricidæ ne id quidem quod
 arbitrabantur consequi aliquæ ex parte possint. Nam &
 apud nos obscurissima diutissimaq; infamia notan-
 tur. & apud inferos eo cruciatur atrocius: quo in se hic

fuere crudeliores.

LXXIX. ANTO. Amorem (ut inquis Hæde) assentior quidem a natura proficiunt: sed eum præsertim quo sese quisq; diligit: q; nō modo & esse & uiuere omnes appetant & amēt: sed etiam sine dolore uiuere. Bonum autem simpliciter amoris causam esse nego: q; nō semp amamus ea quæ bōa sunt: sed quæ maxime delestant. Eæ autem potissimum delectant: quæ percipiuntur ex sensibus uoluptates. Nō ergo iniuria dixerim: omnes quidem sensus asserre uoluptatem: atq; ideo quemuis eorum amoris causam esse posse: cum id præseruim nequeat amari: quod omnino quale sit ignorat: rerūq; cognitio incipiat a sensib;. Itaq; nō ab re quidem illud maxime probatur: p̄cipiturq; ab omnibus: qui de remedio in amore illum lascivium atq; turpem aliquid scripsere: eum qui optet uel desere amorem uel nō admittere: ante om̄ia fugere oportere: ne quouis pacto rāgat: audiat: cernat uel aliquid: quo ad concupiscentum laceſſiri pos sit. Neq; uero id nō uere. Nam ne Iesus quidem noster frustra declarauit: tum lucidum nostrum esse corpus: cū oculus purus ac simplex esset. Et rursus. Scandalizant̄ oculum esse eruēdum: q̄si uero in oculis præseruim uis concupiscedi maxima ueretur. HAEDVS. Quicquid antea de uoluntate argumētatus sim Antoni: illud tēnendum puto nihilominus nihil aliud q̄ bonum recte

LXIII.

amoris causam: aut esse aut dici posse: quādoquidem id
 in primis expertit natura. Nā & si ut īquis) quae delectat
 ea sola desiderant: amantē q̄ ab oīb̄: si etiā nōnunq̄ cō
 tingat eiusmōi nō solū nō esse bona: sed oīo mala & fla
 giosa. nō aliā ob rē tamen quis illa & diligit & cupid
 nisi q̄ opinatur maxia ea bona esse quib⁹ oblectat gau
 detq̄ maxie. Quā obrē uideat boni ratio quædā ī esse uo
 luptati: q̄ hāc oēs quasi bonum quoddam conenē adi
 pisci. Sed haud recte amoris causa quiuis sensuū iccir
 co fuerit: q̄ aut p̄ eos quādam rey noticiam habemus:
 aut nōnullas ex his īpis p̄cipimus uoluptates. Nā isto
 pacto in beluarē more nihil amaret̄ præter id quod ali
 quo cognosci sensu posset. Atq̄ ita ne summū quidē il
 lum auctore rey omniū deū sup̄ oīa diligendū dilige
 remus. Præterea q̄ q̄ uident̄ sensus quædā occasioes es
 se uoluptatis potius q̄ cause: q̄ nō proflus ex sensibus:
 sed p̄ hos nihilominus obiectis ex rebus capiē uoluptas
 nulla tamē capere: nisi aīus prius capiendā esse censuīl
 set. Illā igit̄ domini Iesu christi sūiam: q̄ dixit simplicē
 p̄b̄ q̄ oculū eius esse oportere: qui cupet lucidū habe
 re corpus: nō de corporali profecto: sed de spūali magis
 oculo. i. de mētis inētione atq̄ p̄posito ītelligendū puto
 Sicut enim sincero corporis oculo mēbra cetera suā ad
 operationem ministeriumq̄ diriguntur: sic recta nimi
 rum inētioe dirigit̄ corpus illud cōgeries ue operationū

humanarum. Neq; uero si de corporis quoq; membris
contéderis illam accipiendam esse sentéiam: ideo scan-
dalizans oculus erit eruēdus: aut truncanda manus: aut
pes deniq; abscidendus. Hæc enim pmittunt nemini:
sicut ne sui quidem interfactio. Non enim propriea in-
terior illa in qua peccatū maxime uersatur: concupisce-
tia excluderetur. Ad quam uicp reprimendam alia re-
media inuenta institutaq; sunt. Nam concupiscentiæ uis
omnis: tum ratione: tum etiam libero arbitrio comprimi
& frangi potest. Est igitur abstinendum non a uisu: nō
a tactu gressu ue quolibet: non ab omni deniq; cætero-
rum sensuum membrorumq; exercitio & munere: sed
ab illico tantummodo & minime decenti. Quæ qui-
dem boni mali ue qualitates cum ex animi habitibus
ducantur: nō etiam ex sensib; pspicuum est ipm p se
sensum nō amoris causam esse posse: tam& si res huma-
nas quiarum amore desiderioq; afficimur: mens in pri-
mis sensuum ex aliquo & hauriat & agnoscat. Quid
q; animus nullo sensuum indicio: sed cupiditate ductus
plerumq; confingit eas quas amet: quasq; uel cogitatio-
ne complectatur: imagines uoluptariaꝝ reꝝ! Precipiē
auem ab illecebris sensus abducendos esse ac cohiben-
dos: ne p hos forte mens alliciat: fiatq; deterior. Nā &
si nō semp tū capiē: cum quid sentit etiā delectabile:q;
sensus(ut diximus) existunt nō affectuū: sed solius agni-

LXV.

tionis causa: illud tamen ipm memoria repetendo: non nunq̄ ita irretitur: ut id q̄ ardentissime cupiat: quod qui dem antea cum sensisset: nulla omnino cura nulloq; amore affecta est. Quare illud haud falso dixerim: eos plane depravatos esse: & iam pridem corruptos: qui blā dimenta corporis p sensus irrepentia: aut libenter suscipere cum adsunt: aut optare solent querere ue absentia. Neq; enim sensus ipi p se quicq; habent potestatis. Nā quae sunt externa: siue bona illa sunt: siue mala: menti tātū modo nunciant: ac quodāmodo afferāt in conspectu: nō etiam imprimunt. Ut enim homini mēbra ideo sunt tributa: ut his bene utatur: tam& si male uti potest. ita quoq; & affectus & sensus. Nō igitur animum sensus mouent: sed ostendūt propria illū uolūtate: uel sanū esse uel corruptū. Quae cū sit libera: nullā habere cogētem causam potest.

LXXX. His igit̄ expositis unde ducatur amor: satis intelleqū reor. Ex quo tandem aliquādo ad eius definitionem facile progrediemur: tā & si hunc tu quidē pro Senecæ Maronisq; sentētia nihil aliud esse uoluiſti q̄ occultum quēdam ignem: qui a pectori in omnes uenas elaberetur: in hæretetq; ossibus: atq; ita: ut uoraret etiā medullas. Fuerunt itē qui dicerent amorē esse blandū animi calorē. Quidā uero blandū etiā malum. Alii tū clādestinū malū: tū mez. dāmū. Nōnulli passionē

Amor

Amor
quid -

animi uehementiorem. Quas ego definitiones nō omni-
no improbadas existimarem: si nō aliud esset amoris
genus q̄ quod ex cōcupiscētia p̄ficiſcitur: ut omittā q̄
ex his īp̄is p̄lerat q̄ nō magis amoris q̄ irā uident̄ esse
affectionūq̄ plurimorū. Præterea nequit ea nō in epta de-
finitio uideri: quæ de rei fine a quo definire ductum est
ne mentionē quidē fecerit. Quis eī tātūmodo eā ob rem
amer: ut intus calefiat: ut ardeat: ut ea deniq̄ mala paria-
tur oīa: de quib⁹ h̄eti Antoni diu multūq̄ dixisti. Est
igit̄ amor: ut mihi quidem uideat uolūtarius quidā mo-
rūs auctusq̄ animi ad eas res desiderādas ac parādas q̄p̄
cognitionē fructiōc̄p̄ delectamur. Nō eī (ut dudū q̄ueris.
sime dixisti) amari potest quid oīo ignorat̄. Perspicuū
est aut̄ eiusmodi cognitionē plerumq̄ a sensib⁹: nōnūq̄
a cognitionē & rōne p̄ficiſci.

LXXXI. Nā cū duo sunt rey genera. Vnū corpo-
reay. Incorporeay. alteray. Corporea quidē sensib⁹ po-
tissimū cognoscunt̄. Contraria uero nō tam cognitionē p̄
cipiunt̄ q̄ rōne: q̄ q̄ cognitione intellectus oīs (ut u. quoq̄
sensis incipit a sensib⁹). Nisi enim ab his oblatas res in-
tellectus apprehendere nō potest: discernere autem lōgo-
minus. Itaq̄ sit: ut inuisibilem quoq̄ deum esse (ut īquit
apostolus) p̄ ea intelligamus quæ facta sunt: si eniq̄ a nul-
lo præterq̄ ab uno deo possunt. Ex rebus aut̄ cognitis il-
le pouissimū delectat: quæ uidetur amabiles.

Amor
gnid

LXVI.

LXXXII. Viderunt autem id omnes: quod bonum esse opinamur. Bonum vero id praesertim: quod autem utile appareat: aut iucundum. Multo autem magis si non utriusque desit alterum: quia non etiam tale bonum erit: nisi deceat honestusque sit planeque laudabile. Nihil igitur quod sua natura sit turpe: faciemque non habeat honestum: recte bonum appellaueris. Quod si non est bonum: ne amabile quidem: tam et si plerique id saepe numero et amant et sequuntur: quod opinione modo bonum esse sed etiam magnum bonum. Que quidem opinatio non aliunde oritur: quia ex ea parte animi quae rationis est expers: quamque sensualitate appellamus. Quibus ipsis omnibus ex rebus illud colligitur: amor enim unum esse natura: semperque ad bonum tendere: quod ea a quo nascitur uoluntas sit una: nihilque aliud requiratur nisi bonum: tam et si saepe fallitur opinione boni.

LXXXIII. Igitur amor et si unius est natura: per eorum tamemque amantur uarietate: perque amantis affectu: quia ut honestus ita turpis esse potest. Solet uariari nec simplex esse. Atque ideo Cupido non sicut geminus dici potest. Quiaque enim instinctu naturae atque fædere suas quisque cum propinquas cæteras: tamen sorores quam honestissime diligit: si tamen subiecta ratione sensitius ille appetitus ualuerit: obliterata tamen cognatiœ natura in petu suo utitur. Ex quo plane illud quoque concorditer: quiduis et honeste amari et turpiter posse. Sed tamem non eodem aut puto tempore: aut

gēnere amoris. Verum hēc lēco ne illud quidem prā-
 termiserim: quēd quibusdam solet impossibile uideri: eā
 dēm amoris in quōvis genere naturam & uim ecclē q̄
 mores esse posse: quasi uero nō utrobiq; Cupidinis simu-
 lachrum significatione locum habere uideaē. Quam
 tu quidem Antoni ad eos tantiū modo existimasti per-
 tinere: qui corporis uoluptati adhāsissent. Ego uero ne
 eos quidem excipiendos puto: qui deum ip̄m unum &
 uerum amant. Nam si singamus & eorum amorem qui
 deum quēritant & mulierorum: uel ulementia magni-
 tudineq; omnino parem esse: quid faciunt illi amatæ
 rei fruendi causa quod hi non faciant? Pariter enim
 cupiunt: gaudent: ludunt: iocantur: exultant: lētantur:
 orant: precantur: supplicant: implorant: cōfessant: timēt:
 dolent: obsequuntur: seruiunt: ac quicquid agunt pro-
 bant: idq; licere & recte fieri existimant. Aēque sese or-
 nant: eaq; agere conātur: quibus & placere & redama-
 ri iure queāt. Nec oīo curāt quid de se iudicet orbis etiā
 uniuersus: mō quod cupiūt adipiscant. Præterea cū re-
 rū cæterarū: nū sui obliuiscunt: quorū aīus aīq; īgeniū
 nō ī alio penitus uersat̄ elaborat̄ ue: q̄ in cogitādo cōtē
 plādo ue id quod amat. Tū spēnunt corporis cōmoda
 forūnas: iō nominiā: laudē: gloriā. Postremo famē: sitū: al-
 gores: æstus: labores: uigilias: eruminas: dolores perpetiū
 uer. Pericula deniq; mortemq; ipsam non formidant.

L XVII.

Superat enim amor, ut ante diximus, omnia. Sunt igit̄ unisq̄ mores adiutusq̄ cōmunes. Nec mirū profecto quādoquidē utriq̄ quod amat: quod cupiūt: quod sperant: uiribusq̄ oībus prosequunt̄: ac student adipisci: id bonum esse opinant̄. Hoc aut̄ tantūmodo differunt: q̄ nō tā diuersa q̄ aduersa est ratio modisq̄ fruēdi. Nam honeste alteri & bene amant: atq̄ ideo beate. Alteri uero ut turpiter: ita male ac misere.

LXXXIII. Quare nō difficile intelligit̄: ut est s̄aepē dictū, duo omnino esse amoris genera. Vnū quidem honestū quod est rōnis. Alterū turpe: quod est irrationabilis sensualis ue appetitus: q̄q̄ prioris generis q̄ duplex est partitio. Vnus enim est amor ille peculiaris quo sese in primis quisq̄ amat: sibiq̄ bene uult. Alterū naturalis: quē a coīugio incipientē manatēq̄ in liberos: cū pecoribus habemus beluisq̄ cōmūnē. Tercius est propinquorū: qui & ip̄e p̄uinet ad corpus. Aamicorum quartus: si tamē non ex iā acceptis speratis ue beneficiis: sed ex uitā bene constitutā similitudine descendit. Qui quidē omnes & si honesti sunt amores & probandi: tamē q̄ ad summū optimūq̄ finē nō puehūnt: uix suscipiunt̄ a nostris. Sunt enī humani: & cum corpore defi- cientes: eāq̄ ob rem nullatenus cū diuino illo atq̄ ideo perpetuo ac singulari comparādi: Qui quidē cū amplissimus p̄fectissimusq̄ sit: illos omnes & complectitur &

perficit. Erit igit̄ amoris alia diuīsio & uniuersalior & uerior. Dicemus enim itē duo esse amoris genera. Vnū quidē diuinū. Alterū humanū. Sed extreimi huius eam esse. quam supra posuimus partitionem amoris: & honesti: & turpis. AEMY. Quasi uero diuinus ille amor
nō honestus sit.

LXXXV. Fuerit sane nō honestus solum: sed etiam honestissimus: modo id uerbi genus diuinis in rebus solet usurpari: nec ad humanas esset accommodatius. Non enī pobscurz est diuinum amorem quam nostri charitatē uocat: nō in honestū esse posse: quādoquidē nō modo est is a deo: uerū etiā ipē deus. Ait enī euāgelista Ioānes: deum esse charitatē.

LXXXVI. AEMY. Si igit̄ charitas est amor: quem affectum esse atq; ideo passionem dixeris: non est uniq; negandum in deo quoq; tum affectionem existe-re: tū passionem: in quo esse amorem nemo negat. Aut ergo non erit amor passio: aut ne in deo quidem amor. HAEDVS. Atqui hæc habetens de amore hoīs: nō etiā de dei senserim. Multum enī tantūq; inter se dif- ferūt: quātū inter ipm deū & humanū genus. Dicimus aut̄ amorem ita in deo esse: ut ip̄e quemadmodū pxime diximus. amor sit. Quod si ita ē: & id de hoīe dici nul-lo mō potest. si deīde nō mutabilis ē deus: si nō creatus: restat ut moueri nequeat subiici ue affectibus: quos &

LXVIII.

motus & c̄r̄atos ēſſe liquet: atq; idēo ne pati quidē. Et
iḡeſ diuinus amor: & iſ utiq; ſine affectu ſineq; paſſiōe
q; h̄ec ī incōmutabilē deū cadere nō poſſunt: in hoſem
uero poſſunt: quippe cui mutabili datū ē: ut p arbitrauit
amare: ceterosq; & ſuſcipe & deponere affectus queat.
Qui tamē ut ante diſſeruimus) neq; uirtutes exiſtūt: ne
q; uicia: niſi cū qui bene ad hos īp̄os male uē ſe habet.

LXXXVII. ANTO. At iſta rōne: ne illa qui
dem quā ſupra poſuisti amoris definitiō ad diuinū pri
nebit: cui ius nimis particeps ē homo. Si eī deus (ut in
quit Auguſtinus) ea ē charitas: q; nos īp̄e diligit: q; q; &
illū diligimus & p̄x̄ios. utiq; ſicut nō in illo: ita ne ī no
bis quidē charitas erit motus animi: aut affectio habi
tus uē. **HAEDV S.** Nō id tibi rātummodo Antoni:
ſed præterea plerisq; uifum ē. Qui faciēre nō quidē cha
ritatē reſte quoq; dici poſſe animi motū & affectū &
uirtutē: nō iſcirco tamē q; ea īp̄a quicq; ſit huiusmodi:
ſed q; p̄ illā ueluti uirtus eſſet: moueat aīus: afficiaet q;
ad diligēdū. Sed certe nō aīaduerterunt quid incoueni
entia cōtradiictiōiſq; ſequere. Si eī a deo ſolum mens
humana ita moueret: ut eiusmōi motus principium īp̄a
nullo mó eſſet: p̄culdubio ceſſaret rō uoluntarii: cuius
principium in ſe īp̄o ſit oportet. **Deinde** ſequeret inco
patibile quoddā: ut cum de ſuī ratione illud amor īm
poriet ut actus ſit uoluntatis diligere tamē uoluntatiū

nō esset: Quo quidē sublatōne mēritū quidē homini
esset ullum Nō enī est pot̄ scūrū: merendi radicem esse
charitatē. Quare necesse est ita ad diligendū moueri a
deo uoluntatem: ut h̄ec queq; illiusmodi āctus sit effe
ctrix. Restat igit̄: ut charitas ea qua deum proximūq;
diligimus: ut tu īpē quoq; dudum farebare. participa
tio quædā sit diuinæ charitatis. Qua scilicet habitualē
forma uolūtas ad amoris āctū inclinat̄: operaturq; pro
prie ac iucunde. Quod nō efficeret p̄fēctio: si mens di
uinitus solū nō etiā sponte mouereb̄. Nihil enī libenter
facile ue agimus: quod nō sponte agimus. Esset deniq; in
nobis dilectionis āctus īpē oībus & naturalibus & uir
tuum cæterarum āctibus imperfectior: cum manifestum
sit nihilominus eiusmodi āctum excedere naturam uo
luntaris: nullāq; uirtutem suū ad āctū magis inclinari
q; charitatem.

*charitas
quid*

LXXXVIII. Hāc aut̄ Augustinus in tercio de
doctrina christiana libro sic definit. Charitatem uoco
motū animi ad fruēdum deo propter ip̄m. & se ac p̄xi
mo propter deum. Et alio loco. Charitas dicta est uirtus
quæ animi nostri rectissima affectio ē: quæ coiungit nos
deo: q; eū diligimus. Est igit̄ charitas nō quilibet: sed re
ctissimus animi affectus. ANTONIVS. Sit ita sa
ne: modo adhuc nihil obstat. HAEDVS. Quid
istud est?

.LXIX.

LXXXIX. **ANTO.** Nempe si affectus est charitas: affectuū autem ut paulo ante memorasti. ea est natura: ut p̄ bona mala uē hoīs uolūtate fieri uirutes uiciac possint: necesse est charitatem quoq; uicium esse fieri possit: modo id uelimus. Nō igitur semp̄ fuerit rectissimus animi affectus. **HAEDVS.** Sed si charitas est uirtus: infunditurq; a deo: certe talis animi affectio nullo modo aut uiciosa aut prava esse potest: sed rectissima sit oportet. Quod reliquias de affectibus qui a natura rā tummodo p̄ficiuntur: plāe dici nequit. Inclari enī possunt ī uirāq; partē: ut de amore ip̄o dicimus: quo quid uis possumus amare & honeste quidem & turpiter.

ANTONIVS. Quasi uero charitas aliud sit q̄ amor

HAEDVS. Fateor charitatem recte quidem amorē appellari: nō etiā omnē itē amorē charitatē: sed eū solū quæ eadē est charitatis uirtus.

XC. **ANTO.** Sed neq; uirtus esse charitas uideē Nā cum uirtus om̄is sit accidē talis habitus quidā: nūl lumq; accidēs subiecto nobilius sit. apparet charitatem quæ nimis est animo nobilior: uirtutem nō esse posse.

HAEDVS. Verū humāna uirtus in eo maxime cōsistit: ut actuū regulā attingat humānorū: quā quidem duplē esse cōstat. deum ip̄m humānāq; rōnem. Cum igit̄ deum charitas attingat: nos illi coniungēdo: cons̄ quēs certe fuerit uirtutē esse charitatē. Quæ tam& si est

animo dignior eo modo quo spiritus sancti participatio
est quædā: ea tamē speciei rōne q̄ ex subiecti principiū
accidens causatur erit id subiecto utiq̄ idignius. Est igit
ur charitas nō solū uirtus: sed uirtutum etiā maxima.

Quod de amore quidem semp dicere nō licet: tam& si
hunc eū est turpis: uel cōcupiscentiā: uel insāniā potius
appellauerim. Ex quo sit ut & diligere & amare hone
sta proprie dicamur: cōcupiscentiā cōtraria: q̄q̄ ne illud
quidem ad cōcupiscentiā nō p̄uebit: si forte quod suap
te natura bonū sit id amare (ut ante dixi) turpiter ma
lemus q̄ sincere.

XCI. AEMY. Quod igitur bonum est natura
fuerit turpiter amāti malum! **HAEDVS.** Fuerit pla
ne. **AEMY.** Est igitur id nō simpliciter bonū: quod
afferre malum potest. **HAEDVS.** Cōcederem istuc
ipm quidem: si bono illo in se firmiter p̄sistente: nō no
stra nobis cupiditas noceret: quam ex appetitu illo irra
tionabili sensualitati ue: quemadmodum amorem ex ra
tione mentisq̄ consilio proficiisci constat. Sed tamen ni
si deo mens ipa subiiciatur: facile deterior fit: ceditq̄ cor
pori. Quare fieri non potest: ut sine diuino adiumento
atq̄ ui: aut honesta in actione p̄seueremus: aut diutius
abstineamus a scelere. Qui ne īcipere quidem recta
possimus: nisi a deo primū ut ante diximus moueamur:
isq̄ nobiscum opeū. Sed de hoc postea. **AEMY.**

*charitas
gredi*

LXX.

Quin etiā a flagitiis abstinet pleriq; uel metus causa.

XCII. HAEDVS. Sed interest Aemyliane quā
lis sit iste metus. Nam huiusce tria sunt genera. Quorū
primum omnium ē animantium: quae cōmonente na-
tura quicquid eis contrariari obesse ue quouis modo po-
test: maxime formidant. Qui sane metus cum hanc ob-
rem & naturalis sit & appelletur. merito minime ascri-
bitur: sicut ne culpe quidem. Alterum genus est eorum
qui nimia sui suarum ue rerum cupiditate ducti: sese in
quamlibet malum iniquitatem q̄ in morte corporis per-
niciem ue aliquid etiam rerum incidisse. Sed hoc per
timescendi genus siue humanum appellaueris q̄ ad ip-
sum corpus referri possit: siue q̄ ad res quoq; cæteras
mundanum: Iesus noster maxime uiri perat: ac pœna p̄
nit sempiterna. Tercium autem metuendi genus: donū
dei dicitur a nostris. Nam e sp̄ritus sancti gratia proce-
dit: idq; trifariam. Siquidem eiusmodi timor: aut serui-
lis est: aut initialis: aut consummatæ perfectæq; uirtutis.
Qui autem timor seruīlis appellat̄: is ē eorū qui nō ut
summū illud bonū nō amittat: quod nō amāt quidē: sed
ne dānenē cruciē q̄ ppetuo quicq; recte agunt absti-
nēt ue a scelere: culpasq; deuitat̄. Qui & si dicit̄ seruīlis
q̄ serui nullo erga dominū amore afficiunt̄: sed min-
rum ac suppliciorū metu cauerent ne hunc aut ledāt aut
laceſſant: eam p̄ obrem nullo premio donant̄. est tamē

utilis: & quidam ad charitatem callis initiumq; sapientiae. Eo enim sit: ut iusticiae consuetudo quædam sensum inualescat: atq; ut ita dixerim) inolescat: siatq; robustior in dies. Is autem timor, pficietur ex fide maxime.

XCIII. Nam simul ac cœpit homo iudicii extremi diem: poenasq; credere ppetuas (ut inquit Augustinus) cœpit etiam timere. Quis enim metueret ea quæ post hanc uitam rei supplicia debent: si nō eadem iam esse p parara & meditare: & crederet. Idemq; licet de gloria cuiq; bono tribuenda dicere. Itaq; nō nisi p fidē neq; summū bonū neq; summum malum quid sit: intelligi a nobis potest. Excitat quippe hominem ad honeste rē. Itaq; uiuendum: tum indeficientium p̄miorū spes: tum poenarū metus. Quæ profecto fidei argumēto certa esse nullo præterea pacto possunt.

XCIV. Est autem triplex credendi genus. Nam credimus in primis deum esse: in quo quidem a beluis omnino: nō etiam a demonibus distamus. Credūt enim & contremiscunt. Credimus deinde deo: q; quæ fecit: quæ iussit: quæ deniq; p̄dixit: ea uera esse foreq; non dubitamus. Credimus deniq; in deum: cum ipm diligimus: quo quidem aliquando frui & cupimus & speramus. Credunt itaq; deo: non etiam in deum: qui ne dānentur aut abstinent a malo: aut bonum opanē. Quod samen quale bonum sit: uiderint ii quoq; qui id faciunt.

LXXI.

inuici. Fit enim ab inuito: quod a timente fit. Sed non
 ideo is metus nihil prodest. Preparat enim charitati lo-
 cum: eamq; haud secus introducit q; acus aut seta linū.
 Ut enim cum quid suitur: uidemus setam prius ingre-
 di q; linum: immo non hoc ante succedere q; illa egre-
 diatur. Sic mentem principio metus occupat: deinde sen-
 sim inuehit charitatem. Sed tamen ita: ut cum inuexe-
 rit discedat: immo eiiciatur. Nam (ut inquit Ioannes il-
 le euangelista.) Perfecta charitas foras mittit timorem.
 Hanc autem inuestigationem nos initium appellamus: in-
 choationem ue charitatis. Quod quidem fit omnino:
 cum mens humana(id quod olim durum erat: quod-
 q; difficile uidebatur: deum incipit amare. Tum enim
 non tam poenam metuit: q; ne deum quem iam diligit
 offendat: ab eoq; separet. At is qui proficiuntur ex gra-
 tia metus tercius: quiq; in dei reuerentia cultuq; uerfa-
 tur. ad filios nō etiam ad seruos pertinet. Nam quem
 admodum illud in parentes optime instituti liberi ob-
 seruant: ut non solum iussa faciant: sed etiam timore
 quodam afficiuntur: ne aut eos quouis modo lēdant:
 aut debitam illis reuerentiam non exhibuisse uidean-
 tur. sic utiq; quos perfecta charitas absorbuit: ii nullas
 iam poenas timent: quādoquidem eos delectat nō pec-
 care: nec tam deum offendere formidant q; reuerentē.
 Vnum enim hic timor oculum in culpam tendit: hanc

ipsum ut fugiat & uitet: alterum in deum: ut hunc usq;
quaq; uereatur & colat. sed id potissimum magisq; &
curat & satagit. Quod ne in superna quidem illa pa-
tria desinet efficere. Quamobrem inquit propheta: san-
ctum dominit timorem aeternum pmanere. Verum hæc
res ut clarius eluceat. duas (si placet) constituamus con-
iugatas: quarum altera nolit adulterari: uelit altera: mo-
do huic maritus non timori foret. Hæc illius semp pæ-
sentiam execratur: optat absentiam. Et si fortassis: non
honeste uiuit: uniq; timet ne ueniat maritus: ne ab eo de-
pæhendatur: ne uapulet: ne deniq; occidatur. At quæ
maritum amat: sentiq; sese illi amplexus tantummodo
debere: nec alteri placere cupit: nempe desiderat semp
adesse uirum: præterea contemplari & audire illum &
alloqui: eoq; tandem omnino frui. Itaq; timet ne is dis-
cedat: ne abeat longius: ne se deserat. Quæ quidem ne
forsitan sequantur: studet illi placere: parere: obsequi.
Cauet deniq; ne quid committat: quo ualeat a sponso:
aut odio haberi: aut amari tepidius. Cum igitur ambæ
timeant. quid tamē inter eiusmodi timores differat: fa-
cile cognoueris. Sane timet una pœnam aq; suppli-
cium: q; pæmatur sceleris conscientia. Culpam timet al-
tera: q; a sponso separari pœnā esse putet. Sed si ut hæc
illa cœperit amare uirum: si negliget alienos: si &
suo & solo poterit ac delectabitur. nulla deinceps il-

.LXXII.

Lam uexabit conscientiae molestia: eamq; ob rem ne sup
plicii quidem timor ullus: quem perfecta iam beniuolē
ria eicterit atq; fugarit. Sed uerebitur potius: ne sibi aut
peregrinacione: aut morbo: aut alio quouis infortunio
maritus auferatur: quem semp adesse uelit & cernere.
Qua quidem ex propositione comparatione ue facile
(ut opinor) intelligetur. quod maxime de tertio timoris
genere differuimus: si hæc ad animam transferent om
nia. Nā animæ spōsum sese christus & i euāgelio affe
rit & reprobat.

XCV. ANTONIVS. Duo mihi uidentur a te
hoc loco non satis plane ne dicam repugnāter esse di
cta. Primum q; seruilem metum quem post introductam
charitatem non tam discedere uolueris q; fugari. dixi
sti a spiritu sancto p̄ficiisci: quasi uero is spiritus sua uel
proiicere müera: uel abhominari possit. & id quod nō
minus est mirandum: i p̄a inter se dona ita pugnant: ut
quod extiterit alterius causa: id ipsum a causato eiiciatur.
Deinde q; perfecta quoq; in charitate timorem esse
quendam afferueris: quo metuit amans: ne a deo aut
deseratur: aut separetur. Quod quidem fieri: nisi per
peccatum nequit. Sed si cœlesti illa in Hierusalem.
hoc est. in sanctissimis beatissimisq; hominibus cha
ritas erit ulla: quam existimamus fore maximam: quan
doquilem ex minutibus illa cæteris sola ibi remanebit:

eritq^z ppetua. si præterea secura ibi træquillitas minime
deerit: ubi summa pax ē incredibilisq^z concordia. si de
mum non ibi poterunt peccare: qui semel deo suo iun
cti unum fuerint cum illo: non uideo quid timoris illic
aut esse fore ue: aut fangi queat: ubi uita & inclita fu
rit & immortalis. Non enim cælicole illi tum formida
bunt ne a deo deserantur: ne illo priueni: ne ue nō per
fruan^r. Relinqui^r ergo neq^z perfectæ charitati ullū ad
esse metum: neq^z eum hac in uita ubi semper culpa me
tuenda est: perfectam esse posse. **HAEDVS.** Et per
acute certe argumentatus es & grauiter. Nam in pri
mis haud cōsentaneum uidetur: ut quod a spiritu san
cto munus ducitur: id quasi malum sit: nō etiā cum
spiritu sancto esse queat. Sed nō nesciendum est: quæ
munera ab hoc ipso spiritu emanant: ea inter se differre:
q^z nō eūdem effectum habet omia. Nam a spiritu san
cto munus quoddam & nascitur & cōtinetur: qualis
est charitas. Quæ ita quidem a deo proficisciunt: ut sit
ipa deus: mētemq^z hominis sibi habitaculum constitua
atq^z consecret. Est aliud deinde muneris diuini genus:
quod & cum deo esse & sine potest. Cuius illud ē pro
prium: ut quæ sunt utilia patefaciendo: & sibi prodes
se ualeat & ceteris. Tale uero ē acut^r perspicaxq^z in
genium: talis sciētia: talis etiā prophecia. Quæ utiq^z bo
nis malisq^z cōmunitia esse cernimus. Reperi^r præterea

LXXIII.

doni gēnus tertium: quod tam& si a spiritu sancto ex-
orit: cū eo tamē dicit̄ nō cōmorari. Eiusmodi ē aut̄ se-
uīlis ille timor: de quo ante diximus. Id uero sit: non q̄
munus suū deus: aut̄ abiiciat: aut̄ oderit: sed q̄ negligat
timori: nisi etiā amet̄. Nā sine amore timor esse potest:
sine timore nullus esse amor potest. Est igit̄ in amore ti-
mor: sed nō is quē seruile appellamus: quēq̄ deus mēti
suggerit humanae: ut hāc ipsā admoneat atq̄ excitet:
præparetq̄ ad ea expetēda: quae ad salutē p̄tinent adi-
piscēdam. hoc est ad effectum exercitationēq̄ uirutis:
sed charitatis præsertim: qua ceterae oēs cōtinent̄. Qua-
re timor hic seruīlis quoniā charitatē introducit: ut &
bonus substātia & a bono sit necesse est: q̄q̄ habet ma-
lam seruitutē. Sed ita quidem (ut ante diximus) introdu-
cit charitatem: ut id peragēs discedat. Nō enim aliam
ob rem datur homini: nisi ut charitatem introducat.
Itaq̄ ubi est officio funditus suo: ut abeat nō tam ipē q̄
eius seruitus oportet. Quo enim magis ingrediē chari-
tas: eo magis ille uel egreditur uel desinit. Quo q̄ illa
maior sit: eo minor timor. Cum igit̄ fuerit p̄fecta: restat
ut nullus huiusmodi ibi sit omnino metus: in quo non
modo inest seruitus: uerum etiam supplicium. Sit autem
semp̄ ille qui & sanctus diciē & castus: sine quo esse
charitas nō potest. Nequit enim nō uereri dum hic su-
mus: ne a deo separēt: cum ualeamus facile peccare. Sed

dum sic quis metueret: profecto non peccabit. Si non ergo peccabit: ne seruiet quidem. Nulla igitur eiusmodi in timore seruitus: atque ideo ne poena quidem ulla esse potest. Sic enim charitatis est proprium libertas: ut peccati seruitus. Nam Iesus noster inquit: eum peccati seruum effici qui peccat. Ei uero qui peccauerit: non dubium est mox supplicium deberi: quod profecto nequit non timere. Inest igitur peccati seruialis ille metus: quem constituta poena inducit atque admouet.

XCVI. Amasti uero non is omnino: sed (ut ita dixerim: & recte quidem:) liber ille timor: quem peccati non tam poena quam seruitus: ipsisque turpitudine ac pudore gignit actuus. Erubescit enim quis in eum peccare quem amat. Sed quem non pudeat offendere modo facto dicitur: uerum etiam cogitationibus amicum. Nam inter deum atque homines charitate quedam amicitia conflatur. Quia etiam charitas recte quidem appellatur amicitia. Nam si charitas est amor: ab amore uero amicitia est nomina ta. quis dubitet charitate & proprietate dici amicitiam & esse? Non enim discipulos nisi ratione charitatis dominus Iesus amicos uocat. Nam non dicam inquit uos seruos: sed amicos meos. Sed tamen non amor omnis habet amicitiae rationem: sed is tantummodo quam benivolentiā uocamus: ut cum quempiam sic diligimus: ut ei uelimus bonū. Nam si ita quidem res amamus: ut non his: sed

LXXIII.

nobis ip̄m earum malimus bonum. non hic amor fuerit
 amicitiae: sed concupiscentiae cuiusdam. Est enim ridi-
 culum ut ad unum equum canēt ut habere amicitiam
 dicamur. Quæ certe oīa ceteraque id genus non illorum
 sed utilitatis nostræ gratia optamus salua fore. Quamq;
 ad amicitiae rōnem ne benivolentia quidē satis esse iu-
 dicatur. Postular enim amicitia munim quendam re-
 ciprocumque amorem. Qui si acciderit: necesse est eū esse
 sincerum & innocentem: atque ideo liberum. Cur autem
 is non uere liber sit: qui peccatum detestet: in quo certe
 solo & seruitutis & supplicii rō uersat. Itaque illud his
 ex oīibus efficit: ut charitas neque seruili cū timore: neque
 sine sancto casto ut pfecta: aut ēē: aut dici recte possit.
 Quē pculdubio ex qdā erga deū reuerētia proficiunt cō-
 stat. Quare charitas & si eo timoris sui officio nō nisi
 hac utiē mortali uita: quandoquidē in cælesti illa curia
 peccat nemo. eā tamē quā diximus reuerētia: quis dubi-
 tat illo in regno ēē foreque īcredibile atque summā. si cha-
 ritas illic pfectissima ē: ubi deo non pfrui nemo potest:
 nemo gratias debet: nō & agere & habere īmortales: ne-
 mo tandem eū nō summope uenerari. Sed ne lōge aber-
 rasse uideamur: redeūdū ē ad id tādē: ob quod tā multa
 de timore: q̄q; nō īcepte diximus. Fuerāt eī hac in dispu-
 tatiōe non ppermittēda. Dudum dixeras Aemyliane a-
 scelere plerosque abstire uel metus causa. Quāobrē huius

de generibus censui disputandum: ut inde animaduerti posset: qui metus careret culpa: qui ue obligatus esset. **N**o igit̄ dubium est eos qui nō deū sed hominē uerētes: abstinēt a flagiciis: nō iūcirco carere culpa: q̄ scelus p̄facerē nō audēt: quandoquidē id iam & meditari sunt & oōcepere. **AEM Y.** Quid q̄ plerosq; legimus: qui ne deū quidē esse putauerūt: nullius p̄enæ metu: sed solo decore dūtos honestatis a peccato abstinuisse.

XCVII. HAEDVS. Istud p̄inde dicis: quasi us
to nō etiā ḡetibus deus adiumento esse queat: qui naturæ
bona indifferēter bonis malisq; distribuit: q̄q si quid hi
unq; egerūt agēt ue honestius: id uirtutis potius simula
chrum appellabimus q̄ uirtutem: q̄ fundamento careat
quæ ueri dei cognitio est: quam nuncupamus fidem: si
ne qua nemo deo aut placuit unq; aut placebit Aedifici
um enim sine fundamento neq; firmiter stare potest:
necq; diu. Ex quo intelligitur cæteras uirtutes sine fide
nec ualidas esse: nec diuinas: atq; ideo ne uirtutes
quidem. Deest enim illis quæ a nobis experitius finis
& merces honeste recteq; uillendi. Quid igit̄ est in
fidelitate peruersius? quid ue miserius? quid deniq; ab
iudiciis? quandoquidem nihil illis tandem profuit ho
nestius uixisse: qui prebitorem aut ignorassent: aut ne
glexissent honestatis. Quid q̄ ne nobis quidem pro
derit: si nobisipsis potius q̄ deo placendi causa coleimus

LXXV.

honestatē: aut uim honeste rediētq; uiuēdi nobis tribus
re q̄ deo maluerimus.

XCVIII. Est igit̄ a deo uera uirtus omnis: & in
primis fides: sine qua ad hunc ip̄m proficiisci nemo po-
test. Ex quo efficiē: ut illa nō immerito quidem ad sum-
mum bonum uia nominetur: q̄q̄ charitatem apostolus
omnium uirtutū principem esse uoluit. Quām nō uiam
solum esse: sed uā etiā sup̄eminentiorem & sentire au-
sus est & dicere. Idq; nō iniuria. Nihil enim hac detra-
cta cæteræ moerent̄. Quæ quidē omnes etiam si bonum
experant summū illud: quod & p se sufficiens indefi-
ciensq; sit: & quo habito nihil ulterius desiderari queat
ad hoc tamen puenire ea neglecta quæ illarum forua
est charitate: nullo pacto possunt.

XCIX. AEM Y. Videris Hæde nūc mihi qui-
dem tecum dissidere: ne dicam præliari. Qui cum dixe-
ris uirtutum fundamētum esse fidem: & hac qui careat
placere deo nūnq; posse. paulo post tamen tanti feceris
charitatem: ut fidei relinquere aut nihil fere: aut certe
nō multū loci uideare. **HAEDVS.** Esse sane maxi-
mam omniū uirtutū fidem diximus: q; huic quasi cui-
dā fundamēto cæteræ innixæ: uim decorēmq; sortiant̄.
Sed tamē hac ip̄a maiorem esse charitatem: facile aīad-
uerti potest: quādoquidem nisi p dilectionem fides ni-
hil opat: nihil efficit: nihil prodest. Nā ne fundamētū

quidem recte dicitur: aut potest esse utile nisi superadifi-
 catio sequatur: quā esse utiliorem certe nemo nescit. In
 hoc igit̄ spirituale diuinūq; aedificiū & si cooperatorū vir-
 tutes oēs: potissimum tamē caritas quippe quae reliquaz
 tū parens duxq; ē: tū tutela & uita: atq; ideo perpætua
 quædā hostis expultrixq; uiciorum. Non igit̄ impro-
 bandi sunt Antoni quos hodie dicebas inter luxuriæ re-
 media illud quoq; posuisse: amorem amore quasi clauo
 clavum expelli oportere. Non inquā non sunt recipien-
 di si turpem amorē illum ab hoc honestissimo atq; san-
 ctissimo intelligent eiiciendam. AEM Y. Sed respo-
 sione ista tua. Hæde non omnino mihi satis esse fa-
 tum puto: qua conatus es declarare fide maiorem esse
 charitatem. Nam inter cæteras illam attulisti rationem:
 q; fides nisi per charitatem operari nihil possit. Quæ
 quidem ratio uidetur meam non etiā tuam confirmasse
 sententiā. Quis enī non intelligat id p; quod quis piam
 operatur: hoc ipso & dici inferius & esse: quemadmodū
 dicimus ministram: per quem dominus quicq; facit: esse
 inferiorē! HAEDVS. At longe alia ratio ē fidei:
 q; istius domini operantis. Non enī ut hic p; seruū qua-
 si per instrumentū: ita per charitatē fides operatur: sed
 ueluti p; priā p; formā: sine qua neq; operari potest neq;
 uiuere. Eget igit̄ charitate: quæ sola deū ita quidem
 attingit: ut in illo sista: uitiumq; ceterarum & for-

ma & uita sit. Ex quo sit ut longe sit omnium' excel-
lentissima.

C. AEMY. Facile nunc Haede istis assentior. Sed
tamē ne adhuc quidē plane uideo solutā eā quā ppo-
sui dudū quæstionē. Cū enī in hac uita iuxta Ioannis
euangelistæ sententiā: nemo sine culpa esse queat: & te-
ste apostolo Paulo in ea quā ad Philippenses scribit epi-
stola: charitas ualeat non augeri solū: sed in infinitum
etīa augeri. Sequor inquit: si quomodo apphendā: p̄spī-
cū est eā hic minime p̄fēctā esse: quæ peccato augmē-
to uue p̄pediēre pfici nō potest.

CI. HAEDVS. Istā ego quæstionē si soluere oīo
uelim: necesse ē Aemyliane ut præter intentionē de cul-
pas generibꝫ quicq̄ dicā. Duo igit̄ esse peccatorꝫ ge-
nera nostri dispūat. Quorꝫ alterꝫ originale q̄ id tra-
hens ab Adā originē transeat in posteritatē e carnis li-
bidine cōceptā. Alterꝫ actuale uocat: q̄ animi actus su. 11
Est aut̄ id quoq̄ duplex. Nam uel ueniale id esse: uel
mortiferꝫ oportet. Fit autē quibusdā gradibꝫ a uenia-
li ad mortiferꝫ p̄ partes animi p̄gressio. Quibus qui-
dē de partibꝫ & si ē ab Antonio heri quicq̄ dictū: non
tamen ē plenissime disputatū.

CII. Sunt igit̄ ut is quoq̄ professus est:) animi
partes duæ. Vna: quam rationem appellant. Altera:
quam sensualitatem. Rationem autem dicunt uim esse

animi superiorem: quā duas item ī partes diuidit. Quae
 alteram quae summa est: supernarū & tēnarū rerum
 participem faciūt: q̄ in his contemplādis consulēdisq̄
 tantū modo uēlētur: eamq; ob rē sapientiā depuata sit.
 Alteram uero quae huic subest p̄ficiūt bene gerendis
 huius uiae rebus: eāq; depūtāt sciētia. Sensualitatē ue
 ro esse uim animi inferiorem uolūt: ex qua is motus sit:
 qui intēditur in sensu corporis: quēq; dūdum appelli
 tum esse diximus eāq; rē quae p̄inēt ad corpus. Inter
 rationem autē & sensualitatē illud interest. q̄ hāc nō
 etiam illam habemus cū beluis cōmūnē. Quicquid igi
 tur nobis partes animi gradatim cōsiderātib; occurrit:
 quod a brutorū natura longe absit id rationis initium
 est. Porro cum tres sint peccāti gradus. Quorū primus
 est suggestio. Delectatio alter. Tercius cōsensus: ut abū
 illum p̄ttereamus exteriorē: qui ipa in cōsumatiōe pa
 tratiōe q̄ opis cōsistit. peccatum nō ante absolutum mor
 tiferū ue dicitur: q̄ p̄cedentē suggestionem delectatio
 sequatur: ad quā accedat deniq; cōsensus. Est igitur pec
 cati exordium suggestio. Quae siue p̄ cogitationem siue
 per sensu corporis in animum labatur: eūq; moueat: si
 modo nostra nō ultra cupiditas p̄grediatur: a ratione
 cōtinuo p̄hibita & repressa: uix culpa dicitur. A qua
 p̄tter unū christū nō humano semine concepū: eiusq;
 genitricē: quā quidē & esse sanctam & immaculatam

LXXVII.

oportuit: existimō immūne fuisse aut futurū nēmīnē.
Atq; ideo neq; apostolū paulū: neq; Ioannē euāgelistā
Quoz alter: Quod odi inquir malū hoc facio. Alter
uero. Sī dixerimus: quia peccatū nō habemus: nos ipos
seducimus: & ueritas in nobis nō est.

CIII. Hoc autē ueniale peccatum appellat: quia uel
facile ueniam exorēt: uel hac nō indignū esse uideatur
q; semp nequeat uitari: q; q; charitatis fini nō cōtrarius
sit. Quare nō illā excludit nec extinguit: a qua ipm po-
tius tanq; ab igni aquae stillula cōsumi solet. Sed ne gra-
tiam quidē elicit: a qua illud ipm nimirū pstratum de-
bilitatiq; negligit. Quod si forte suggestioni cōsenserit
pars illa rōnis inferior: quā ad sciētiā diximus p̄tine-
re rē gerendaz: quod tum quidē sit: cū animus solū
oblectat eius cogitatione mali: quod nullo tamē modo
decernit esse faciēdum partis illius supioris iam cohībi-
tus auctoritate: nō dubiū est cōtractum esse peccatiū ni-
hilominus: idēq; mortiferum: q; improbis cogitationibus
mens p̄libēter suauiterq; adhæserit: easq; diu tenuerit
memorīa: quæ ubi attigerūt animū: mox respui cōtemni
q; debuere. Ex quo p̄spicue intelligit quid eo de malo
sentiēdum sit: quod supior pars illa rōnis: penes quam
summa ē potestas: uel cohibēdī mēbra: uel mouēdi: nō
modo suauiter cogitādum: neq; etiā p̄ficiūdum esse iu-
dicauerit si etiā nō possit. Est quidē id supiore illo lōge

maius: sed minus eo certe quod impletur. Sed tamē
 utrumlibet mortiferum esse constat: q̄ homīni monē
 inferat sempiternam. AEM Y. Quid igitur refert ma-
 lūm ne tantummodo cogitēm uoluptuose: an etiam id
 perficiam: si est utrumq̄ ppetua (ut inquis) punitiōē mor-
 tēq̄ plectendum? HAEDVS. Ista pinde dicis: quasi
 uero non mēmineris diuinam æquitatem: ut non a pud.
 suppos. ita ne a pud inferos quidem deesse posse: si præser-
 tūm hic quoq̄ uariae hominum leges scelera diuersa: sed
 suo quæq̄ supplicio ulciscuntur. Nō est igitur negan-
 dum illic pro culparum q̄litate quantitate ue statutas es-
 se pœnas reis debitas: nisi priusq̄ hinc decedant uera il-
 las redemerit poenitentia: tam& si hoc de iis tantummo-
 do peccatis sentiēdum puto: quæ mortifera sunt: ut luxu-
 ria & cūusmodi. Nam quæ suapte natura uenialia di-
 suntur: ut ociosum uerbum aliaq̄ id genus: nisi crebro
 fiant: faciendaq̄ decernantur. quodam præsertim adiun-
 gto contemptu uel negligentia: damnationi sunt nemi-
 ni. Et ut breui uelut epilogo rem omnem p̄stringam pri-
 mi illi motus qui a somite inevitabili p̄ficiuntur: clāq̄
 menti sumministrantur humanæ: ac subito exiliunt: si
 confessim cōprimantur repudientur ue a ratiōe. pœnae
 tantummodo nō etiā culpæ tribuntur. Existunt enī
 pmitiunturq̄ uirtutis exercendæ causa. Sic enī luctan-
 tes deniq̄ post aliquantum cōcertatiōis coronamur. Sed

LXXVIII.

nō minus illi quidem motus nos exercet: qui nō semel
 solum: sed id quod iam ueluti quadam ex apprehensione
 & usu fit.) iterum & tertio ac deinceps ueniunt in
 mentem: si modo ipsa de his cogitatio nō nos oblectet
 quam ne sancti quidem semper effugere plane possunt.
 Tum enī culpa & si q̄ minima inficimur: si tamen nō
 negligentes in reprimendis motibus sumus. Quod qui
 dem cum fieri certum est: cum animus postea q̄ satis de
 liberando piculum animaduertit: abiicit cogitationem.
 Sin uero in hac ipa nihilominus q̄ ea placeat immora
 tur: quod quidem sine rationis consensu quodam uide
 tur nō esse posse: eo certe accedente (ut est ante dictum)
 in mortiferum labimur. Sed sit nonnunq̄ ut diuinitus
 adiuta rō in iam excitatam cupiditatem fortiter iisurgat
 eamq̄ cohibeat et frangat. In quo magna quidem uirtu
 tis nostre gloria uersatur. Quae cum ita sint corruptaque
 ab origine natura sit ad malum: nō etiam ad bonum p̄
 eluitor in hac uicq̄ uita sine culpa mortifera esse quis
 quam potest. sine ueniali nemo potest. Quae quidem (ut
 ante diximus) neq̄ tollit neq̄ ipedit charitatem quo mi
 nus ardeat. Sed ab hac tollit potius: eoq̄ cirus absuert
 quo hæc ipa extiterit ardenter. Quod nō item licet de
 mortifera culpa dicere. Quae cū charitati ueluti uenenū
 quoddam aduerseret: eam omnino corrumpt ac extinguit.
 Itaque ueniali cum peccato quod quidē actui charitatis

non etiam habitui contrariae: charitas perfecta esse potest
cum mortifero aut ne esse quidem potest: quod nequeunt contra
ria coniungi simul ut perfistere.

CIII. Nam a superueniente altero pelli alterius tolli quod
necessitatem est. Quare non dubium fuerit charitatem posse morti
fera uel una culpa auferri atque amitti. minui autem nunquam
modo extet sicut nec lampadis quidem ignis cui illa con-
paratur cessat ascendere quod diu extat: tam si nisi quis mali-
cia labatur cito resipiscit: in eoque non multo post recuperatur
charitas: quae quodammodo in negatione beato Petro potius sopia-
ra dicitur fuisse quod extincta.

CV. Nam aut errore ignoratia uel aut infirmitate fra-
gilitate uel: aut denique astu studio uel peccatum. Sed primus
illud peccadi genus uenientia facilius meretur quod secundum.
Tercium autem uix meretur: non quod nequeat: sed quod uel nunquam
uel rarissime quidem uelit. Id enim malicie proprium esse solet
ut peccatum negari malit quod fateri: tueri quod emendare: emori-
denique quod penitentia.

CVI. Verum ut ad rem intermissam redeamus: illud
hoc loco non nesciendum est humanae charitatis perfectionem
in eo potius uersari: ut quantum ualeamus diligamus. Quod
sane trifariam contingit. Ac primus quidem hoc modo: ut ipso
semper actu in deum corda nostra pferantur: de illo semper
cogitent: semperque ad illum dilectione mouantur. Sed quo-
nia humana id insiemitas neque sinit neque potest. necessitatem

LXXIX.

est fateamur hoc pfectio*n*is genus in patria esse fore
tantummodo. Alter*z* uero genus est: quod & si hic pos
sibile uidetur. nō tamen est oībus charitatem habentib*s*
cōmune: ut cum quispiam ceteris neglegit rebus præter
eas q*s* necessario postulat natura: omne studium: om
nemq*p* diligentiam in dei cōfert obsequiū ac cōtempla
tionem diuinarum rerum. Tercium autem est pfectio
nis genus: quod quidem habentib*s* charitatem cōmu
ne est omnibus: ut cum quis ita quidem habuit suum
in deo cor locauit: ut nihil agat: nihil uelit: nihil cogi
tet: quod diuinæ quouis mó dilectioni possit esse cōtra
rium. Ex trib*s* igitur his generib*s* id solum plane pfectum
& dici & esse cōstat: quo in patria fruemur. Atq*p*
ideo ut istam tandem quæstionem absolutam Aemylia
ne. nō augeri illud posse: q*p* (ut inquit apostolus.) deus
ibi sit in oībus omnia. Duob*z* aut̄ reliquor*z* quæ huīus
uiae uitæq*p* dicunt̄: & si alter*z* ē altero pfectius. neu*z*
tamen ita simpliciter pfectū est: quin charitas crescere
sem̄ queat & augeri.

CVII. AEM Y. At ista omnia ppendenti mihi
uiden̄ esse quidā in charitate gradus. **HAEDVS.**
Sunt utiq*p* quādoquidē in huic contrariis peccatis gra
dus quoq*p* esse nō dubiū est. Ut enī quēadmodum ante
dixi suggestiōe in primis: tū delectariōe: deniq*p* cōsensu
ueluti trib*s* ad peccatū gradib*s* puenit̄: ita ipius quoq*p*

peccati preter eās de quibꝫ p̄xime diximus. t̄s existūt
 differētia: q̄ corde: facto: consuetudineq̄ peccat̄. Ve
 his omnibꝫ in gradibꝫ quo magis p̄cesseris: eo grauius
 sceleratusq̄ peccaueris. Nec aliter quidem sit in gradis
 bus charitatis. In quibus item quo magis quis profecerit
 eo promptior ac feruentior efficitur: summæq̄ illi p̄fe
 ctioni propinquior. Tres autem eos esse ex Augustini
 uerbis non difficile colligitur. Inquit enim sup̄ epistolam
 Ioannis primam. Cum fuerit nata charitas: nutrita
 Nutrita uero roboratur. roborata pficitur. Sed cum ue
 nerit ad p̄fectum: dicit cum apostolo. Cupio dissolui &
 esse cum christo. Postq̄ igitur charitas diuinitus infusa
 est nata: id est ab homine suscep̄ta: nutritur ac fouetur:
 ne forte corruptionis quid contrahat. Qui sane gradus
 est incipientium: quorum maxime studium in peccati
 desertione oppugnationeq̄ uersatur. Nutrita uero cha
 ritas foraq̄ roboratur. Qui gradus est secundus: & po
 tissimum ad eos pertinet: qui maxime student ut se in
 bono proficientibus augeat̄ charitas: roboreturq̄ crescē
 do. Tercius autem gradus est eorum qui iam roborati
 perficiq̄ id maxime curant: ut deo adhæreant: eoq̄
 fruantur. Sed quemadmodum hi pficere contendunt
 nihilominus: q̄q̄ ut adhæreant deo magis enituntur. ita
 incipientes quoq̄ ac proficientes: tam & si idip̄m quære
 re & faditare solent sollicitiores tamen circa sua quædā

.LXXX.

Studia existunt: q̄ alteri in reiiciendis uitandisq; peccatiis: alteri in uirtutibus parādis: ac exercendis potissimum elaborant.

CVIII. AEMY. At eiusmodi cura laborq; hoīs quid ualeat nō sanc video: si nō nisi a deo initū charitatis pfectioq; habet. Nā & apostolus inquit p̄priū nō esse neq; uolentis neq; currētis. i. laboratis enuentis ue hoīs: recte quicq; agere uel cogitare. Sed id muneris ex misericordia dei meracq; liberalitate p̄ficiisci: quippe qui dona singulis p̄ suo impariē arbitratu. Et Iesus ip̄e ait Spiritum sanctum nisi ubi uult nō spirare. Et alio loco. ad se uenire posse neminem: qui non a deo patre trāctus sit. Videat igit̄ deus quosdam p̄iemitere: quibus gratiari nolit. Quod si ira ē: frustra quidem his pr̄cipit: ut charitati dent operā. Dānabūnē etiā iniuria: quando quidē gratia uacui id efficere nō possunt quod mādae.

HAEDVS. Et si deus Aemyliane nō iecirco si quis aut haberi aut ēē potest: q̄ hoīb̄ iegratis atq; prauis nullū oīo donū: nullā ue gratiā largiaē. (Nō eī quod mera ex liberalitate sit: id cuiq; debet ullo mō: atq; ideo ne iusticia quidē ē: nō tribuere quod nō debes.) quia tamē ille lōge omnium clementissimus uult oēs eos saluos fore quos fecit: utiq; grām suā negat nemini: q̄q; hac tādē careant oportet: qui sese ad eam suscipiēdā minus p̄parat: diuinūq; aut nō sequunt̄ aut negligunt̄ istūdū. Ex quo

Inemo potest uenire ad me, nisi

30an.

Si: ut quēmodum gratiam suscipientes: in illa proficiunt in dies magis: tandemq; si pleuerauerint: præmio afficiunt semper eterno. sic illa sp̄te negligētes quibus ob id ip̄m ea recte a deo iuste q; subtrahit. indurantē in misis: fiuntq; ut scelerum ita quoq; indeficientium suppliciorum servi. Non igit̄ existimādum est quæ opposui. si ea uel ab apostolo uel a Iesu iecirco esse dicta: ut intelligeremus deū nō nisi quibusdam gratificari: qui tan-
ti fecit humanū genus: ut p̄ illo p̄peti uoluerit christum suum. Sed ut disceremus hominē nisi deo inspirate ne cogitare quidem bonū posse: nedium uelle aut p̄ficiere. Quorum primum ille sine nobis: alterum nobiscum: p̄ nos uero ip̄os operatur tertium. Nō enim efficit deus ut nolentes: sed ut uolētes & simus & simus boni. Alioquin arbitrium humanum iā liberum non esset. Itaq; illud misericordissimi dei patris trahere nihil est aliud q̄ hominibus gratiā impartiri suam. Qua eos præueniēdo unumquemq; ad recte uiuendum nō modo mouet: excitat: hortatur: uerum etiam adiuuat & fouet. Non igit̄ quispiam damnatur: nisi uelit. Vult autem is qui diuinæ gratiæ repugnans: deū ip̄m quo nihil est amabilius: non amat: eamq; obrem ne præcepta quidē eius seruanda esse cēset. Nunq; igit̄ p̄q; iustus deus dedisset eiusmodi præcepta: nisi gratiā clemētissimus ante tribuēdā statuisset: q̄ illa seruari p̄ficiq; possent.

LXXXI.

CIX. AEMY. Cupio hoc loco Hæde maxime cognoscere quid appellatione gratiæ intelligendum sit. Nā ueteres in quibus est Cato ille Censorius malam gratiā p̄ iniuria uitu patiōe q̄ dixerunt **HAEDVS.** Existimo Aemyliane omne donum dei recte gratiam uocari: q̄ ille ut ante diximus & si hoībus nihil debet: tamē ne suspicātib⁹ quidē nobis s̄a penitentia beneficia largit & multa & magna. Sed ea gratiæ peculiari proprioq; noīe appellāda esse sentio: quæ ad animū magis spectat q̄ ad corpus: ut p̄eclar⁹ ingenii: ut mēoria singularis: ut sapia scīaç⁹ & uirtutes oēs: e quib⁹ illā de q̄ loquimur facile omniū esse maximā: semper est a nostris iudicatum. Nō enim uideo quid homini salutarius ab immortali deo potuerit cōferrī q̄ charitatē: quæ nos illi & gratos efficit & cōiungit. Eadem igitur nimis aut gratiam summam esse: aut ab hac non abesse dixerim. **AEMY.** Sequit̄ aut̄ isto mó: ut qui diliḡt is iā gratiā diuinā charitatē ue accepit.

CX. HAEDVS. Ita sane si tamen quæ charitate sunt diligēda: ea quē admodū diligēda sunt: & diligit & amat. **AEMY.** Evidē nō deū mó: ueretia pxi mū diligēdū esse cōstat. Sed quæ p̄ximitatis appellatōe intelligant̄: ea nō oīo scio. **HAEDVS.** At Augustinus quatuor esse inquit: quæ diliḡi oporteat. **V**nū quidem (id quod supra nos existit) deū. Alter⁹ uero: quod

*Gratia
gnid.*

*Gratia
gnid.*

nos sumus. Tercium quod iuxta nos i. proximum. Ac po
 stremo quod infra nos ē corpus nostrum. Cum enim ea
 quae ex charitate ducit amicitia sup beatitudis cōmu
 nicationē fundata sit: utiq; deus a quo est beatitudo: di
 ligēdus ē in primis. Deinde ii qui sunt beatitudinis par
 ticipatione coniūcti. Extremū autē hoc cōmunitatis ge
 nus duplii de causa diligibile & uideri & esse potest:
 uel q; unū est nobiscū: eaq; rōne se quisq; diligit: uel q;
 nobiscū in societate beatitudinis uersat. Quod quidem
 ad eum prius amorem: quo erga proximos cum homi
 nes: tum angelos affici debemus. Proximos autem ho
 mines dicimus eos: qui natura quae a deo est: aeternae bea
 titudinis capaces esse possunt: & si nūc forsitan peccāt:
 maleq; uersantur. In quibus uicq; natura est ipa nō etiā
 culpa diligenda: quam pculdubio neq; in propinquis
 neq; in parentib;: sed ne in semetip̄o quidē ferre quisq;
 debet: ac non maxime odiſſe. Quare cum christus iu
 bet ut inimicos etiam amemus. ita quidem iubet: non ut
 id quo nos prosequuntur odium: eos uē tanq; aduersari
 os hostesq; diligamus: quod quidem iniquum esset ac
 nefarium: sed ut dolendo q; tales sunt: eorum tātummo
 do naturā uel in genere amemus. Nō enī a proximi dile
 ctione illa generali inimicū excludere nobis licet. Ut
 cū exempli gratia: aut p christianis populo ue pcamur
 aut aliquod impēdimus beneficū reipublicæ. Nā si tum

LXXXII.

huiusmodi beneficiū & dilectionis signū etiā inimicis
 exhibeamus. Est id quidē saluti nostrae nō unile solum:
 sed etiā necessariū: ne si forsitan eos putaremus excipiēn-
 dos id quod ad libidinē uindictā nō dubiū esset p̄tē-
 re) mox cōtra dei p̄ceptū ultiōnē in eos nō tā optasse q̄
 quæsisse uideremur. **V**erū enī uero nō necesse ē: ut seor-
 sum a p̄eq̄ ostendam iis inimicis quæuis indicia signifi-
 cationesq̄ charitatis: q̄q̄ hoc erga eos animo semper si-
 mus oportet: ut illis i p̄is necessitatē p̄p̄entientib⁹ sub-
 ueniamus. Ac hosti quoq̄ nō admodum egēti benefaci-
 re: homīs & magnanimi esse censeo & p̄fēcti. Quippe
 qui nō tam accepiam iniuriam esse obliterādam: q̄ ini-
 micum ad sui dilectionem alliciendum: sibiq̄ recōciliā
 dū existimauerit. Sunt igit̄ oēs hoīes diligēdi: qui hac
 in uita uersant̄: si etiā fortasse nobis eorū quidā aduer-
 sen̄. Sed deo cōtrarius: ne p̄p̄iquus quidem ē amādus.
 Est inquā is odio habēdus magis: nō q̄ p̄p̄iquus famili-
 aris ue sit: sed q̄ i deū peccet: nosq̄ fortassis ad peccatū
 trahere conēt̄. **H**uic itaq̄ nō tā parēdū obsequēdumq̄
 nō est: q̄ obiurgatiōe factoq̄ si expediat repugnandum.
CXI. **A**EM Y. Assentior quidem. Sed illud ad-
 modum me mouit H̄e de: q̄ angelos dixeris nobis esse
 proximos. Nā & si participes sunt eius quam optamus
 omēs beatitudis semperīnæ: quoniā tamē illi & specie
 a nobis absunt & natura: neq̄ nobiscū uiuūt: necq̄ cerni.

deniq; a nobis ualeat. nō video quid amicitiae quæ charitatis est p; pria: inter nos atq; illos esse contrahi ue que at: eamq; obrem ne p; ximitatis uestigium quidē ullum.

HAEDVS. At cū recte p; ximi dicant nō ii modo: in quos a nobis lenitatis aliquid cōfert. uerū ii quo q; qui tū obsequia nobis p; rēstāt: tū beneficia: quis dubitat sanctissimos beatissimosq; angelos rite p; xios a nobis debere & dici & haberit: quādoquidem nos in primis amāt: p; multa q; s; p; nero humano generi officia impendūt misericordiæ: hoc ipm instruēdo: custodiēdo: tuēdo: plurimi q; de malis eruēdo: Qua certe significatiōne amicitiae nulla (ut reor) esse potest necq; aptior necq; maior. Et si uero illi a nobis natura specieq; differūt: nō tamē cōmunitate fœlicitatss. Erimus eī in cælo post resurrectionē illis nō dissimiles: æternæq; beatitudis societate cōiundi: q; q; hic quoq; cū his ipis secundū mētē rōnēq; cōmunicamus: uiamus. & eos quodā mō sed imp̄fecte quidē intuemur & contemplamur: quos in patria nimirū p; fecte plāe q; uidebimus: si deū etiā ipm. ut euā gelista Ioānes inquit) haud aliter q; est cernemus.

CXII. **AEM Y.** Vereor ne isto p; dō sit dicendū demones quoq; a nobis esse diligēdos: cū p; rēsentim & hi angelī existāt: nec a boīs illis beatissq; spiritib; quicq; eos separet prater culpam: quæ cerie sicut peccantium hoīum odio habēda est: nō eoz etiā natura. Sūt quoq;

LXXXIII.

nobis sapientiæ & utilitati & lucro: q̄ hōꝝ tentatio-
nibꝝ atq̄ molestia exercitati coronamur. **HAEDVS**
Et si nō uiciū in peccātibꝝ (ut ante dixi) sed natura est
diligēda: idq̄ tāuis per dū illa beatitudinis æternæ parti
cēps fieri capaxq̄ esse potest. postea tamē nō uideo cur
diligēdā existimemus: nisi forte quēadmodum iumenta
cæteracꝝ bruta quodāmodo diligimus optamusq̄ pma-
nere: tum ob gloriā diuinā: tum etiā ob humanā quan-
dam utilitatē. Quare de demonibꝝ aequē sentiendum
puto: qui neq̄ beatitudinis capaces: neq̄ uolentes utilita-
ti nobis esse possunt. Quæ si sequi nōnunq̄ uideaer: id
ex diuinæ potētūe instituto acq̄ ordine: nō etiā illoꝝ ex
intētu charitate ue quā nullā habēt; accidere certum est
Non enī queūt nobis boni quicq̄ aut optare aut uelle:
sed id quod eorū est propriū inuidere: insidiari: obesse.
Quāobrem nobis ne amicitia quidē ulla cum illis esse
potest.

CXIII. AEMY. Verū si exptia tum beatitudinis
tum rōni amare nō tenemur: q̄ erga nos charitate ne-
queūt moueri: maxīe aut ea quæ nobis piculo existunt:
& obesse solēt. uelī explices q̄ de causa corpus hoc no-
strum quod q̄to posuisti dilectionis loco diligendū sit
a nobis: quos redamare nullo pacto potest: ut omittā q̄
nō modo nō paret rōni: uerū etiā refragat: eāq̄ ob rē al-
liue nobis ē: & perturbatiōi & cladi. **HAEDVS.** Et

Si corpus Aemyliane nō negat diuinae fruitionis expers
 q̄ deum neq̄ cognoscere necq̄ amare potest. his tamen
 quae p̄ illud op̄amur: ad p̄fectam illā dei fruitionē cum
 uenimus: ex aīa beatitudo quādā redundat ad corpus:
 quod tū efficit īmōrāle manetq̄ īcorruptū. Itaq̄ ī hoc
 (ut ē ante s̄a p̄ dictum) nō cōcupiscētiā: nō culpā: nō cor
 ruptionē debemus sed naturā diligere: cuius seruicio in
 iis quae p̄tinēt ad deum utī certe possumus. Nō iōiē no
 bis dominabiē nec obstabit: si charitate instructi illud
 euagari nō sinemus: cogemus aut̄ parere subesseq̄ rōni
 In quo quidē certamīe maxīa coronā nostrā rō uersat̄
 Neq̄ uero id amare nō debemus: q̄ ab eo nō redama
 mur: quandoquidē istiusmōi rō in ea tātummodo locum
 habet quae ad alterz: nō etiā quae ad seip̄m refert̄ amici
 tia: siue id secundum aīam ītellexeris: siue secundum cor
 pus: q̄q̄ in amore sui uideat̄ quoddā maius esse amicitia
 Cum eī hēc eo cōficiat̄ amore quē ad alium habemus
 amor aut̄ nostrā huiuscē unionis initium radixq̄ sit
 atq̄ forma. (Amicitia eī ad alios iccirco habere dicimur
 q̄ erga eos haud aliter afficiunt̄: ac erga nosmetip̄os ne
 cessē ē fateamur: id erga nos antea a nobis iōpis esse fa
 tū: Quo eī alio mō aut̄ deū plus quā nos iōpos aut̄ p̄xi
 mos tāq̄ nos diligemus: cum queat nemo nisi ex amore
 sui eiusq̄ cōparatōe plāe discere: utrūx̄ charitatis p̄cepta
 illa nec ne p̄ficiat̄ AEMY. Perspicue id quidē. Nō

LXXXIII.

enī quispiā potest quanti alium faciat: q̄tumq; amet: ni
si ex ip̄o se cognoscere. Autq; ideo alium ne plusq; seipm
an aequē minus ue amet. Amat igitur sese in primis.
HAE. Sed bene utiq; amare (ut ante dixi) et male potest
CXIII. **AEM Y.** Scio id quidē: sed ē nūc de cha
ritate sermo. **HAE.** Placet istud nimis et gaudeo pri
mum: q; & me attente audias & ediscas. Deinde q; uideā
me hactenus nihil frustra potuisse dicere. Sed qui se ip̄o
nō diligit: ne deū quidē amat. Cupit aut̄ quisq; se saluū
& beatū forū. Quē certe hoīs affectū ex sui amore nasci
cōstat. Cōsequēs igit̄ sūc oportet: ut qui se amat deū quo
q; amet: ī quo beatitudis rō summaq; uersa ē. **AEM Y.**
Porro nō istinc docemur deū: id quod paulo ante dixi
ris) plusq; nos ip̄os: sed aequē potius a nobis ēē diligēdū.

CXV. **HAEDVS.** A nō mō sacrar̄z auditorate
litterar̄z: uer̄ etiam rōne collige re ualemus: quēadmo
dum charitate quæ diligenda sunt: ea possimus debea
musq; diligere. Hac eī ī re seruari ordinē quendam ne
cessē est: quandoquidem ubi pr̄cipium est aliquid: ibi
quoq; ordo aliquis sit oportet. Nā ī ordīe quēdā prioris
posteriorisq; modum īcludi constat. Pr̄cipiū āt dilectio
nis sicut & btitudis cū ī deo sit: ppter quē diligunt̄ quæ
cunq; charitate diligunt̄. ea certe oīa manifestū ē ad deū
ueluti ad pr̄cipiū referri. primū itaq; nō ab re mādat̄: ut
deū ip̄m ppter se toto ex corde diligamus. Ex quo plā

intelligit: eum sup omnia diligi oportere. Mandat de
inde ut proximū quicq; ac ipm se amet. In quo quidē suā
amorē dilectioni proximi præferri nō dubiū est. Alteri eī
q; sibi proximior est nemo. Præterea si (ut Ioānes inquit)
animā. i. hāc corporis uitā p fratrib; ponere debemus.
illud haud dubie colligit: magis proximū a nobis q; no
strum hoc corpus esse diligendū. Postremo si (ut ait apo
stolus) oēs sunt iuuādi: sed ii præsertim qui nobiscum ea
dem in religione uersant: si deidē uitupandus qui suo
rum curā: maxime aut domesticorū negligendā putat.
procul dubio cōsūcit: oībus ex proximis eos magis esse di
ligendos: qui & meliores sunt & nobis cōiunctiores. Si
enī dilectionis (ut ante diximus) primū est initū deus: a
quo in nos charitas diffundit: sumusq; nos alterū: qui
diligimus necesse est pfecto maiorem ibi dilectionis in
ueniri affectum: ubi ad utrumuis horū magis quis in
tenderit principiorū.

CXVI. Et si igitē aequa nobis sunt amādi omnes:
quādoquidem oībus oportet nos optare summum illud
bonū. i. beatitudinem illā sempiternā ad quā charitas p
ducit non tamen phibemur quin amicis ac necessariis
quos nobis cōciliauit ipa natura: optare maxime possi
mus: ut cæteris cū meliores siā: tū fæciores. **AEM Y.**
Quid si alius q; ppīquis familiaris ue meliore extiterit?
Vtq; alteri pferendū censes: **HAEDVS.** Evidem

LXXXV.

cū ad charitatē maxime p̄tineat: ut uelit dei iusticiā ser
 uari: q̄ quidē particeps beatitudis sūt magis ii qui sunt
 meliores. utiq̄ his i p̄is debemus q̄ deo p̄p̄i quiores sunt
 maius uelle bonū. i. beatitudis maiore potiorēq̄ gradū:
 q̄ nostris uel domesticis uel necessariis: tā & si nos decet
 nostraq̄ interest: ut nobis qui sunt naturali origine con
 iuncti: eo magis diligamus q̄ cæteros: tū q̄ duce natura
 nostros affectu p̄sequimur intēsore. (Cupidiores enī su
 mis ut hi summū illud bonū assequant̄: quod tamen
 oēs assequi op̄amus: q̄ ut alii meliores maius bonū.) tū
 q̄ bonitas q̄ cæteri deo cōiungunt̄: & accedere quidē
 ac recedere: & augeri minuiq̄ potest. nostri aut̄ sanguini
 s p̄p̄inquitatisq̄ connēxio: nec a nobis discedere: nec
 euelli ullo pacto potest. Sed ne illud quidē omiserim: q̄
 erga reliquos homines uno tātūmodo amicitiae genere affi
 cimur: quæ charitās ē. erga nostros uero præterea plurī
 mis: q̄ alius nobis cōsanguineus ē: affinis ue: alia cōiūx
 alius cōcūlis: familiaris alius: & si quæ sunt aliæ cōiun
 ctionis cause: quæ quidē multæ rep̄iunē: quibus amicitia
 cōtrahi facile & honeste solet: q̄q̄ horum singulī sua
 sunt tribuēda: ac dilectionis erga quēq̄ ita quidē ē ha
 benda rō. ut in quoq̄ amicitiae genere eos qui ad quod
 uis genus p̄tinēt potissimū diligamus. Itaq̄ ut iis quibus
 ip̄a nos generis origo sociauit parētib⁹ ac p̄p̄i quis cæte
 ris p̄ cōiunctionis gradu plus dilectiōis: plusq̄ honoris

atq; opis impendere debemus. ita iis etiā quibus aut res publica nos coniunxit aut militaris. Nam in iis quae ad ciuilem societatem cōiunctionemq; pertinent: magis utiq; conciues q̄ cæteri. in bellicis autem rebus plus cōmilito nes diligendi sunt.

CXVII. AEMY. Non vulgaris illa quoq; quaestio uidetur: quis ne debeat magis liberos diligere q̄ parentem. De q̄ quid sentias: ex te maxime scire cupio. Fuerunt enī qui opinarentur filios diligendos magis: q̄ ut parentes impellente natura plus amant liberos: q̄ ab his amentur. ita quoq; his ipsis benefacere p̄niores soli citio resp̄ sunt q̄ suis ipsis parentibus. Quam quidem ad rem confirmādam: patris nostri dei assiduā summamq; erga nos benignitatem asserebant: q̄ certe constat quāti nos faciat: quos etiā filios appellare nō dignat: nēpe ut tā familiari: tāq; suavi noīe animati: & haberi tales & esse studeremus. **HAEDVS.** Si ea Aemy liane respiciamus quae amantur: nō dubiū est quin id magis diligendū sit: quod & boni maiorem habet rōnem: & similius est deo. Quare parentum dilectionem existimo dilectioni autem ponendam esse liberorum: q̄ respectu principiū atq; originis: parentes a quibus sumus diligere maxime debemus. In quo certe & eminētioris boni & deo similioris nō uersaē. Sin uero amātē respicere cōsiderarecp; ualemus utiq; quod ē huic cōiunctionis: id ab eo magis fa-

LXXXVI.

ciliusq; diligi cōstabit. Cum igit; liberi existant aliquid parentum: nō etiam parentes liberorū. Ac deīde babeāt parentes noticiam filiorū potiorem q̄ hi parentū. Cūq; liberi a parentibus amēt diutius: q; & si uix natum filium pater amat. hūc tamē ille nō nisi longo post tempore & agnoscere incipit & amare. nō negādum est: parentum amorem erga liberos q̄ horum erga illos esse tum maiorem: tum fortiorē. Omni igit; hāc de re ita sentio: originis acceptorumq; benefiorum ratione: patrem a filio sic diligi oportere: ut is illum uereatur: ut colat: ut tueatur: eiq; demum quavis in necessitate constituto: succurrat magnopereq; prouideat. Quae quidem officiorum genera omnia præter honorem atq; cultū deo tantummodo parentibusq; debitum: in filios multo magis multoq; diligentius pater conseret: artioris coniunctionis causa. Magnam autem esse naturæ uim pietatis q; in parentes: ex eo intelligi plane potest: q; plerosq; uidimus pmagnas se penumero iniurias & liberorum & suas fortiter æquōq; aīo tulisse: parentū aut quos nō ad modū amarent: ne minimas quidē ferre potuisse. Sed tamē opinor eū qui reos capitis haberet & parentes & liberos: si ei optio daret: erexitur e morte liberos: persuadēte naturæ uinculo maiore: parentes relicturum.

CXVIII. Ac nō idem fortasse de uxore dixerū: q̄q; iuxta Genesistionū: parentes a nobis reliquēdi sunt:

ut adhæreamus uxoribꝫ. Quod quidē nō ita intelligem
 dū puto: ut parētes deserant̄ oīo: quibꝫ nimirū filius &
 honorē debet & officia p̄terea plurima: sed ut illis a se
 tantūmodo seiūtis nō etiā reiectis: cohabit̄ copulet̄ q̄
 uxori. Quāuis igit̄ dilectio parentū eminētioris cuius-
 dā boni rōne originisq̄ grāia (ut p̄diximus) dilectioni
 uxor̄ p̄ponēda sit. intensius tamen diliḡi uxor̄ solet cō-
 iunctionis causa. Vno eī in corpore duo esse uersariq̄ di-
 cūnē. Sed tamē hoc ip̄o licet cernere parētes q̄ uxorem
 magis esse diligēdos. Nā cū pxior̄ dilectionē præferre
 debeat suo quisq̄ corpori: interq̄ pxios lōge magis sint
 parētes diligendi. restat uxor̄ parentibꝫ nō æq̄i posse
 quā utiq̄ maritus suū ueluti corpus amare debet: nō eti-
 am pximis ante ferre parentibꝫ aut multo minus. Sed tā-
 ta uis ē cōsuetudīs atq̄ thori: ut neater cōiugator̄ que-
 at alterz nō max̄e diligere: si p̄fertim cōiunctione mu-
 tua lētenē: q̄ q̄ eiusmodi amor q̄ ex uoluptate potissi-
 mum oriatur: quid cū charitate habeat cōmune: ne cogi-
 tare quidē scio. Quāobrem illū excusare maius q̄ p̄bare.
CXIX. AEM Y. Non intelligo istāc ænigmata.
HAEDVS. Quānā? AEM Y. Qz iugalē amor̄
 excusare maius q̄ p̄bare: q̄ si in uxore hoc digna noīe
 nō sit alia diligēdi causa q̄ cōsuetudo illa thori maritis
 q̄ notissimā: quā ego ad amādū uxorem uictissimā esse
 statuo: nullusq̄ frugi. **HAEDVS.** Video quodsum

LXXXVII.

iturus es. Sic eī intēdis nō uxoris formā rātū & uenusta
 tē uenereāq; illā uoluptatē amandā: ut fieri in scortis so-
 let: q̄iū pudicitia: ingeniu: mores oēmq; uitæ sanctissimā
 integritatē. AEM Y. Ira ē Sed. & aliud dicere uolui
HAE. Quid. AEM Y. Qz eo potissimum uxor no-
 bis charissima esse debet: q̄ matrimonium nō a natura
 sed a rebus oīum et naturæ pārēte deo inuētū institutūq;
 sit: ubi & naturæ cītra peccatū sanissieri possit: & liberi
 parentū simulacra gigni. Quæ rō tantū afferit in uxore
 beniuolētiae & amoris: ut in societate cōmūnioneq; pie-
 tatis hōestiori loco esse debeat: neq; opus sit tua ista dep-
 catiōe. **HAE.** Vt ita sit: nunq; tamē abduci possum: ut
 parentum pietati non posthabendus sit uxoris amor.
AEM Y. Sed ne illa quidē parua quæstio est. Vt er pa-
 rentū plus a liberis amari coliq; debeat. Cum eī hi cor-
 pus accipiant a matre: ab hacq; amenē plurimum: q̄ &
 pregnās illa multo angore diuturnaq; corporis affli-
 tione atq; molestia: & pārēs inaudito incredibiliq; do-
 lore: ac deniq; alens fouēsq; liberos: assidua tū defatiga-
 tiōe: tū erūna uexet: easq; ob res sola magis filios agnos-
 cat. Ea eī oīa in patre cessant & sunt nulla) quid obsta-
 re potest: quin mātrē liberi plusq; patrē diligere cogant
HAE. At illud certe obstat: q̄ cum parentes ueluti
 principia quādā diligant originis naturalis. habet ta-
 men principii rōnem pater excellentiorem. Est eī ille ut

principium quoddam agens: mater autem deinde ut patiens quoddam: materiam corpori formando suppeditas: quod informe. Taceo quod nonnulli tantum maris semen quod graci sperma vocat: non etiam foeminae: in hois generatura cōcurrere atque adesse uoluerunt. Formatur autem corpus a virtute atque uia: quia patris in semine latere constat: quaeque tam si rationalem nequit animam creare: quod dei quidem est opificium. materiam tamen illa corporalem ad eiusmodi formae susceptionem parat ac disponit. Generatiois igit ratione pater est diligendus magis: quis ea specie amicitiae qua nostri studiolissimos amantissimosque diligimus: plus eum qui erga nos maiore: quod qui minore dilectione labore ue affectus est: amare teneamur. Sed tamen has omnes propinquorum inter se comparationes intelligi oportet: cum per se queritur: uter altero magis secundum naturam diligendus sit: non etiam secundum mores **CXX.** Potest enim inter eos tanta esse uirtutis malicie ue distantia: ut eiusmodi amicitia facile uel minatur uel solua: eamque ob rem accidat: ut qui secundum naturam plus amandus esset: is peccato faciente aut minus amari: aut ne amari quidem: nisi forte per deum mereatur: quandoquidem propterea inimici quoque diligendi sunt. Quod profecto dilectoris genus eo est meriti prioris: quo ad inimicum quam ad amicum diligendum maiore quisque nisi difficultiusque ducitur: cum praesertim Iesus

LXXXVIII.

noster clamet in euangelio: mercedem iis deberi nullam
 qui amicos amat. **AEMY.** At duz id uide: ut qui
 inimicus nos oderit: amico diligentii anteponamus: cum
 præcipue quod melius est: id quoq; deo magis gratum
 existat: atq; iccirco pferendum sit. **Quis** enī dixerit ami-
 cum nō esse imico meliorem? Immo uero quis hunc nō
 malum: qui oderit: illū qui amer esse bonū uirz. **HAE**
DVS Si secundum charitatem Aemyliane cōsidere-
 mus nullā pter deum esse pximi diligendi rōnem. utiq;
 dilectio peminet inimicorū: tum q; alia q; deus diligen-
 dorū amicorū rō esse potest: quod non idem est in dili-
 gendis inimicis: quos certe nō aliā ob causam q; pp de-
 um diligere iubemur: tum q; tam& Si pp deum forsitan
 utriq; diligunē. diuina tamen illa uis quæ animum hu-
 manū exiēdit ad remotiora. i. ad inimicorū usq; dilectio
 nē. nimirū eo ostendit fortior: quo p eā íplemus diffici-
 liora. Nā uitutē etiā ignis maiore eā esse dicimus ac for-
 tiorem: quæ uel calefacit remotiora: uel minus arida: mi-
 nusq; cōbustibilia iuadit & absūmit. **Sin** uero diligēdo-
 rū hoīum erga nos affectū moresq; spectabimū: nō nego
 nostrā í amicos dilectionē q; í inimicos esse & feruentio
 rē & meliorē. Nō eī aliter charitas q; ignis agit: cuius ē
 ppriū: ea fortius uehemētiusq; apphēdere atq; adurere:
 quæ pximiora sunt minus ue repugnāria: q; ea que sunt
 his cōtraria. Nō igīc domini Iesu sic accipiendum est

præceptum atq; sñia: ut si amicos diligemus. nō ppter
gratū deo faciamus. Sed tū dēmū cū aut hos nō ppter
dēū sed aliā ob rem: aut ita eos ip̄os ppter deum existi-
mabimus esse diligendos: ut nō etiā s̄imicos diligamus.

CXXI. AEM Y. Recte tu quidem hac de re: ut
opinor iudicas. Sed illud cupio: ut quādoquidem ea ex-
plicauisti quæ charitate sunt diligenda. quemadmodum
id quoq; faciendum sit: enarrē. HAE. Sed quid ego
enarrē: cū q̄a p̄tissime & in lege ueteri p̄cipiaē et legaē
in euāgelio: in primis dominū dēū nostrū toto corde to-
taq; aīa: tota etiā mente ac uirib; oīo oīib; a nobis esse
diligendū. Deinde p̄ximū quēq; nostrū haud aliter ac
nos ip̄os? AEM Y. Et audiui id hæde s̄epius & legi
Sed tā& si dei p̄ceptum nō impossibile factu putandū est
nō tamē uideo quo id p̄acto ipleri plāe queat. Nā cū in
cognita nequeant amari: a nobis aut̄ deus nō oīo cog-
nosci possit. (Id eī esset illū iam cōphēdi potuisse. cūq;
amor unio sit quædā: nec cor ualeat humanū deo peni-
tius uniri: quippe quē nostro nō dubiū ē corde existere
incōparabiliter maiore. Nec deniq; non absurdū sit di-
cere tātū ab hoīe diligi deū posse: q̄tū se ip̄e deus dili-
git: quē a sese p̄suis p̄fecteq; diligi p̄spicuū est. hoī p̄fe-
cto īpossibilis uide: plēa illa erga deū p̄fectaq; dilectio
HAE. Ne istud quidem haud satis pacute. Sed cum
inter amātem amatumq; ueluti quoddā mediū esse dile-

Ex toto corde. sc̄.

LXXXIX.

Elionem intelligamus. nō ab rē uideat ista ipa de quæsti
 one trifariā disputari ac definiri posse. Si eī trifariū p̄fē
 stūq; hunc diligēdi modū dilectā ad rē putabimus esse
 referēdū. utiq; sic fuerit a nobis diligendus deus: ut quic
 quid ad eū p̄t̄: id totū diligat̄. Sin uero ad diligentē
 maluerimus eiuscē referre modū. certe hoc quoq; pacto
 diligi deus poterit oīo. Quod quidē sit: cū (ut est p̄ceptū)
 tota eū uī quisq; diligit. Id at̄ ego sic accipiēdū cēleo: ut
 oēs aī potentias: ut affectus oēs: ut appetitū sensusq; cor
 poris: ac quicquid ē uiri reliquū: hic ad dei ordīet amo
 rem: eiq; subiiciat. Qz si quis modū diligentis hoīs existi
 mauerit deo esse cōparādum: nīmīz rem īanē atq; im
 possiblē aggrediet̄: coget̄q; tādē idipm negāre: quod tu
 quoq; p̄xime recte p̄ negabas. Cū eī omne bonū sit di
 ligibile natura: idq; q̄to est melius: tanto diligibilius sit
 oportet. quīs nō uideat deū: cuius infinita ē bonitas: esse
 utiq; infinite diligibile: atq; ob id eū a nemine in infini
 tū amari posse: quādoquidē hoīs uim oēm naturalē in
 fusam ue nō infinitā esse cōstat. Sed tamen ut dudū di
 ximus fatendū est deū a nobis hac in uita p̄fecte dili
 gi nō posse: q; & aliquid semp adūt cōcupiscētiæ: quod
 frenari oporteat: & apta illū cognitōe cernere nequea
 mus: q; q; si diligimus. utiq; sequit̄: ut atē cognouerimus
 cognoscamusq;. Præsupponit eī dilectio cognitionē: sed
 eā quæ creatis incipiēs a rebo: tādē in deū ipm tāq; eas.

in auctore teedit. At contra dilectio a deo ueluti a summo
ultroq; fine in iuriu sumes: ad nos delabit: cuius maiorem
hic esse uirum cognitio: manifestu est. Noi enim quod uide-
mus scimus uero: sed quod credimus persuademusq; nobis:
id spamus & amamus. Cum uero pleia fuerit perfecta q; co-
gnitio: id quod in cælesti brâq; illa patria semel est fu-
turus sum pculdubio pceptum hoc de deo plenitudine
charitatis diligendo absolute planeq; impleuiri sumus.

CXXII. AEMY. Satis quidem hac de re mihi a
te factu puto. Sed proximi diligendi non minor extat qua-
stio. Cum enim uulgi sermone illud tritum sit: a se charitatis or-
diné incipe: q; sui dilectio principiū sit eius quæ in al-
iern cōfert: siq; principiū eo potius quod ipso est principio.
pfectisci. quis recte quempiā dixerit: aequa debere posse
uero proximū diligere: ac se ipse: cum persertī se se quisq; non etiā
proximū diligat natura: **HAE.** Ego cum considero istius
mōi pcepto & diligendi rōne & dilectionis modū cōtine-
ri: nequeo negari id q; cōuenientissime datū esse. Illud enim
ostēdit suaderet rō: ut oēs hoīes diligamus: q; & proximi
nostrī recte appellenē & sint: cum p p naturalem diuinā
q; imaginēm: tu p p gloriē capacitatē. Nihil autem refert
utru ne quis dicat proximus: frater: amicus uero. Quæ sa-
ne nota in lege sepe usurpanē. His enim oīb; appellatōib;
idem significat: indicat q; proximitatis gradus. Exponit
quoq; dilectionis modus cum dicit. **Sic** dilige proximū tuū

Sicut et ipsi suū. —

XC.

ut teipm. Quod profecto nō ita intelligi oportet: ut proximū quis aequo ac se diligat: sed ut similiter: idq; trifariā. Ac primum oīum: ut sicut pp deum sese quisq; diligit: sic proximū diligat nimisq; pp eūdē deū: quo eiusmōi dilectio sancta sit. Deinde ut p̄ximo in bonis nō etiā in malis quis aut assentiat aut cōdescēdat: quēadmodū in bonis tātummo satis sibi facere quisq; debet: eoq; pacto recta sit erga proximū iustaq; dilectio. Postrēo ut nō suae uel uti litatis uel uoluptatis causa proximū quis amet. Sed ut si cut sibi ipē bonum & cupit & optat. sic quoq; bonum proxio cupiat atq; optet: eaq; rōne nō facta sit eiusmōi dilectio: sed uera. Qui eī proxio blādiat assentiatq; cap tādāe uilitatis grā aut etiā uoluptatis: is sane ipse se non etiā illum diligit. AEM Y. Ita prorsus existimō: q̄ res fatendū est eū qui sic amat nihil de deo penitus mereri CXXIII. HAE. Quin male mereat potius. Simulat eī decipit etiā quod a charitate quidē maxime abesse debet. Sed de amoris fine ut p̄posuimus tādem nō nihil ē dicendū: q̄q; māifestū est cuiusq; rei finem esse eū fructū qui inde uel sequitur uel p̄cipi cōtingit. Quo enim frui quisq; cupit: id magno p̄e amat. Non autem amaret: si nō id opinaretur esse bonum. Expetit autem bonūm: q; huic inesse quidem fœlicitatem putant. Quae nimisrum iecircō quāritur: expetiturq; ab omnibus: q; qui eā fūerint adep̄ti: ii fœlices beatiq; nō dicātur solū: sed et sint et habeātur

CXX.

ta & si nō quodlibet bonū efficit hominem beatū. sed illud
ratiūmō quod uerū optimū pfectūq; sit. Qui quidem re
ste finis ē dīctus: quoniā ppter hūc cætera uolumus: eū
aut nō nisi ppter ipm. Quāobrē ut hūani amoris finis:
nō aliis esse pōt q̄ miserīa: corruptio: iteritus: q̄ quæ hōa
nec uera nec ppetuā existunt: ea quis maxime pbat &
sequitur: ita charitatis nullus plane aliis excogitari fi
nis potest q̄ deus ipē a quo est: & ad quem refertur.

CXXIII. In quo certe uno nō mō bonum omne
sed uerū ac summū quoq; bonū et cōtineri et esse nō
dubiū est. Nā si id uſq; esse oportet: & in his mūdi rebus
aut inueniri aut esse nequit: ubi nihil pfectū: nihil sta
bile: nihil nō infirmū caducūq; est. utiq; cōstat illud ex
tra mundū esse: eoq; in loco ac uenice: quo nihil sit emi
nētius: nihil pclarius: nihil potētius: nihil deniq; nec iu
cundius: nec fœlicius. Quod si in deum nō cadit: quem
æternū: pfectū: stabilemō dicimus. neq; deus erit ul
lus: neq; summum bonum. Sed deum esse nemo negat:
qui uel aliquam habeat noticiam humanarum rerum.

CXXV. Cadit igit̄ in deū nō tā nomen q̄ res etiā
summi boni: cū pfectū solus natura & sit & appelleat bo
nus. Atq; iō solus uirtutes infundēdo efficere bonos pos
sit: ergo & bōs. Soli eī boni sūnt beati: quandoquidē id
possidēt bonū: quod nequeat auferri. Malī igit̄ oēs mis
eri q̄ externis fortuitisq; hōis delectati: nihil in se habent

XCI.

cui cōfidere recte possint. Qualia igit̄ ista bona sunt in
quit Cicero: quae qui habeat: miserimus esse possit:
AEM Y. Si ergo nō sunt bona: cur ita quæso appellat̄?
HAEDVS. Eam ob rem opinor: q̄ uel a bono deo
p̄pter hoīem effecta sint: uel a plurimis & existimant̄
& habeant̄ bona. Quæ tā & si hoī ad bene uiuendū ali
quid afferri uideant̄. hūc tamē bonū p̄ se nequeūt effi
cere. Quid enim ualent exempli gratia diuītiae sine be
neficiencia liberalitateq̄ in pauperes.

CXXVI. AEM Y. Sed isto modo nē liberalitas
quidē erit illa: si copiæ deerūt. HAEDVS. Nō ideo
nulla fuerit p̄fectio: nec sine sua magnaq̄ mercede: q̄ &
si benignitas in dādis distribuēdisq̄ facultatib⁹ maxime
elucet. beniuolentia tamen unde illa manat ex aīo men
teq̄ proficiſcie. Nō igit̄ minor erit: quæ affectu magna
erit: quāuis alii p̄fit nemini. Satis eī illi sup̄q̄ ē: misere
rī prodesseq̄ omīb⁹ & uoluisse & semp̄ uelle: mō adſit
facultas. Quæ tamen copia propter ſe nullo mō expetē
da eſt: quippe quæ nihil habeat in ſe ueri ac certi boni.
Idemq̄ licet de cæteris fortunæ boīs dicere. Quæ qui
dem habenti erūt nō inutilia: si bene his uerē. Sin uero
male. nō eī ſolū nō proderūt: ſed nocebūt etiam.

CXXVII. Quare nequeo nō mirari: q̄ cū capiſ
ſendæ retinendæq̄ beatitudis una ſit omniū uoluntas.
(omnes enī beati esse uolumus) tot tamen tāq̄ dispares

Sunt ipa de beatitudine snae. Existimat autem Augustinus
 id accidere: nō q̄ beati esse oēs nolit: sed q̄ ubi sit beati-
 tudo: nō oēs norit. Si ei nō nesciret: nō utiq̄ ab aliis in
 animi uirtute: ab aliis in uoluptate corporis: ab aliis atq̄
 aliis alibi atq̄ alibi esse putaret. **AEM Y.** Quo igit̄
 mō amāt oēs: quod nō oēs sciūt: si uerū ē: nō amari posse
 quod nesciēt? **HAEDVS.** Beatitudinem ab oībo &
 amari & quāri certum est. Quā iccirco omnes expetūt
 q̄ eā esse sciūt: q̄q̄ ubi & quā uera illa sit: nō oēs norūt
 Nō igit̄ omnes qui beati esse uolūt: si nō in quo uerse
 beatitudo: ante cognoscāt: beati esse possunt. **AEM Y.**
 Mihi uero uidetur: ne istud quidem cuipiā pdesse ad
 beatitudinem adipiscendam: nisi secundū beatitudis au-
 storē deū uiuat. **Quod qui nō uult.** (nā nolūt plurimi.)
 is certe beatitudinem negligit. Nō igit̄ uerū ē: oēs hoīes
 beatos esse uelle. **HAEDVS.** Immo uero id nō falso
 dicit: tam & si qui uolūt: nō omēs id efficere contendūt.
AEM Y. Nempe nō contendūt: quoniam nō falso ē
 omnes beatitudinem non expetere. Quam qui expetūt
 līcet nonnūnq̄ errant in diligendo sine boni. quodcūq̄
 tamen opinentur bonum: id certe uolunt: uiribusq̄ om-
 nib⁹ psequi & adipisci student: adeptoq̄ fruūtūr: gau-
 dent: letātūr. Itaq̄ mihi uidēt̄ hi potius beati: qui ut
 uolunt uiuūt. Hoc ei pāsto nō falso erit: uē: le: omnes
 beate uiuete: quādo quidem om̄nes ita uolūt: ut quemq̄

XCII.

maxime delectat. **HAEDVS.** Etiā ne si nō recte nos
 fuit! **AEMY.** Vt iqb. Nā iſa nos necessitas huc cōtrah
 dit. Si eī aut re: minime honesta: aut honeste adeptioe
 nō p̄bata quisquā opinet̄ cupiatq; sese beatum fore: nō
 aliud quidem uollet q̄ quod optat. Alioquin eo renolue
 mur: ut fatendum sit quāmpiam se beatum esse uelle: sed
 eundem nolle: si forte non quod uult & optat: sed aliud
 uult penitus & cupit. Quo quid potest esse repugnan
 tius? quid absurdius! **HAEDVS.** At: ut ait Cicero
 uelle quod non deceat idipsum est miserrimum. Nec tā
 miserum est: nō adipisci quod uelis: q̄ adipisci uelle
 quod uon̄ oporteat. Quis igitur ita excus est: ut dicas
 aliquem ideo beatum: quia uiuit ut uult: cum non recte
 uiuit. Qui profecto & si uerum est miser: tamen minus es
 set: si nihil eorum quae perperam uoluit: habere potuiss
 est. Iniquo enim animo uel solo efficit̄ quis miser. Sed
 multo miserior: cum mali cupiditas animi adimpleteur.
AEMY. Quid igitur nos his eripiat ex angustiis?
HAEDVS. Nempe id quod & uerum est: & nemo
 plāe negat omnes hoīes beatos esse uelle: idq; amore ar
 dētissimo expetere: cāq; ob rē certa quosq; cupe: nec quē
 q̄ amare posse: quod oīo quid uel q̄le sit ignorat: nec pos
 se nescire quid sit quod se uelle scit. Ex quo fit: ut beatā
 uitam omnes sciāt: uelit: expetāt. Et si uero beatū omnes
 id quod uolunt̄ habent: nō tamen oēs qui habent quod

ꝝ
 A

Beatus
 ḡm̄is

uolunt: cōtinuo sunt beati. Cōtinuo aut̄ miseri sunt: qui uel nō habent quod uolūt: uel id hākent quod nō recte uolūt. Nō est igit̄ beatus: nisi qui & habet quae uult oīa & nīhil uult hād recte. Ille quippe beate uiuit qui uiuit ut uult: nec male quicq; uult.

CXXVIII. AEM Y. At ne is quidem uideat beatus esse: si forte id quod bonis oībo s̄æpe accidit. paup̄tatem: dolorem: cæcitatem: exilium: seruitutem: cruciatus corporis: multaq; p̄terea id genus quæ casus īportat patiatur. **HAEDVS.** Qui beatus esse nemo potest: qui nō cōmoda fortūæ omnia incōmoda us magno animo īexpugnabiliq; negligat. An nō beatus est: qui nō mō cū fortunæ nō cedit blādienti: uerz etiā cū resistit seuieni: gaudet & lētatur. Nō enim nescit sese nisi pugnādo nisi relūctando: nisi deniq; deuictis fusisq; hostib; non posse coronari. Quæ quidem uictoria pouissimū fortitudine cōstātiaq; cōficitur. AEM Y. Ista igitur beatitudine in animo forsitan esse potest: non etiam in corpore. Ergo nō omnino beatus est: qui uel corpore patitur. His enim ex duob; cōstamus omnes. **HAEDVS.** Fateor id quidem. Nō enim dū in mūdo sumus: cuius mala patimur: nisi firmissimæ cūdam spei fidentes beati sumus. Nō igitur ab re multo ante dixi. Qui hostes uicerit: eū nō iā corona donatū: sed donandū esse. Quod quidem nō ante fuit: q; ē mūdo quis decedat & in cælum migret.

.XCIII.

Tum enim gloriæ coronā immortalitatisq; consecutus:
plane beatus erit. Nā ex quibus beatitudo maxime cō-
stat: quæq; hic esse nullo mō possunt: ea illic ut inquit
Augustinus erūt omnino: ut quē admodum uolet quis-
q; uirat: nēq; uelit: neq; possit male uiuere: nihil cupiat
quod desit: nihil desit: quod desideret: quādoquidē ade-
rit quicquid amabie: nec quod nō aderit: expetet. Eue-
rit enim bonum quicquid ibi erit: & summus deus erit
summum bonū: & (id quod est omniū felicissimum) ita
semper fore certū erit. Quāobrem & si beati omēs esse uo-
lūtus. nō tamen omnium est fides: nec patiētiae adiūtū
um spes: nec charitatis uirtutū parēns reliquæ: quibus
ad sc̄elicitatē illam ueram pueniēt. Itaq; cui hæ deerūt.
sammū aliquod bonū quo se opineat effici beātū posse:
sibi configat statuatq; necesse est: nec aliud quidem q;
quod ad uoluptatem corporis peineat: & in his fortu-
tæ bonis numeret: quæ plerisq; utiles atq; iucundæ &
uidentur & iudicantur.

CXXIX. Non enim semotis ueris illis diuinisq;
uirtutib; quicq; restat quod hic amari appeti ue possit: p̄
ter corporis aut fortunæ bōa: aut ea demū: quibus hæc ip-
sa parari solent. Quæ si etiā beatitudinē quandā posses-
sorib; afferre uideant. hæc tamen nō amplius duret ne-
cessit̄: q; illa aut iure naturæ: aut fortunæ ui tollantur:
aut certe a moriēte possessore deserant: ut raceam q; nec

labore sine maximo queruntur: nec custodiuntur sine cura
solicitudineq; maxia: nec sine perpetuo quodam meu con-
seruan: nec sine dolore tandem incredibili diuturnoq; p-
dunt. Nihil autem tutum esse potest: ubi fortuna domia-
tur. Quam nisi qui contemperit: superabit nemo.

CXXX. Sed ne rede quidem spernet: nisi qui tribus
illis de quibus paulo ante dixi: q; q; theologicas appellat
uirtutibus flagrabit. Flagrabit autem is profecto: qui non modo
mundum: uerum etiam se ipse ita spernet atque abiiciet ut contem-
ni quoque a mundo & negligat & gaudeat. Quae quidem
maxima sunt iudicia deo adhaerentis animi. Quare sum-
mus ille euangelista inquit: omne quod ex deo natum es-
set uincere hunc mundum. hoc est. ea contemnere quae in
mundo bona uiderentur. Victoria autem in fide maxime uerfa-
ri. Ex quo elicitur eum qui mundum diligit: neque charitate
habere neque fidem: eum praesertim charitas (ut diximus) non
aliud sit quam deus. Quemque qui amauerit. is mundum oderit ne
esse est. Non enim ex duobus maxime contrariis alterum ama-
re sine alterius iniuria quisque potest. Hostis igitur alterius
mox fiet: ut adhaeserit alteri. Nam (ut Iesus ipse ait).
Qui non est mecum aduersum me est. Et Ioannes eu-
angelista. Qui uoluerit amicus esse huius seculi: inimicus
dei constituetur.

CXXXI. Scimus igitur duas nobis oculo ppositas es-
se vias. Una quidem uirtutum quae dei est: & in celum ducit.

.XCIII.

Vicioꝝ mundi uē alterā:quæ ad inferos. Vtrā autē deli-
gere uelimus:in nostra ē potestate:q̄q̄ id haud rede pos-
sumus:si nō quis sit rex finis agnoscamus. Sed cū tene-
amus imortales esse aīas:quod multi etiā senserūt philo-
sophorꝝ:& finē rex esse summū siue bonū siue malum
boni uero auctore & fonte deū:quēadmodū e cōtra ma-
li incētore adiutorē ue homicidā illū qui peccat ab ini-
tio diabolum:quiq̄ mūdi huius prīceps esse dicit̄. quis
hēc cogitās tā desipiat:ut malū q̄ bonū & amare & adi-
pisci malit:cū preserū bonus ille deus bonos faciat:his
q̄ summū præmiū.i.beatitudinē tribuat imortale. Alter
uero huic cōtrariis amatores mūdi:atq̄ ideo suos quos
blanditiis deceperit:secum ducat ad summum malum. t.
ad supplicia infinita mortemq̄ ppetuām!

CXXXII. Sit igit̄ hēc in prīmis a peccato ab
stīnēdi cautio:ut tū hos boni malīq̄ prīcipes:ū quid ex
utrouis cōsequi possimus:sæ penūero ante mentis oculos
cōstituamus:uersariq̄ patiamur. Deinde ut toto ei aī af-
fetu adhæreamus p̄ charitatē:quē summi boni largito-
rē ēē scimus. Facile uero adhærebimus:si illo auctore de-
licias aī id quod & rō et natura īp̄a suadet)p̄sequemur
corporis abiiciemus. Sed quis nō intelligat ēē aīum corpo-
re p̄stātore lōgeq̄ p̄ciosiore:cū alter imortalis sit:alterum
mortale:Ex quo fit nimis:ut animus imortalis atq̄
agilis natura immortalibus rebo sublimibusq̄ oblectet̄.

Corpus e cōtra q̄ sua pte natura pōderosum est terraeq̄ adhærens & mortale: nō ab re quidē infimis terrenisq̄ rebus atq̄ ideo p̄itūrus facile sese dederat. Quis igit̄ n̄iſi belua similis nō potius amet sublimia q̄ infima: cælestia q̄ terrena: immortalia q̄ p̄itura: deū q̄ mundū.

CXXXIII. AEM Y. At omnes isto mō belua
 plane sumus. Cedimus enim ut inquis facile corpori.
 Quam quidem ego rem & si ipo uideo usu nō falsam
 esse: ita tamen esse miror. Nā cum maior uis animi sit q̄
 corporis: immo uero corporis sit oīo nulla: n̄iſi quæ ab
 animo p̄ficiſci: q̄ is illud uiuificet: eoq̄ utaꝝ p̄ uolu-
 late: quæ quidē in animo est: nō in corpore: eaꝝ libera.
 quid quæſo cause ē: cur nō magis faciliusq̄ corpori ani-
 mus q̄ aīo corpus dominet? **HAEDVS.** Non una
 tantūmodo istius rei causa: sed plurimæ afferri solēt. Il-
 laꝝ in primis: q̄ cum ut philosophus arbitratur princi-
 piū amoris a uisu sit dubiuꝝ est nemini: quin magis di-
 ligibilia uideātur quæ oculis subiacent q̄ quæ minime.
 Nam illa de quibꝝ iā diximus inuisibilia tā & si uel in
 telle&tu cōſpiciuntur: credūturq̄ magna & summa esse
 quoniā tamen ea nōdūm cernimus: hisq̄ nōdūm frui-
 mur: facile oculorum ſenſuꝝ cæterorꝝ iudicio atq̄ ui-
 discedimus ab illis: irahimurq̄ ad uisa: q̄ ea nobis ſimi-
 liora p̄ximioraꝝ uideantur. Nā h̄is oblectari maxime
 solemus. Altera causa est: q̄ ſuueris bonis p̄ſentia ce-

dēre uix possunt. Rariū enī inueniēt: qui quod habet
 id cōmutandum paret: quae sunt aliquando futura. Dif
 ficile quippe ē: ut quis certis tūm periculis: tūm damnis
 spēm futurāe uite existimet emendām: cū presertim igno
 ret: ea ne habituūs sit quae sperat: & p̄sēntia bona hu
 ic maxime tempori necessaria: nō aut illa uideant. Ter
 ciam sane causam quidā eam esse aiunt: q̄ cum ut in
 quīt apostolus summum bonum quae beatitudo ē aeter
 na: ita quidē excellat: ut ab humano corde quale sit ne
 cogitari quidēm possit: non facile homīes huic student:
 q̄ arduo in loco sūtūm captuq̄ impossibile: quemādmo
 dum id sperare: nedum adipisci queant: non plane a
 nimaduertunt: cū presertim huius bona mundi pluri
 ma: quae tamen alii quondam assecuti sunt: pleriq̄ nul
 la uī assequi poterit: nulloq̄ conatu. Sed impedimen
 ta ista omīa excusationes ue potius sunt eorum: qui a fi
 de: qui a spe: qui a charitate maxime abhorrent: huma
 nisq̄ tantummodo uiribus: non etiam diuino adiumen
 to existimant summum illud bonum obtineri oportere.
 Itaq̄ cur facilius bona corporis q̄ animi sequamur: nul
 lam aliam reō esse causam uerisimiliorem: nisi quia li
 beri cum simus: sed tamen originalis illius culpæ somi
 te: ut ad malum pronī: sic auersi a bono: non difficile
 adhæremus ei ad quod inclinamur malo: quod quidē ī
 corpore maxie uersat. Quis autē meū ait apostolus libe

erabit de corpore mortis huius? Quarē ne ī le quidē & si
 gratia diuina fruebat: nō uel minima quædā p̄ctā uisus
 est admis̄isse. Quod nolo inquit malū: hoc ago. Video
 enī aliā legē in mēbris meis repugnātē legi mētis mea
 & capiūatē me in lege peccati: quæ ē in membris meis.
 Si quidē lex mētis ē rō: peccati uero lex corporis sensuū
 ue appetitus. Nā & si hūc ip̄m nostri (ut ante diximus)
 nō nunq̄ etiā bonā accipiūt in partē: ut cum referunt ad
 intellectum. plerumq̄ tamē solet īs in malā accipi: proq̄
 sensuū morti ponī.

CXXXIII. Oppugnat igit̄ semp rōnē appetitus
 eāq̄ impedit: ne plane sit libera. Idemq̄ in appetitu rō
 moliē. Quō quidē prælio assiduo intestiōq̄ sit: ut distra
 hat̄ animus: ob eāq̄ rē nō quod uolumus: id semp faci
 amus. Facimus aut̄ siue bonū siue malū: cū horz alterz
 inter se familiarū domesticorūq̄ hostiū: alter debellauit
 sibiq̄ ascūuit hoīs arbitriū. Nā eiusmōi certamen non in
 alio quidē penītus uersat: q̄ in suadēdo mēti. Quæ tan
 dē ab altero p̄suasa: refugit alterz. Qui tamē etiā deui
 stus: illām sibi rursus nitiē uendicare: Aq̄ ideo ne so
 litario quidem homini bellum deesse unq̄ potest.

CXXXV. AEM Y. An nō debuit deus: ad quē
 cū optimus existat: certe p̄inet optimā efficere: optimū
 effingere hominem i. talem: qui peccare nullo modo
 posset.

.XCVI.

CXXXVI. HAE. Quid si optimus in circulo factus
diciet: quia peccare potest: & id esse quod maluerit: Nā & si
istā heri questionē ut mihi uideatur dissoluit antonius: cū
inquit nullā uirtutē atque ideo neque laudē neque gloriā ei
accidere ullā posse: qui in bono permanearet: si is malū oīo
facere nequirit: illud tamē addiderit hoīem ea de causa
cōditū fuisse: ut beatitudine frueret: Quod cū ita sit: eū uo
luit deus esse talē: qui quodā suo mō bene mererī de diuīa
liberalitate posset: ut beatus tamē factus: gloria fulgeret apli
ore. Sed ne illa quidē rō pteūda ē: quae ad diuinā ma
xime iusticiā: tū declarādā: tū etiā effereādā ualeat. Quis ei
recte dixerit: nō optimā in hoīe fuisse liberi arbitrii cōdi
tionem: q̄ deus bene meritos efficit beatos. male uero nō
infelices solū: sed aeternū etiā infelices ac miseros.

CXXXVII. AEM Y. Mihi uero uideat nō oīo
æquū ēē: dānari hoīes peccātes: si ad malū, p̄niores natura
nōnūq̄ a mūdo: sed a diabolo s̄epius: a corpore uero ipso
s̄p oppugnat. Quis ei tot tātosq̄ ac tā assiduos hostes s̄p
supare solus possit: HAE. At mihi contra uideat depeca
tionē p̄tī hoīem habere nullā. Nū q̄ ei iustus ille iudex
deus hūc cōdēnaret delinquētē: nisi aduersus tot eius ho
stes: tātasq̄ iſidias atque discrimina lōge p̄stātores ei p̄pug
natōres multoq̄ ualidiora p̄sidia tribuissent. Quis ei nīl
sūt uel negligēt uel p̄digus salutis: deo p̄ferat diabolum
corpus aīo: rōni appetitū: mūdū deīq̄ sūt celo sūt boīs

uiris! Qui cum recte uiuant. nimisrum indicare ceteros
 mō uelint: & que posse uiuere. Est igitur uoluntas que ho-
 mines uel dānat uel coronat: q̄ nemo siat bonus: nemo
 malus: nisi sp̄te uelit. Quorū tamē alterz sine diuīa es-
 se graria: alterz cūm gratia nunq̄ potest. Nā cū minime
 mereri posset homo: nisi uincere aut nullo mō:
 nisi haberet quibus cūm luctaretur: quosq̄ uirtute supe-
 raret. statuit ei deus aduersarios: qui sine ulla securitatis
 illum requie uexarent: ne requirent autem uincere: nisi se-
 se ille uolens dedisset. (Nam teste apostolo.) fidelis est
 deus: qui non patitur nos tentari supra id quod possu-
 mus. Quin etiam facit cūm tentatione prouenium: ut
 possimus sustinere. Non enim mundum diabolum ue-
 permittit: ut quicquid uolunt: quicquid sciunt: quicquid
 deniq̄ habent uirium in nos effundant. Quare tam& si
 corrupta ab origine natura ad malum (ut s̄epe diximus)
 nō etiā ad bonū est p̄cliuīor. diuina tamē gratia spirāte
 que p̄sto est oībus: mō hāc suscipiamus: peccata facile ui-
 tabimus: ea p̄serti que maxime p̄tīescenda sunt morti-
 fera: bonūq̄ d̄pabimur: qui charitatis fructus est uberri-
 mus. De q̄ nō ita est a me quidē disputatū: ut nihil am-
 plius: nihil ue subtilius de ea dici possit: quā oīum uirtu-
 tum diximus esse maximā: q̄q̄ sola summū illud quod
 ab oībus expetit bonum beatitudoq̄ paratur: sed ne ha-
 berer a uobis īhumanior: si que a me scire op̄aremī: ea

.XCVII.

uobis præsentim eflagitantibus non omnino parfecis-
sem. Vos igitur tamdem & hortor & moneo; obsecro etiā:
ita charitati studeatis: sine qua salvi esse non ualemus:
ut nulū aliud amoris genus excellentissimæ huic uitu-
ti anteponendum esse iudicetis.

SOLI DEO HONOR ET GLORIA.

QVINTII AEMYLIANI CIMBRI-
ACI POETAE CARMEN EPI-
GRAPHICON IN TRES
HAEDI ANTERO
TICORVM LIBEL-
LOS AD LEC-
TOREM

Tres sumus hic lector prisca grauitate libelli:

Quos Hædus dominus sustulit aoniis.

Scriptos in Venerē: mollesq; cupidinis arcus:

Quod si nō credis: hoc lege epigraphion.

Primus habet: quid tela: quid arcus signet amoris

Cum facula: & spectris a capite usq; pedes.

Atq; inibi plane miseris ostendit amantes:

Et probrū capti seruitiumq; animi.

Alter quid pueri contraria signa tenentis

Denotet idolum lector ab Hippolyto

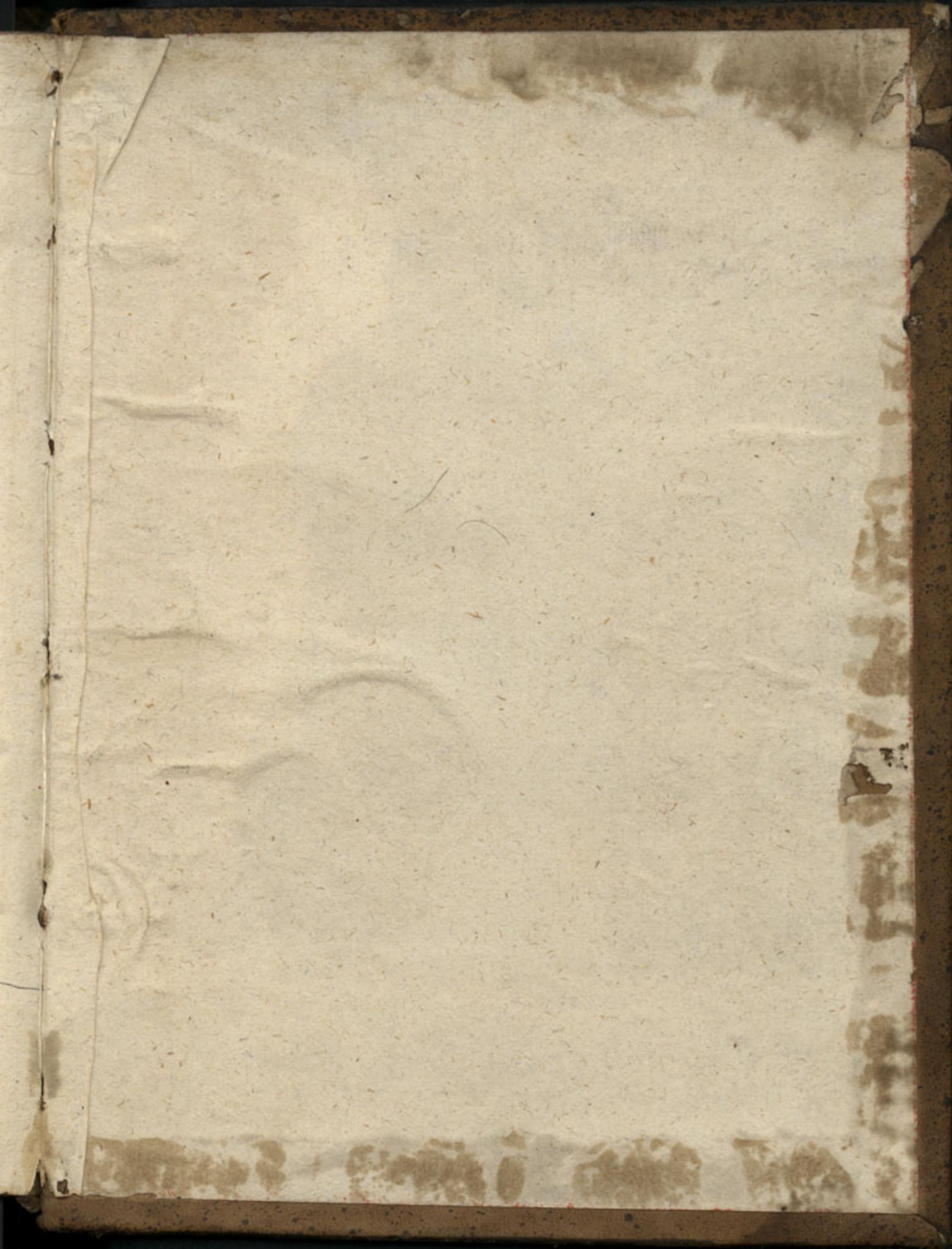
Hic aperit plaga: & uulnera curat amantum
 Putria phillyride fortius aemonis:
 Tercius astriferi limen tibi monstrat olympi:
 Quo phaethontæ est uia trita rotis.
 Qua nunc sanctæ animæ: post reddita corpora uitæ:
 Ibunt æthrae lucida in astra poli.
 Quo sit e ire iuuat: mudanas desere curas:
 Desere & aligeri sordida castra ducis
 Quid iuuat affectu lasciuo ducere uitam?
 Et tantu ingratiss uiuere diuitiis?
 Quam melius seruire deo: spes una salutis.
 Hæc homini: multum cætera fraudis habent
 Sol redit: & semper reparat dispensia phæbe
 Annus adest iterum: nos semel occidimus.
 Vis iterum quondam uitales surgere in auras
 Morre obita: & longum uiuere: uiue modo.

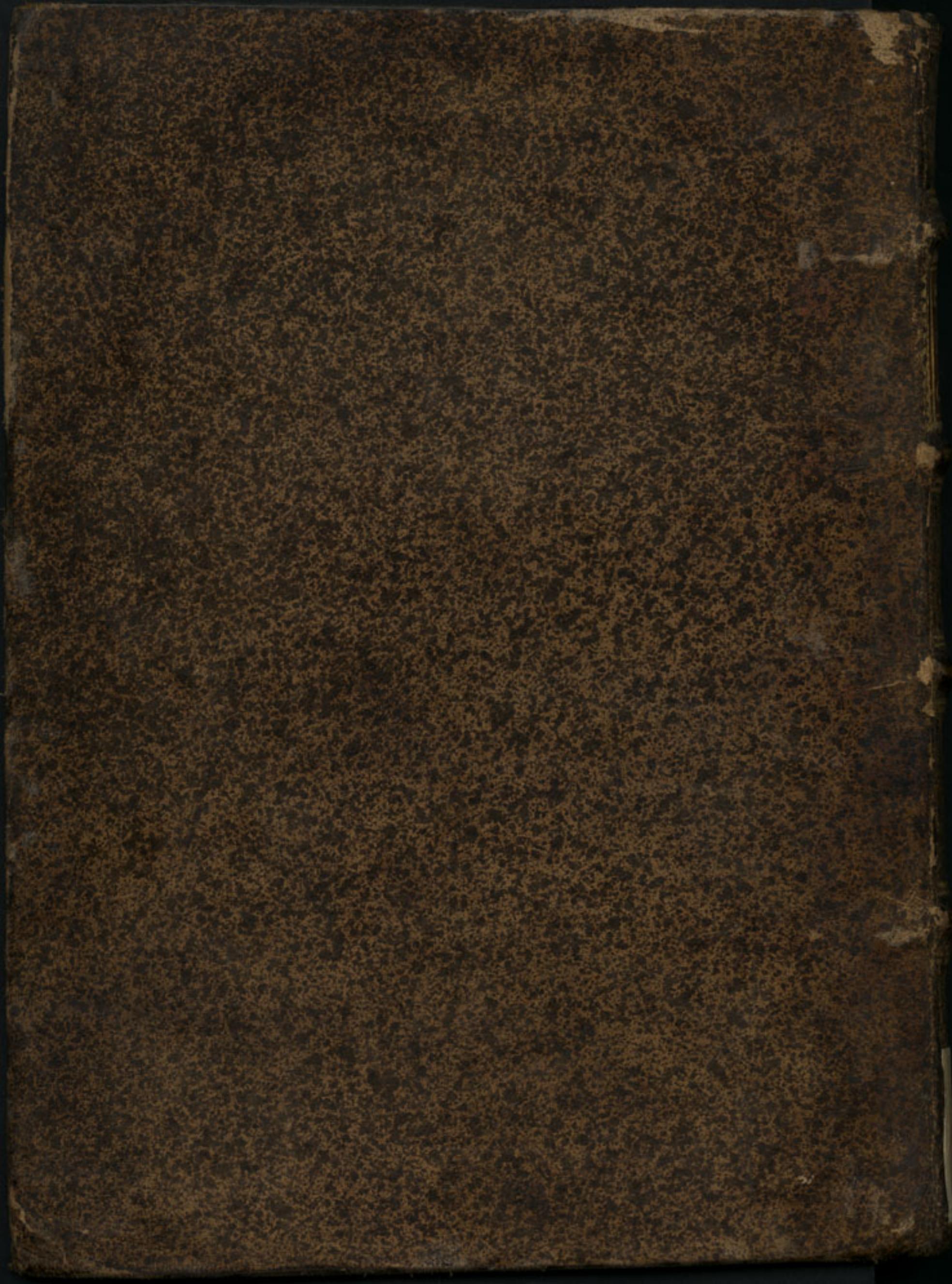
ACCVRATISSIME IMPRESSVM
 TARVISII PER GERARDVM
 DE FLANDRIA. ANNO SALV-
 TISM. CCCC. XCII. DIE. XIII. OC-
 TOBRIS. SVB MAGNIFICO
 PRAETORE AVGVSTINO
 FOSCARINI.

FINIS

1192

PREMONITION
PIETatis
CONCILII

Sala
Gab. R

Est.

Tab. AD

N. 8